

REMAKING A NEGLECTED MEGACITY:
A CIVIC TRANSFORMATION IN LAGOS STATE, 1999-2012
အမေလျော့ခံ မြို့တော်ကြီးအား ပြန်လည်ဖန်ဆင်းခြင်း - လာဂိုစ်ပြည်နယ်အတွင်းမှ
ပြည်သူ့ဘဝအသွင်ပြောင်းလဲမှု၊ ၁၉၉၉ - ၂၀၁၂

အကျဉ်းချုပ်

နှစ်ဆယ်တစ်ရာစုသို့ စတင်ဝင်ရောက်လာချိန်တွင် အလျှင်အမြန်တိုးတက် ပြောင်းလဲလျက်ရှိသည့် မြို့တော်ကြီး ဖြစ်သော လာဂိုစ်သည် ရာဇဝတ်မှု၊ ယာဉ်ကြောပိတ်ဆို့ခြင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်ညစ်ညမ်းမှုနှင့် အကျင့်ပျက် ခြစားမှုများဖြင့် ပျက်စီးယိုယွင်းလျက်ရှိသည့် ဒေသဖြစ်နေပါသည်။ ဒေသတွင်း စီးပွားရေး ဗဟိုအချက်အချာ ဖြစ်ပြီး၊ လက်ရှိလူဦးရေ ၁၃.၄ သန်း ဖြင့် လူဦးရေ အလွန်အမင်း တိုးပွားလျက်ရှိသော ပြည်နယ်၏ ဤမဟာမြို့တော်ကြီးမှာ ၎င်း၏ ရပ်တန့်ချို့ယွင်းနေသည့် အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရား ကြောင့် နိုင်ငံတကာ အလယ်တွင်လည်း ပုံရိပ်ကျဆင်းနေပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများအဖြစ် ရှေ့ဆင့်နောက်ဆင့် တာဝန်ယူခဲ့ ကြသော Bola Tinubu နှင့် Babatunde Fashola တို့အနေဖြင့် ပြည်နယ်ကို လမ်းကြောင်းအသစ် တစ်ခုပေါ် ဆွဲတင်ပေးနိုင်ရေးအတွက် အစဉ်အဆက် ဟန်ချက်ညီညီ ကြိုးစားခဲ့ကြရာ ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင်စတင်၍ ၎င်းတို့ အစိုးရအဖွဲ့များ အနေဖြင့် မြို့တော်အုပ်ချုပ်ရေးကို စစ်ဆေးပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုများ လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး၊ ဘဏ္ဍာ ဝင်ငွေများ ပိုမိုတိုးမြှင့်နိုင်ခဲ့ကာ၊ လုံခြုံရေးနှင့် သန့်ရှင်းမှုအနေအထားများ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာ ခဲ့သည့်အပြင်၊ ကားပိတ်ဆို့မှုလျော့ချနိုင်ခြင်း၊ အခြေခံအဆောက်အအုံနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်မှု လမ်းကြောင်းများ တိုးချဲ့ပေးနိုင်ခဲ့ခြင်း၊ နိုင်ငံတကာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု များကို ပိုမိုဆွဲဆောင်နိုင်ခြင်း စသည့် ရလဒ်ကောင်းများကို တွေ့မြင်ခဲ့ရပါသည်။ ၎င်းတို့၏ မဲဆန္ဒရှင်များအပေါ်ထားရှိသည့် ကတိကဝတ်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းနှင့် အတူ လာဂိုစ်၏ အခွန်ထမ်း ပြည်သူများနှင့် လာဂိုစ်ပြည်နယ် အကြား နိုင်ငံသား ပဋိညာဉ်အသစ် တစ်ရပ် ပေါ်ထွန်းလာအောင် တွန်းအားပေးခြင်းဖြင့် Tinubu နှင့် Fashola တို့သည် မြို့တော်ကြီးအား ကောင်းမွန်စွာ လည်ပတ် လျက်ရှိသော၊ နေပျော်ဖွယ်ဖြစ်သော၊ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော မြို့တော်ကြီး ဖြစ်လာစေမည့် အခြေခံကောင်းများကို ချမှတ်နိုင်ခဲ့ကြပါသည်။

ဤဖြစ်ရပ်လေ့လာချက်ကို ၂၀၀၉ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် လာဂိုစ်၌ Graeme Blair ၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များနှင့် Gabriel Kuris ၏ ၂၀၁၁အောက်တိုဘာတွင် လာဂိုစ်နှင့် ၂၀၁၂ နိုဝင်ဘာတွင် ရှိအိုင်လန်းပြည်နယ် Providence ၌ တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ Kuris က ရေးသားပြုစုခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၁၄ ဂျူလိုင်တွင် ထုတ်ဝေပါသည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အကူအညီဖြင့် Myanmar Multi-Donor Trust Fund မှ ကျွန်ုပ်တို့ မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ISS သည် Woodrow Wilson School ၏ ပြည်သူ့ရေးရာ နှင့် နိုင်ငံတကာရေးရာဌာန နှင့် the Bobst Center for Peace and Justiceတို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် အစီအစဉ်ဖြစ်သည်။ www.princeton.edu/successfulsocieties ဝေဖန်အကြံပြုပေးရန် နှင့် ဤ စာတမ်းပါ နမူနာဖြစ်ရပ်များ ကိုမည်သို့အသုံးပြုနေသည် စသည့်အချက်အလက်များဝေမျှရန် စာဖတ်သူများကို ISS က - iss@princeton.edu သို့ ဖိတ်ခေါ်ပါသည်။

နိဒါန်း

၁၉၇၂ ခုနှစ်၊ ရေနံရောင်းရငွေများ တိုင်းပြည်အတွင်း ဒလဟော စီးဝင်နေချိန်၊ နိုင်ငံရီးယား အစိုးရသည် နိုင်ငံ၏ မြို့တော်ဖြစ်သော လာဂိုစ်၌ ထိုစဉ်က အာဖရိကတွင် အမြင့်ဆုံး မိုးမျှော်တိုက်များအနက် တစ်ခု ဖြစ်သော ၂၂ ထပ်မြင့်သည့် စက်မှုဘဏ် (Bank of Industry) အဆောက်အအုံကို ဆောက်လုပ်ခဲ့သည်။ နောင်အနှစ် လေးဆယ်အကြာမှာတော့ လာဂိုစ်သည် ပျာပန်းခတ် ရှုပ်ထွေး ဆူညံ၍ ပုံပန်းပျက်လျက် ရှိသော မြို့တော်ကြီးတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့ပြီးနောက် ဗဟိုပြည်ထောင်စုအစိုးရသည်လည်း ကီလိုမီတာ ၅၅၀ အကွာရှိ အဘူဂျာ(Abuja) သို့ မြို့တော်သစ်အဖြစ် ပြောင်းရွှေ့ ရုံးစိုက်ခဲ့ပါသည်။ မီးလောင်မှုငါးကြိမ်နှင့် အစိတ် အပိုင်းအချို့ပြိုကျမှုတို့ကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီး၊ နေထိုင် အသုံးပြုခြင်းမရှိတော့သည့် စက်မှုဘဏ်အဆောက်အအုံကြီးမှာ မြို့တော်၏ လူစည်ကားများပြားလှသည့်အပိုင်းတစ်ခုတွင် ထိုးထိုးထောင်ထောင် တည်ရှိ နေပြီး အချိန်မရွေး ပြိုပျက်ကျ နိုင်လောက်အောင် ထိတ်လန့်ဖွယ် အန္တရာယ်ရှိ အဆောက်အအုံကြီးတစ်ခု ဖြစ်နေသည့်တိုင် ဤအတွက် ယင်းအဆောက်အအုံကို ပိုင်ဆိုင်သော ဗဟိုပြည်ထောင်စုအစိုးရထံမှ စီမံဆောင်ရွက်မှုများကိုတော့ မတွေ့ရပေ။ အမှန်အားဖြင့် လာဂိုစ်သူ/သား များစွာ အဖို့ ဤစက်မှုဘဏ်တာဝါကြီးသည် ပြည်သူကို အလုပ်အကျွေး ပြုရန်ထက်၊ မိမိကိုယ်ကျိုး စီးပွား အတွက် လာဘ်လာဘ ရယူရန်သာ စိတ်အား ထက်သန်သည့် အစိုးရအရာရှိများ၏ ပြည်သူလူထု ဘေးကင်းလုံခြုံရေးကို လုံးဝ လစ်လျူရှုပစ်ပယ်ထားခြင်း၏ သင်္ကေတတစ်ခုပင် ဖြစ်နေပါသည်။ မြို့တော်သူမြို့တော်သားများစွာတို့မှာ မိမိတို့ဘေးကင်းလုံခြုံရေးကို မိမိတို့တာဝန်ဟုသာ မှတ်ယူထားပြီး အစိုးရဟူသည်မှာ ၎င်းတို့အဖို့ ပြည်သူ့ ကောင်းကျိုး သယ်ပိုးမည့် အင်အားစုဟု သတ်မှတ်ရန် ဝေးစွာ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကြီးဟုသာ ခံယူထားကြပါလေသည်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် Bola Tinubu အား အုပ်ချုပ်ရေးမှူး အဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသောအခါ ၎င်းအနေဖြင့်

လာဂိုစ်မြို့တော်ကြီးအား အရပ်ဆိုးအကျဉ်းတန်၍ ကသောင်းကနင်းဖြစ်နေသော အခြေအနေမှ ခေတ်မီ မြို့တော်တစ်ခုအဖြစ် အသွင်ပြောင်းနိုင်ရန် အတွက် လာဂိုစ်ပြည်သူများနှင့် ပြည်နယ်တို့အကြား လူမှုပဋိညာဉ် (social contract) ပြန်လည်တည်ဆောက်ပြီး ပြည်နယ်သူ၊ ပြည်နယ်သားများ၏ မျှော်မှန်းယူဆချက်များကို ပြောင်းပစ် နိုင်ရန်မှာ အရေးကြီးလှကြောင်း သိမြင် သဘောပေါက်ခဲ့သည်။

Tinubu နှင့် ၎င်းကို ဆက်ခံသူဖြစ်သည့် ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်ခံရသော Babatunde Fashola တို့သည် စက်မှုဘဏ်တာဝါကို ဖြိုချပစ်ကာ ၎င်းတို့၏ စွမ်းဆောင်ချက်ကို ထုတ်ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ပျက်စီးယိုယွင်းနေသည့် ယင်းအဆောက်အအုံကို လွှဲပြောင်းယူနိုင်မည့် ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းပြီးနောက် ပြည်နယ်အစိုးရသည် ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် လွှဲပြောင်းရယူနိုင်ရေး ဆွေးနွေးခဲ့သည်။ ထို ၂ နှစ်တာကာလအတွင်း အစိုးရသည် တာဝါကို စနစ်တကျ ဖြိုချဖယ်ရှားနိုင်ရေးအတွက် အတွက် အစီအစဉ်တစ်ခု ရေးဆွဲနိုင်ခဲ့ခြင်း၊ ဈေးပြိုင်လေလံနည်းလမ်းဖြင့် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မည့် ကန်ထရိုက်တာကိုလည်း ငှားရမ်းနိုင်ခဲ့ခြင်း၊ ဒေသခံနေထိုင်သူ ပြည်သူများဖြင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်၍ အဆောက်အအုံအနီးဝန်းကျင်မှ မြေကွက်အချို့ကို တရားနည်းလမ်းကျစွာ သိမ်းယူနိုင်ခဲ့ခြင်း၊ ပြည်သူ့ ရေးရာဝန်ဆောင်မှုများကို ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်း ပေးနိုင် ခဲ့ခြင်း၊ ယာဉ်သွားလာရာ လမ်းမကြီးများကို လမ်းကြောင်းများ ပြောင်းပေးခဲ့ခြင်းနှင့် အရေးပေါ် ကယ်ဆယ်ပြောင်းရွှေ့ရေး လေ့ကျင့်မှုများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ၂၀၀၈ခုနှစ် စက်တင်ဘာလတွင် အုပ်ချုပ်ရေးမှူး Fashola နှင့် လာရောက်ကြည့်ရှုသူ ရာပေါင်းများစွာတို့သည် ဖုန်မှုန့်လုံးကြီးအတွင်း မိုးမျှော်တိုက်ကြီးပြိုကျသွားခဲ့သည်ကို အတူတကွ ကြည့်ရှုခဲ့ကြပါသည်။ အနောက်အာဖရိကတွင် ပထမဦးဆုံးသော စနစ်တကျထိန်းချုပ်သည့် အဆောက်အအုံ ဖြိုချမှု ဖြစ်ပြီး ထိခိုက်ဒဏ်ရာရမှု၊ သေဆုံးမှုလုံးဝ မရှိခဲ့ပေ။ လအနည်းငယ်ကြာသောအခါ Fashola က

ထိုမြေနေရာတွင် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဘက်စုံသုံး အထင်ကရ အဆောက်အဦးကြီးတစ်ခု ပြန်လည် တည်ဆောက်ရန်အတွက် နိုင်ငံတကာသို့ အဆောက် အဦး ဒီဇိုင်း ယှဉ်ပြိုင်ရန် ကြေညာဖိတ်ခေါ် ခဲ့သည်။

အမြင်မတင့်တယ်လှသည့် စွန့်ပစ် စက်မှု ဘက် အဆောက်အအုံကြီးအား ခေတ်မီ အဆင့်မြင့် နေရာဌာနတစ်ခုအဖြစ် အသွင်ပြောင်း ပေးနိုင်ခဲ့ခြင်း သည် စစ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်အဆုံးသတ်ခဲ့သည့် ၁၉၉၉ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း မြန်ဆန်စွာ ပြောင်းလဲတိုးတက်ခဲ့ သော လာဂိုဏ်၏ ပြယုဂ် တစ်ခုဟု ဆိုရမည်ပင်။ အုပ်ချုပ် ရေးမှူးများဖြစ်သည့် Tinubu နှင့် Fashola တို့လက်ထက်တွင် လာဂိုဏ်ပြည်နယ်သည် မဟာ မြို့တော်ကြီးတစ်ခု၏ တရားရေး၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှု၊ ဘဏ္ဍာရေး နှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအုတ်မြစ်များကို ချမှတ်နိုင်ခြင်းဖြင့် ပြောင်းလဲမှုကို စတင်နိုင်ခဲ့သည်။ အခွန်ကောက်ခံရေးမှသည် ရဲကင်းလှည့်လည်မှုအထိ အောင် အစိုးရ အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားအား ၎င်းတို့၏ အံ့ဩချီးကျူးဖွယ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်မှုသည် လာဂိုဏ် ပြောင်းလဲခြင်း၏ အရေးပါလှသော အကြောင်းအချက် တစ်ရပ်ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအပြောင်းအလဲများမှာ စနစ်တကျ ပြင်ဆင်၍ အကျိုးအများဆုံးဖြစ်အောင် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး လာဂိုဏ် နေပြည်သူများကိုသာမက နိုင်ငံတကာမှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကိုပါ လာဂိုဏ်သည် ကမ္ဘာ့အဆင့် မြို့တော်တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း ပြနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် ရောက်လာချိန်တွင် လာဂိုဏ်သည် ပြဿနာ အခက်အခဲများ ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရန်ကျန် နေသေး သည့်တိုင် ယခင်ထက်ပို၍ နေပျော်ဖွယ် မြို့တစ်ခု ဖြစ်လာပြီး ပြည်သူလူထုပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် နီးကြား အင်အား ပြည့်လျက်ရှိပြီး၊ အဆောက်အဦးအသစ် ဆောက်လုပ်မှုများဖြင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို အရှိန် အဟုန်မြှင့် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် ရှိပေသည်။

စိန်ခေါ်မှု (THE CHALLENGE)

ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရတို့ ခန့်မှန်းချက်များ အသီးသီး ကွဲပြားသည့်တိုင် ကုလသမဂ္ဂက ခန့်မှန်း

ခဲ့သည့်မှာ ၂၀၀၀ ခုနှစ်သို့ အရောက်တွင် လာဂိုဏ် မြို့တော်တွင် လူဦးရေ ၁၃.၄ သန်း ရှိမည်ဖြစ်ပြီး ဘေဂျင်းမြို့၏ လူဦးရေနှင့် ညီတူမျှ ဖြစ်ကာ ဆာဟာရအောက်ပိုင်း အာဖရိက (sub-Saharan Africa) မှ မည်သည့်မြို့တော်ထက်မဆို ပိုမိုများပြား သည့် ပမာဏပင်ဖြစ်သည်။¹ မြို့တော်မှာ လာဂိုဏ် ပြည်နယ် တစ်ခုလုံးနီးနီး ကျယ်ပြန့်ပြီး နိုင်ငံရေးယား နိုင်ငံ အနောက်တောင်ပိုင်းကမ်းခြေ၏ စတုရန်းကီလို မီတာ ၃၅၀၀ ဝန်းကျင်ကို လွှမ်းမိုးထားကာ၊ နိုင်ငံရေးယားရှိ ပြည်နယ် ၃၆ ခု အနက် အသေး ငယ်ဆုံးပြည်နယ် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးယားပြည်ထောင်စု အတွင်း၌ လာဂိုဏ်သည် အကြောင်းရင်းများစွာဖြင့် တမူ ထူးခြားသည့် မြို့တော်/ပြည်နယ် ဖြစ်ပါသည်။ ဗြိတိသျှတို့ စတင်သိမ်းပိုက်ခဲ့သည့် ၁၆၆၁ ခုနှစ် ကတည်းကပင် လာဂိုဏ် သည် လူမျိုးပေါင်းစုံ နေထိုင် လျက်ရှိသော ကုန်သွယ်ဆိပ်ကမ်းမြို့တစ်ခု ဖြစ်ပြီး ၁၉၁၄ ခုနှစ်အရောက်တွင် ကိုလိုနီနိုင်ငံဖြစ်သည့် နိုင်ငံရေးယား၏ မြို့တော် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ၁၉၆၀ တွင် နိုင်ငံရေးယား လွတ်လပ်ရေးရပြီးသည့်နောက်ပိုင်းတွင် မြို့တော်၏ စွမ်းအင်၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် ဝန်ဆောင်မှု ကဏ္ဍများမှာလည်း အလျင်အမြန် တိုးတက်လာခဲ့ ပါသည်။ ၂၀ ရာစု ကုန်ခါနီးတွင် လာဂိုဏ်သည် နိုင်ငံရေးယားနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးနှင့် စက်မှုဖွံ့ဖြိုးရေး ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများ၏ ၆၀ % ကို လည်ပတ် ဆောက်ရွက်လျက်ရှိပြီး နှင့် စုစုပေါင်း ပြည်တွင်း အသား တင်ထုတ်ကုန်တန်ဖိုး၏ ၁၂% ကို ထုတ်လုပ်ပေး လျက်ရှိပါသည်။² လာဂိုဏ်မှာ အာဖရိက ၏ ဒုတိယအကြီးဆုံး စတော့အိတ်ချိန်း တည်ရှိရာ၊ ၎င်း၏ အကြီးဆုံး ရုပ်ရှင်လုပ်ငန်း နှင့် အစည်ကားဆုံး ဖြစ်သော ဆိပ်ကမ်းတစ်ခု တည်ရှိရာလည်း ဖြစ်ပါ သည်။ ထို့အပြင် တစ်နိုင်ငံလုံးပျမ်းမျှ၏ နှစ်ဆဖြင့် နိုင်ငံရေးယား၏ တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေအမြင့်ဆုံး ဖြစ်ပြီး အထိုက်အလျောက် ပြည့်စုံကြွယ်ဝသည့် ဒေသလည်း ဖြစ်ပါသည်။³

ကြွယ်ဝချမ်းသာသည့် ပြည်နယ် ဖြစ်သည့် တိုင်၊ ၁၉၉၉ ခုနှစ် စစ်အုပ်ချုပ်မှု အဆုံးသတ်ခဲ့ပြီး

Tinubu အုပ်ချုပ်ရေးမှူးဖြစ်လာချိန်တွင် မြို့တော်မှာ ပြဿနာများတင်းကြမ်းပြည့် ဖိစီးလျက်ရှိပေသည်။ Tinubu က ထိုအချိန်က မြို့တော်မှာ “ပရမ်းပတာ” ဖြစ်လျက်၊ “ အကြီးအကျယ်ယိုယွင်းပျက်စီး” နေပြီး “အလုံးစုံ အစီအစဉ်မကျ လွဲမှားလျက်ရှိသည့် သယ်ယူ ပို့ဆောင်ရေးစနစ်” တို့ရှိနေသည်ဟု ဆိုပါသည်။ လမ်းမများမှာ ယာဉ်ကြောများ ပိတ်ဆို့နေပြီး ခြေကျင် လျှောက် လမ်းသွားလမ်းလာများ အတွက်ပင် လမ်းဖြတ် ကူးရန် မလွယ်ကူသည့် အခြေအနေဖြစ်ပြီး မြို့တော်၏ မီး၊ ရေ၊ အမှိုက် စသည့် ပြည်သူ့ ဝန်ဆောင်မှုများမှာလည်း ယုံကြည်ကိုးစားဖွယ်ရာ မရှိခဲ့ပေ။

အသေအချာ စစ်ဆေးနိုင်ခြင်းမရှိသော လူဦးရေ တိုးပွားမှုက လာဂိုဗ်၏ မဖြစ်စလောက် အခြေခံအဆောက်အအုံ အနေအထားထက် များစွာ ပိုလာပါသည်။ နှစ်စဉ်ပင် ကောင်းရာကောင်းနိုးဖြင့် လာရောက်ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်သူ သိန်းနှင့်ချီ၍ ဝင်ရောက် လျက်ရှိပါသည်။ ၁၉၇၅ ခုနှစ်မှစ၍ နှစ်စဉ် လူဦးရေတိုးပွားမှု ၅.၆% ရှိခဲ့ရာ ⁴ လာဂိုဗ်သည် နောက်မျိုးဆက်တစ်ခု အရောက်တွင် ကမ္ဘာ့လူဦးရေ အထူထပ်ဆုံး မြို့များအနက် တစ်ခုဖြစ်လာနိုင်ဖွယ် ရှိကြောင်း ကုလသမဂ္ဂက ၂၀၀၀ ခုနှစ်တွင် ခန့်မှန်း ထားပါသည်။⁵

ပထဝီအနေအထားနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အကန့် အသတ်များက တိုးပွားနေသည့် လူဦးရေအား နေရာချထားပေးနိုင်ရန်အတွက် အခက်အခဲများ ဖြစ် စေပါသည်။ လာဂိုဗ်၏ ရွံ့နွံ/စိမ့်မြေဆန်သော ကျွန်း များနှင့် ရေလွှမ်းမိုးလေ့ရှိသော ချောင်းလက်တက်များ က သွားရေးလာရေးကို အဟန့်အတားဖြစ်စေပြီး တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းများ နှောင့်နှေးလျက်ရှိကာ ယိုယွင်းပျက်စီးမှုကသာ ပိုမိုမြန်ဆန်လာခဲ့ပါသည်။ ၁၉၇၀ ခုနှစ်များအတွင်း ထိုစဉ်က အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများမှ ပြည်သူများ၏ တောင်းဆိုချက်များဖြစ်သည့် အိမ်ရာ၊ သွားလာရေး နှင့် ကျောင်း စသည်တို့ကို တုံ့ပြန် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းအဖြစ် ရေနံ ရန်ပုံငွေဖြင့် အလျင် အမြန် ဆောက်လုပ်ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည့် အချိန်

ကာလများ နောက်ပိုင်း၌ ပြည်နယ်မှာ ၁၉၈၃ မှ ၁၉၉၉ ခုနှစ်အကြား ဝင်ရောက် အုပ်ချုပ်ခဲ့သော တာဝန်ခံမှု မရှိသည့် စစ်ဖက်မှ အုပ်ချုပ်သူများ လက်ထက်တွင် တဖြည်းဖြည်းယုတ်လျော့ ကျဆင်းလာခဲ့သည်။ လူဦးရေမှာ အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် ထိုကာလအတွင်း သုံးဆခန့် မြင့်တက်လာခဲ့သည့်တိုင် အခြေခံ အဆောက် အအုံများ မှာတော့ ကာလကြာရှည် မပြုမပြင်ပစ်ထားမှုကြောင့် ယိုယွင်းသွားခဲ့ရသည်။ နိုင်ငံတကာမှ ရေးသားတင်ပြချက်များတွင် လာဂိုဗ် သည် ကမ္ဘာ့နေပျော်ဖွယ် မကောင်းဆုံး မြို့များ အနက် တစ်မြို့ဖြစ်ကြောင်း ထေ့ကာလောင်ကာ ရေးသားခဲ့ကြ သည်ကို တွေ့ရပါလိမ့်မည်။⁶

Fashola ကပြောခဲ့သည်မှာ စစ်အုပ်ချုပ်မှု အောက်၌ “ပြောရရင် နိုင်ငံရိုးရိုးယားရဲ့ နိုင်ငံရေးက အထိန်းအကွပ်မဲ့ ဖြစ်ချင်တိုင်း ဖြစ်နေခဲ့တာပါ။ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ မဟုတ်တဲ့ အုပ်ချုပ်သူတွေက အရာရာ ပိုကောင်းအောင်လုပ်ပေးမယ် စသဖြင့် တကယ်မဖြည့်ဆည်းနိုင်တဲ့ ကတိကဝတ်တွေပဲ ချန်ထား ခဲ့ကြတာပါ။ လက်တွေ့ အခြေအနေတွေက ရည်ရှည်တည်တံ့တဲ့ ဖွံ့ဖြိုးမှုဖြစ်ပေါ်ရေးနဲ့ ကင်းကွာ လာခဲ့ပါတယ်။ စစ်ဘက်အုပ်ချုပ်သူများအနေနဲ့ သူတို့ မည်ရွေ့မည်မျှ ဆက်လက်အုပ်ချုပ်နိုင်ဦးမယ်လို့ မမှန်းဆ တတ်ခဲ့တဲ့နည်းတူ ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ရေရှည် အစီအမံများ ချမှတ်နိုင်ဖို့ ခက်ခဲခဲ့ပါတယ်။” ဟုဆိုသည်။ ဒုတိယအုပ်ချုပ်ရေးမှူးဖြစ်သူ Sarah Sosan ကလည်း “လူတွေ တော်တော်ဒုက္ခရောက်ခဲ့ တာပေါ့။ စစ်ဘက်အုပ်ချုပ်ရေးက ဘာကိုမှ တကယ် အလေးထား ဆောင်ရွက်တာမဟုတ်ဘူးလေ။ အရာ အားလုံးက ယိုယွင်းပျက်စီးနေတာပါပဲ အထူးသဖြင့် တော့ ပညာရေးပေါ့။” ဟု ထောက်ခံဖြည့်စွက် ပြောသည်။ ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာငွေများမှာလည်း အကျင့် ပျက် ခြစားမှု ကြောင့် လေ့လွင်ဆုံးပါးကုန်ရသည်။ လာဂိုဗ်အခြေစိုက် အကျိုးအမြတ်အတွက်မဟုတ်သော Social and Economic Rights Action Center (SERAC) အဖွဲ့မှ အမှုဆောင်ဒါရိုက်တာ Felix Morka က “အဲဒီတုန်းက အုပ်ချုပ်ရေးမှူးဟာ ပြည်နယ်ဘဏ္ဍာ

တိုက်ထဲ ဝင်လာပြီး ငွေတွေကို ဘဏ်အကောင့် တစ်ခုထဲ ထည့်ချင်သလိုထည့်၊ အေးအေး ဆေးဆေး ပြန်ထွက်သွားတာပဲ” ဟူ၍ ထိုစဉ်ကအခြေအနေကို ပုံဖော်ပြောသည်။

ထို့ကြောင့်ပင် Tinubu တာဝန်စယူသည့် ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် အခက်အခဲ စိန်ခေါ်ချက် နှစ်ရပ်ကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပါသည်။ တစ်ခုမှာ ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း၌ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ လုပ်ခြင်း၊ မူဝါဒအပြောင်းအလဲများ နှင့် ဘဏ္ဍာငွေ ရရှိရန်နည်းလမ်း သစ်များဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့၏ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် ကျွမ်းကျင်မှုတို့ကို တည်ဆောက် နိုင်ရန် ဖြစ်သည်။ ဒုတိယတစ်ခုမှာ ယင်းဘဏ္ဍာငွေ ရင်းမြစ်များနှင့် စွမ်းအင်များဖြင့် လုံခြုံရေး၊ ပတ်ဝန်း ကျင်သန့်ရှင်းမှုနှင့် အခြေခံအဆောက် အအုံများ လိုအပ်လျက်ရှိသည့် နယ်မြေများမှ ပြည်သူများ၏ လိုလားချက်ကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက် ပေးနိုင် ရန်ပင်ဖြစ်သည်။ လာဂိုဗ်ပြည်သူလူထု၏ နေ့စဉ် လူမှုဘဝကို တိုးတက်အောင် လုပ်ပေးနိုင်ပါက မဲပေးသူများနှင့် အခွန်ထမ်းပြည်သူများ ကျေနပ် ပျော်ရွှင်ကြမည်ဖြစ်ပြီး၊ စီးပွားရေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ နှင့်တကွ ခေတ်သစ်မြို့တော်တစ်ခုတွင် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည့် တာဝန်သိပြည်သူ့နှုန်းစံ အလေ့အထ ကောင်းများကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်မည်လည်း ဖြစ်သည်။

မြို့တော်၏ အမြင်သာဆုံးသော ပြဿနာမှာ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံ မလုံလောက်မှုပင်။ တရိပ်ရိပ်တိုးပွားလျက်ရှိသည့် လာဂိုဗ်လူဦးရေအတွက် လမ်းအသစ်များ၊ အများပြည်သူသွားလာရေးစနစ်၊ ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းမှုအတွက် လိုအပ်သော အဆောက်အအုံ၊ ပစ္စည်းပစ္စယ၊ အထောက်အပံ့များ၊ ကျောင်းများ၊ ဆေးရုံဆေးခန်းများ လိုအပ်လျက်ရှိ ပေသည်။ မြို့တော်၏ အလုပ်လက်မဲ့ပြည်သူများစွာ၊ အထူးသဖြင့် ကမ်းခြေအနီးတဝိုက်တွင် ကြုံရာကျပန်း နေထိုင်ကြသော ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မိသားစုများနှင့် area boys ခေါ် ဂိုဏ်းများမှ အလုပ်အကိုင်မရှိ အားလျားနေပြီး၊ ဖြတ်သွားဖြတ်လာများအား ပြဿနာ ရှာ အနှောင့်အယှက် ပေးတတ်သည့် လူငယ်များ

အတွက် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ လိုအပ် လျက်ရှိပါသည်။

ယာဉ်ကြောများကလည်း မြို့ပြဖွံ့ဖြိုးမှု အတွက် ကြီးမားလှသော အဟန့်အတားဖြစ်သည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ လေ့လာချက်တစ်ခုတွင် လာဂိုဗ်ပြည်နယ်သည် ယာဉ်ကြောပိတ်ဆို့မှုကြောင့် တိုက်ရိုက် ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်၍ ဖြစ်စေ နိုင်ရာငွေ (naira) နှစ်စဉ် ၄၂ ဘီလီယံ (၂၀၀၀ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း၅၀၀) ခန့် နှစ်နာဆုံးရှုံး နေကြောင်း ခန့်မှန်းသည်။^၇ အုပ်ချုပ်ရေးမှူး နှစ်ဦး စလုံး အောက်တွင်တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည့် ပြည်သူ့ ဆောက်လုပ်ရေးနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံ ဌာနမှ ထိပ်တန်း အရာရှိတစ်ဦးဖြစ်သူ Ganiyu Johnsonက “ကုလသမဂ္ဂရဲ့အဆိုအရ တစ်ကီလိုမီတာ တိုင်းမှာ မော်တော်ယာဉ် ၁၇ စီး လောက်ပဲ ရှိသင့်တာလေ၊ အခု ကြုံနေရတာကျတော့ တစ်ကီလို မီတာမှာ ၂၁၂ စီးလောက်ဖြစ်နေတာ။” ဟုပြောပြပါ သည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှခန့်မှန်းချက်အရ လာဂိုဗ်ပြည်နယ် တွင် လမ်း အရှည်အကွာဝေး ၅၀၀၀ ကီလိုမီတာ ခန့်သာရှိပြီး^၈ ၎င်းထက် ပိုမိုသေးငယ်ပြီး လူဦးရေလည်း ပိုနည်းသည့် ဒေလီမြို့၏ ခြောက်ပုံတစ်ပုံ ခန့်သာ ရှိသည့် အကွာအဝေးဖြစ်သည်။^၉ လမ်းများမှာ ပုံမှန်အားဖြင့် ကတ္တရာ၊ကွန်ကရစ် သေချာခင်း ထားနိုင်ခြင်းမရှိသည့်အပြင် ချိုင့်များ အပေါက်များပရပွ ဖြစ်နေပြီး၊ မကြာခဏ ရေဖုံလွှမ်းလျက်ရှိကာ မော်တော်ဆိုင်ကယ်များဖြင့် ကူးသန်းသွားလာ နေကြပါသည်။

ထို့အပြင် လာဂိုဗ်တွင် ရာဇဝတ်မှုများ ထူပြော နေပြီး ရဲတပ်ဖွဲ့ဆိုသည်မှာလည်း မဖြစ်စလောက် လက်နက်၊ ပစ္စည်း ကရိယာ၊ သင်တန်းရရှိမှုနှင့်အတူ ကျင့်ဝတ်လိုက်နာမှုကလည်း နိမ့်ကျလျက်ရှိသည်။ လက်နက်အပြည့်အစုံကိုင်ဆောင်နိုင်သည့် လူဆိုး ဂိုဏ်းများက နေ့ခင်းကြောင်တောင်ပင် ဘဏ်ဓားပြ တိုက်မှုများကို ကျူးလွန်နေပေသည်။ ပင်လယ်ဓားပြ များကလည်း လာဂိုဗ်ဆိပ်ကမ်းအနီးဝန်းကျင်မှ ရေယာဉ်များကို ဓားပြတိုက်လျက်ရှိသည်။ လူဆိုးဂိုဏ်း

များက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ခြိမ်းခြောက် ငွေညစ်ခြင်း၊ ပြည်သူများထံမှ လုယက်ခြင်း၊ တရားမဝင်ပစ္စည်းများ ကုန်သွယ်ရောင်းဝယ်ခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်နေကြပါသည်။ ဒေသတွင်းရှိ အကျိုး အမြတ် အတွက်မဟုတ်သော သုတေသနဌာနတစ်ခုမှ လာရုံစီမံပြည်သူ ၂၀၀၀ ဦးကို ကောက်ယူခဲ့သော ၂၀၀၄ ခုနှစ်စစ်တမ်းတစ်ခုတွင် ဖြေကြားသူ ၂၅%က လွန်ခဲ့သော ငါးနှစ်အတွင်း ပစ္စည်းအစိုးခံခဲ့ရဖူးကြောင်း၊ ၉%က လက်နက်ဖြင့်ခြိမ်းခြောက် လုယက်ခံခဲ့ရ ကြောင်းနှင့် ၁%က မိသားစုဝင်တစ်ဦး အသတ်ခံခဲ့ ရကြောင်း ဖြေဆိုပါသည်။¹⁰ ပြည်သူများအနေဖြင့် ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် တရားရုံးများ အပေါ်အယုံအကြည် ကင်းမဲ့နေပြီး လာရုံစီမံ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်မှာ ခြစားယိုယွင်းပြီး ပြည်သူအတွက် ဘာမှ လုပ်နိုင်စွမ်း မရှိဟု ယူဆထားကြပါသည်။¹¹

လုံခြုံရေးတိုးတက်စေရန်နှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှင့် စီးပွားရေးတိုးတက်မှု ရရှိရန်မှာ စနစ်တကျစီမံကိန်း ရေးဆွဲမှု၊ အကောင်အထည်ဖော်မှုနှင့် အရေးအကြီးဆုံး အဖြစ် ဘဏ္ဍာငွေတိုးပွားမည့် ရင်းမြစ်အသစ်များ ရှိရန်လိုပါသည်။ လာရုံစီမံ သူ လာရုံစီမံသားများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန်အတွက် ဘဏ္ဍာငွေကုန်ကျစရိတ်များ တွက်ချက်နိုင်ရန် ပြည်နယ်၏ ညံ့ဖျင်းစွာစီမံလျက်ရှိသော ဘဏ္ဍာငွေ များကို အလုံးစုံစစ်ဆေးပြုပြင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ Tinubu က သူ တာဝန်ယူခဲ့သည့် အချိန်ကို "ဘဏ္ဍာငွေရှင်းတမ်းတွေ မထုတ်ပြန်တာက ခုနှစ် နှစ်လောက်တောင်ရှိနေပြီ၊ ပြည်နယ်က တကယ်တော့ ကိုယ့်စာရင်းရှိတာထက် ပိုထုတ်ပီး သုံးနေတယ်။ တိတိပပပြောနိုင်တဲ့ အလုပ်သမား ငွေပေးချေမှု တွေနဲ့ ဖောင်းပွနေတာကို တာဝန်အရ ရှင်းလင်းထား ခြင်း မရှိခဲ့ဘူး" ဟု ပြန်ပြောပြီး ပြောပြပါသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကလည်း ပြည်နယ်၏ ငွေချေး စာချုပ်များ (state bonds) ကို ဝယ်ယူလိုခြင်းမရှိ၊ လုပ်ငန်းသစ်များတည်ထောင်ရန် ဆန္ဒမရှိကြပေ။ ပြည်သူများမှာလည်း အခွန်ဆောင်ရန် လက်တွန်း နေကြပါသည်။ အခွန်ဆောင်ပါကလည်း နိုင်ငံရေးသမား

များနှင့် ၎င်းတို့အချင်းချင်းကြား အိတ်ကပ်များ အတွင်းသို့သာ ရောက်သွားမည်ဟု ယုံကြည်နေ သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

သူ့မတိုင်ခင် အုပ်ချုပ်ခဲ့သူများနှင့် ကွဲပြား စွာဖြင့် Tinubu သည် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးရိုးယား၏ အခြေခံ ဥပဒေအရ အဓိကကျသော အာဏာများကို ထိုစဉ်က ၎င်းတို့နှင့် ယှဉ်ပြိုင်ဖက်ပါတီမှ အုပ်စိုးထားသည့် ပြည်ထောင်စု အစိုးရသို့ ပေးအပ်ထားရပါသည်။ ဗဟိုပြည်ထောင်စု အစိုးရကသာ တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ ရဲတပ်ဖွဲ့များအပေါ် ထိန်းချုပ်ကွပ်ကဲသည်။ ထို့အပြင် ပြည်နယ်ဘတ်ဂျက်အတွက် အဓိကအားထားရာ ဖြစ်သော ပြည်ထောင်စုဘဏ္ဍာငွေ ခွဲဝေလျာထား သုံးစွဲမှုအပေါ် ဗဟိုအစိုးရကသာ ဆုံးဖြတ်နိုင်ပါသည်။ အကယ်၍ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အစုအဖွဲ့အသစ် ဖန်တီး ရန်ကြိုးပမ်းပါက သို့မဟုတ် အခွန်အတုတ် အသစ် ကောက်ခံပါက ဥပဒေကြောင်းအရကော၊ နိုင်ငံရေးအရ ပါ အကျပ်ရိုက်သွားမည် ဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် Tinubu တွင် ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်း တကျ တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှု စသည့် ဖိအားများ ကလည်း ရှိနေပါသည်။ ၎င်းကို ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည့် မဲဆန္ဒရှင်များအနေဖြင့် အပြောင်းအလဲအတွက် စိတ်မရည်နိုင်ကြသလို ဆယ်စုနှစ်များစွာ မိမိတို့၏ လိုအပ်ချက်များကို လစ်လျူရှုခဲ့သော အာဏာရှင်စနစ် အောက်တွင်နေခဲ့ကြရသည့် အလျောက် အစိုးရ အသစ် အပေါ်တွင်လည်း ယုံကြည်မှု အပြည့်မထား နိုင်သေးပေ။ အုပ်ချုပ်ရေးမှူး Fashola က အစိုးရရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရမယ့် အခြေခံအကျဆုံး စိန်ခေါ်မှုကို "ကတိမတည်ခဲ့ကြတဲ့ သံသရာ ကို အဆုံးသတ်ပစ်ဖို့ နဲ့ လူမှုပဋိညာဉ်ကို စတင် တည်ဆောက်ဖို့ပါပဲ။ ဒါမှသာ လူတွေက ဒီမိုကရေစီနဲ့ လူမှုပဋိညာဉ်ဆိုတာ ငါတို့နဲ့ အဆင်ပြေတဲ့ တန်ဖိုးရှိတဲ့ အရာတွေပဲ လို့ ထင်မြင်လာမှာဖြစ်တယ်။ အဲလိုမှ မဟုတ်ရင်တော့ လူတွေအနေနဲ့ ဒီမိုကရေစီကရတဲ့ အကျိုးနဲ့ တခြားစနစ်၊ ထားပါတော့ ၊ အာဏာရှင် စနစ်က ရတဲ့အကျိုး ခွဲခြားတောင် မြင်နိုင်စွမ်း

မရှိတော့တဲ့ အန္တရာယ်သိပ်ကြီးတဲ့ သံသရာစက်ဝန်း တစ်ခုထဲ ရောက်သွားလိမ့်မယ်” ဟုပြောပြသည်။ Tinubu နှင့် Fashola တို့က လာဂိုဏ်းသူ လာဂိုဏ်းသားများအား မြို့တော်ကြီးကို စည်းကမ်းတကျ ဖြစ်စေရေးအတွက် ပါဝင်ကူညီပေးရန် မေတ္တာရပ်ခံ ခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့ မြို့သူမြို့သားများ၏ ပါဝင်ကူညီမှု အတွက် အစိုးရဘက်ကလည်း ရလဒ်များကို ပြသ နိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ်ပါက မဲဆန္ဒရှင်များ သည် ၎င်းတို့၏ အမျက်ဒေါသကို ရွေးကောက်ပွဲတွင် သို့မဟုတ် လမ်းမပေါ်တွင် ပြကြပေလိမ့်မည်။

တုံ့ပြန်မှုတစ်ခုကို မူဘောင်သွင်းခြင်း (FRAMING A RESPONSE)

Tinubu နှင့် Fashola တို့သည် ၎င်းတို့ အကြား ထူးခြားကောင်းမွန်လှသည့် မိတ်ဖက်ဆက်ဆံ မှုကို ထူထောင်နိုင်ခဲ့သောကြောင့် တစ်ဦးမှတစ်ဦး အုပ်ချုပ်ရေး လွှဲပြောင်းရာတွင် ချောမွေ့ခဲ့ပြီး ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေး၏ အရှိန်အဟုန်ကို ရေရှည်ခံအောင် ထိန်းထားနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့သည် ပြည်နယ်အစိုးရ အား အလုပ်ကိုအထူးကျွမ်းကျင်ပိုင်နိုင်စွာ ဆောင်ရွက် နိုင်အောင် ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍမှ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့်အတူ ခေတ်သစ် စီမံခန့်ခွဲမှု အလေ့အထများကို အစိုးရ အဖွဲ့အတွင်း ထည့်သွင်းခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် အမျိုးစုံလင်ပြီး ရည်မှန်းချက်ကြီးလှသည့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များ အတွက် ရေတို၊ ရေရှည် ရည်မှန်းချက်များနှင့်အတူ မဟာဗျူဟာမြောက် စီမံကိန်းရေးဆွဲမှု (strategic planning) ကိုအလေးထားခဲ့ကြသည်။ လာဂိုဏ်းကို ပြန်လည် ထူထောင်ပေးရန်အတွက် ၎င်းတို့ အစိုးရ အဖွဲ့များသည် ရင်နှီးမြှုပ်နှံသူများ၊ စီးပွားရေးနယ်ပယ်မှ ခေါင်းဆောင်များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

Tinubu ကို လာဂိုဏ်း၌ ၁၉၅၂ ခုနှစ်တွင် မွေးသည်။ ချီကာဂိုပြည်နယ် တက္ကသိုလ်တွင် စာရင်းကိုင် ပညာကိုသင်ကြားခဲ့ပြီး အမေရိကန်စီးပွား

ရေးလုပ်ငန်းကြီး တစ်ခုတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်ခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံရေးဗဟို အထက် လွှတ်တော်တွင် ရွေးကောက်ခံရသည်။ စစ်အစိုးရဖြင့် ထိပ်တိုက်ပဋိပက္ခ ဖြစ်ခဲ့သောကြောင့် ၁၉၉၄တွင် လန်ဒန်၌ နိုင်ငံရေးခိုလှုံ နေထိုင်ခဲ့ကာ ၁၉၉၈ တွင် ပြန်လာခဲ့ပြီး အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအဖြစ် ၁၉၉၉ မှ ၂၀၀၇ အထိ နှစ်ကြိမ်ဆက် အရွေးချယ်ခံခဲ့ရပါသည်။

Fashola မှာ Tinnubu ၏ ဝန်ထမ်း အကြီးအကဲ (chief of staff) အဖြစ်တာဝန် ထမ်းဆောင်ခဲ့သူဖြစ်သည်။ ၎င်းကို ၁၉၆၃ ခုနှစ်၌ လာဂိုဏ်းတွင် မွေးသည်။ Fashola သည် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ရှေ့နေအဖြစ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံရေးဗဟိုအဖွဲ့၏ ထိပ်တန်း စီနီယာရှေ့နေ တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ “ကျွန်တော်က နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုထဲမှာ အကြာကြီးကျင်လည်တာလေ။ နောက်တော့ သူ့ကိုပါ ဒီထဲကို ကျွန်တော်က အနည်းနဲ့အများဆိုသလို ဆွဲခေါ် ခဲ့တာလို့ပြောရမယ်ထင်တယ်” ဟု Tinubu က Fashola နှင့်ပတ်သက်ပြီး ပြောသည်။

Tinubu နှင့် Fashola တို့နှစ်ဦးမှာ ပင်ကိုယ်စရိုက်အရ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မတူညီကြသူများ ဖြစ်သည်။ “သူတို့နှစ်ဦးက စဉ်းစားပုံ မတူဘူး” ဟု လာဂိုဏ်းပြည်နယ် Security Trust Fund (LSSTF) ကိုဦးဆောင်သူ Falo Arthur-Worrey က သုံးသပ်ပြသည်။ ဝါရင့် သမ္မာရင့် စည်းရုံးလှုံ့ ဆော်သူဖြစ်သည့်အလျောက် Tinubu သည် မဲဆွယ်စည်းရုံးလှုပ်ရှား ဆောင်ရွက်ရသည်ကို သဘောတွေ့ နှစ်သက်သူ ဖြစ်ပြီး တော့တော့ဆိုင်ဆိုင် ရင်ဆိုင်ပြောဆိုခြင်းကို ပိုမိုအသုံးပြုတတ်သူဖြစ်သည်။ Fashola မှာမူ သိုသိုသိပ်သိပ်နေတတ်သူဖြစ်ပြီး လူအများအာရုံစိုက်မခံရအောင် ရှောင်လေ့ရှိကာ အရေးအကြီးဆုံး မူဝါဒချက်မှတ်ရေးနှင့် သဘောတူညီ ချက်ရရှိရေး ကိစ္စများကိုသာ ပိုအလေးထားသူ ဖြစ်သည်။ နှစ်ဦးစလုံးမှာ နိုင်ငံ၏ အဓိက မျိုးနွယ်စုတစ်ခုဖြစ်သော ရိုယူဘာ လူမျိုးများဖြစ် ကြသည်။ Fashola က မွတ်စလင်ဖြစ်ပြီး Tinubu ကတော့ ခရစ်ယာန် ဖြစ်ပါသည်။

လာဂိုစ်အတွက် အနာဂတ်မျှော်မှန်းချက် (vision) ကိုယ်စီ ရှိကြသည်ကို တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး သိမြင်သည့်အလျောက် Tinubu နှင့် Fashola တို့သည် နီးနီးကပ်ကပ်အလုပ်လုပ်ဖြစ်ခဲ့ကြပါသည်။ Tinubu သည် ရှစ်နှစ်အကြာ ၎င်း၏ သက်တမ်း ကုန်ဆုံးသည့်အခါ သူ့နေရာတွင် အခြားနိုင်ငံရေး သမား တစ်ဦးဦးကို ရွေးချယ်မည့် အစား Fashola ဖြင့် အစားထိုးရန် ထောက်ခံပေးခဲ့သည်။ “ခေါင်းဆောင် တစ်ယောက်ရဲ့ အကြီးမားဆုံးအောင်မြင်မှုကဘာလဲ ဆိုရင် အုပ်ချုပ်နိုင်သူ စီမံခန့်ခွဲနိုင်သူတွေနဲ့ မိမိနေရာ ဆက်ခံနိုင်သူကိုပါ မွေးထုတ်ပေးနိုင်တာပဲဖြစ်တယ်။ အဲဒီဆက်ခံသူဟာ သာမန်အတွေးအခေါ်ထက်ကျော် လွန်အောင် တွေးခေါ်စဉ်းစားတတ်ပြီး အတွေးနဲ့ အိမ်မက်ကို ပေါင်းစပ်နိုင်သူဖြစ်ရမယ်” ဟု Tinubu က ပြောသည်။ “ကျွန်တော် လူတွေကို ပြောပြတယ်ဗျ။ ဒီလူဟာ အိမ်မက်ကို တကယ်ဖြစ်လာအောင် လုပ်မယ့် လူလို့။ လူတိုင်းကတော့ ကပ္ပတိန်တွေချည်းပေါ့ဗျာ။ ဒါပေမယ့် Fashola က အများနဲ့မတူ တမူထူးခြားတဲ့ ပိုင်းလော့ တစ်ယောက်ပဲ” ဟုပြောသည်။ ၂၀၀၇ ရွေးကောက်ပွဲတွင် Fashola အနိုင်ရခဲ့ပြီး ၂၀၁၁ တွင်လည်း ပြန်လည် အရွေးခံခဲ့ရပါသည်။ Tinubu ကတော့ အထက်လွှတ်တော်သို့ ပြန်သွားခဲ့ပြီး သူ့ ပါတီ၏ ခေါင်းဆောင် အဖြစ် ပါတီကို လစ်ဘရယ်ပါတီ တစ်ခုအဖြစ် တည်ဆောက်ရင်း သူ့အုပ်ချုပ်ရေးမှူး ဖြစ်ခဲ့စဉ်က မကြာခဏ ပဋိပက္ခဖြစ်ခဲ့သည့် နိုင်ငံ၏ အာဏာရပါတီကို အတိုက်အခံလုပ်လျက်ရှိပါသည်။

အုပ်ချုပ်ရေးမှူးနှစ်ဦးသည် နီးနီးကပ်ကပ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြင့် ရေရှည်ရည်မှန်းချက် များအတွက် အရှိန်အဟုန်ကို ထိန်းထားနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဒုတိယသက်တမ်း၏အစ၊ သုံးရက်တာ ဝန်ကြီးအဖွဲ့၏ အနားယူသုံးသပ်ပွဲ (retreat) တွင် Tinubu က အချက် ၁၀ ချက်ပါ အစီအစဉ်တစ်ရပ်ကို ချပြခဲ့သည်။ ယင်းအစီအစဉ်ကိုပင် ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် လာဂိုစ် ပြည်နယ် စီးပွားရေး တွန်းအားပေးရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး မဟာဗျူဟာ (Lagos State Economic Empowerment and Development Strategy)

အဖြစ် တရားဝင် သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ယင်းမဟာ ဗျူဟာတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ပျက်စီးမှု ထိန်းသိမ်း ရေး၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ စွမ်းအင်နှင့် ရေရရှိရေး၊ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်း၊ ဆောက်လုပ်ရေး၊ ပညာ ရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေး၊ အိမ်ယာ နှင့် ဘဏ္ဍာငွေတိုးမြှင့် ရရှိရေးတို့အတွက် ရေတို၊ ရေလတ် နှင့် ရေရှည် ဦးစားပေးအစီအစဉ်များကို ချမှတ်ခဲ့သည်။

မြင့်မားသည့် ဤရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်များကို အစပျိုးနိုင်ဖို့အတွက်ပင် နှစ်ပေါင်းအတော်ကြာ အချိန် ယူခဲ့ရပြီး မလုံလောက်သည့် ဘဏ္ဍာငွေ၊ အဖွဲ့အစည်း မူဘောင် (အင်စတီကျူးရှင်း)များ၏ မူလပုံစံအတိုင်း သာ နေမြဲနေလိုခြင်း၊ ပြည်ထောင်စု အစိုးရဖြင့် အကဲဆတ်မှုများရှိနေခြင်းနှင့် အပြန်ကျယ်လှသော ပြဿနာများကြောင့် နှောင့်နှေးကြန့်ကြာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် Fashola က Tinubu ကို သူကူညီရေးဆွဲပေးခဲ့သည့် အစီအစဉ်ကိုပင် ဆက်လက် ဆောင်ရွက်ရန် အသေအချာ စဉ်းစား ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ “အိုင်ဒီယာတွေက အသစ် တော့မဟုတ်ဘူး၊ ပြောင်းလဲနေတဲ့ အခြေအနေ တွေအရ ခက်ခဲလာတာ၊ လွယ်ကူလာတာ ရှိနိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဖြေရှင်းရမယ့် ပြဿနာတွေက ပြောင်းလဲသွားတာတော့မဟုတ်ဘူး (အရင်အတိုင်းပဲ)” ဟု Fashola ကပြောသည်။

Tinbunnu နှင့် Fashola တို့ နှစ်ဦးစလုံးမှာ ပုဂ္ဂလိကနှင့် အစိုးရ ကဏ္ဍများအကြား ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု အားကောင်းရန် လိုသည်ဟု ယုံကြည် ထားသူများဖြစ်သည်။ ၎င်းကို Tinubu က “အင်ဂျင်နစ်လုံးနဲ့ ရုန်းခြင်း” ဟု အမည်တပ်သည်။ သို့မှသာ အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးမှုကို စတင်စက်နိုး နိုင်မည် ဟုဆိုသည်။ Tinubu က ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ အား ကြိုးစားစည်းရုံးခဲ့သည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် အစိုးရ ငွေချေးစာချုပ်များ ဝယ်ယူပေးခြင်း၊ ဒေသန္တရစီမံကိန်း များတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်း သို့မဟုတ် မြို့တော်၏ စီးပွားရေးစုံလင်မှုကို အားပေးစေမည့် လုပ်ငန်းသစ်များ တည်ထောင်ခြင်းတို့ဖြင့် လာဂိုစ်ကို အလျင်အမြန် တိုးတက်လာစေမည် ဖြစ်သည်။ လုပ်ငန်းများကို

လုပ်သာကိုင်သာရှိစေမည့် ချဉ်းကပ်ပုံအရ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို လာဂိုဗ်၏ အလုပ်အကိုင်ပင်မ ဌာနများ ဖြစ်သော လာဂိုဗ်ကျွန်း၊ ဗစ်တိုရီးယားကျွန်း နှင့် မြို့မြောက်ပိုင်းရှိ နိုင်ငံတကာ လေဆိပ်အနီးမှ အကီဂျာ(Ikeja) တို့တွင် ဗဟိုပြုရန်ဖြစ်သည်။ “ဆုံးဖြတ်ချက်ချတဲ့ဖြစ်စဉ်ကတော့ ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်း အတိုင်းပေါ့။ စီမံကိန်းနယ်မြေအတွင်းမှာ အကျိုးကျေးဇူးအများဆုံး ရလဒ်အကောင်းဆုံးဖြစ်ခဲ့တဲ့ အရာကိုသာ ရွေးချယ်ပြီး လုပ်ဖို့ပေါ့။” ဟု Fashola ကပြောသည်။

Tinubu နှင့် Fashola တို့သည် မိမိတို့ကဲ့သို့ ပုဂ္ဂလိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဘက်၌ အတွေ့အကြုံရှိသူ များကို မကြာခဏဆိုသလို အကြီးတန်းအရာရှိများ အဖြစ်ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ Tinubu က “ကျနော်သိသမျှ အကောင်းဆုံးဦးနှောက်တွေကို စုစည်းခဲ့တာပဲ” ဟု ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍနှင့် ပြည်ပသို့ ရောက်ရှိနေသူများထဲမှ ပညာတတ်နိုင်ရိုးရီးယားများအား ဆွဲဆောင်ခေါ်ယူ ခဲ့ပုံကို ပြောပြသည်။ “နိုင်ငံခြားရောက်နေတဲ့ ငါတို့ရဲ့ လူတော်တချို့ကို ဒီပြန်ခေါ်နိုင်ခဲ့တာက ဦးနှောက်ယို စီးမှု (Brain drain) ကနေ ဦးနှောက်စီးဝင်မှု (Brain gain) ပြန်ဖြစ်ခဲ့တာပဲ” ဟုဆိုသည်။ သူက နိုင်ငံရေးအတွေ့အကြုံထက် ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ကျကျ ဖြင့် စီမံခန့်ခွဲမှု နည်းစနစ်ပိုင်း ကျွမ်းကျင်သူများကိုသာ ခေါင်းဆောင်အဖြစ် လိုချင်ခဲ့တာဖြစ်သည်။

Fashola အုပ်ချုပ်ရေးမှူးဖြစ်သောအခါ Tinubu အောက်တွင် ဝန်ထမ်းအကြီးအကဲ (chief of staff) အဖြစ်တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ် အတူလက်တွဲ လုပ်ခဲ့သူ ဝန်ကြီးများနှင့် အကြီးတန်းအရာရှိ အများစုကို ဆက်လက်ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ဤသို့ ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းခြင်းဖြင့် “အစိုးရအဖွဲ့ကို မြန်မြန်ဆန်ဆန် အထိုင်ကျသွားစေပေ့ဗျာ” ဟု ဆိုသည်။ ထို့အပြင် လစ်လပ်နေသော နေရာများ ကိုလည်း အထက်တန်းရှေ့နေများ၊ ဘက်လုပ်ငန်း ဘက်မှ ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အတိုင်ပင်ခံများ အပါအဝင် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍဘက်မှ ကျွမ်းကျင်သူများဖြင့် ဖြည့်တင်း ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ “ကျွန်တော်နဲ့ အခြားသူများစွာကို

ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍဘက်ကနေ ဆွဲခေါ်လာခဲ့တာက Tinubu ပဲလေ။ သူ့ကိုယ်တိုင်လည်း ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ ဘက်က လာခဲ့တာပဲကိုး” ဟု Fashola ကပြောပြ သည်။ “သူပြောခဲ့တာက တကယ်လို့ ငါတို့တွေ ဝင်မပါဘူးဆိုရင် ငါတို့လောက် မတတ်တဲ့သူ တွေက ငါတို့အတွက် ဥပဒေတွေ ရေးဆွဲပြီး၊ ငါတို့ကိုယ်စား ဆုံးဖြတ်ချက်တွေ ချနေလိမ့်မယ်” ဟု ပြောပြသည်။

ထို့အပြင် Tinubu နှင့် Fashola တို့သည် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍဘက်မှ ရလဒ်-မောင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံ (results-driven management style) ကို တွန်းအားပေးခဲ့သည်။ “ကျွန်တော်တို့လိုချင်တဲ့ လမ်းကြောင်းပေါ် မြန်မြန်ဆန်ဆန်ပဲ ရောက်ခဲ့တယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ကျွန်တော်တို့ အကြိမ်ကြိမ် အနားယူသုံးသပ်ပွဲ (retreat) တွေလုပ်ခဲ့တာကနေ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှုနဲ့ အင်စတီကျူးရှင်း ခေါင်းဆောင်မှုနှစ်ခုကို ပေါင်းစည်းညီညွတ်အောင် လုပ်နိုင်ခဲ့တယ်။ အဲဒီတော့ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်တွေ၊ ပြည်သူဝန်ထမ်းတွေနဲ့အကြား မယုံကြည်မှုတွေ ပယ်ဖျက်ပေးနိုင်ခဲ့တာပေါ့” ဟု Fashola ကရှင်းပြခဲ့ သည်။ အနားယူသုံးသပ်ပွဲများ (retreats) က နားလည်မှု တစ်ခုတည်း ဖြစ်လာအောင် ကူညီပေး နိုင်ခဲ့သည်။ ဤသို့သော အသင်းအဖွဲ့ တည်ဆောက်မှု (team building) အစီအစဉ်များက အသစ်ခန့် အပ်ခံထားရသူများနှင့် ဝါရင့်အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များ အကြားတွင် အလွှာအဆင့် ကွဲပြားခြင်း မဖြစ်စေပဲ ပိုမို ထိရောက်အကျိုးဖြစ်ထွန်းစွာ အလုပ်လုပ်နိုင်စေခဲ့ ပါသည်။

အုပ်ချုပ်မှု အလွဲအပြောင်းလုပ်ပြီးနောက်တွင် ဤသို့သော ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းမှုကို အထူးအကြံပေးများ (special advisers) မှသည် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်း ခေါင်းဆောင်များ (civil service leaders)အထိ အကြီးတန်း အရာရှိ၄၂ဦး ပါဝင်သော ပြည်နယ် အုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (State Executive Council) ၏ အပတ်စဉ် အစည်းအဝေးများဖြင့် ဆက်လက် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ အစည်းအဝေးများမှာ ကြာမြင့်ပြီး၊ တက်တက်ကြွကြွရှိလှပါသည်။ Johnson က

ထိုအစည်းအဝေးများကို “သိပ်ကို အရေးကြီးတဲ့ အစည်းအဝေးတွေပေါ့။ အဲဒီမှာပဲ မူဝါဒတွေကို ဆွေးနွေး ဆုံးဖြတ်တာလေ” ဟု ရှင်းပြခဲ့သည်။ အစည်းအဝေးများမှာ အနည်းဆုံး ရှစ်နာရီလောက် ကြာကြောင်း၊ “ဝန်ကြီးတစ်ယောက်က မှတ်စု တစ်ခုနဲ့ အတူရောက်လာမယ်၊ အဲဒါကို ဖတ်ပြပြီး အားလုံးလက်ထဲ ဝေမယ်၊ အဲဒီနောက် တက်ရောက်လာသူ တွေက မှတ်စုအပေါ် ပိုင်း ဝေဖန် ဆွေးနွေးကြတယ်။ တစ်ခါတလေ ကြေညာချက်လေး တစ်ခု ထွက်ဖို့ကို နှစ်နာရီ၊ သုံးနာရီ လောက် ကြာအောင် ဆွေးနွေးယူရတယ်” ဟုရှင်းပြသည်။

အမြဲတစေ အသေးစိတ်စဉ်းစားချင်ချိန်ပြီးမှ ဆုံးဖြတ်တတ်သူဖြစ်သည့်တိုင် Fashola သည် ၎င်း၏ စီနီယာ ဝန်ထမ်းများကို ရလဒ် ရရှိရေးအပေါ် များများ အာရုံစိုက်ခိုင်းပါသည်။ ဝန်ထမ်းအကြီးအကဲ အဖြစ် ကော အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအဖြစ်ပါ Fashola သည် ဤစီနီယာ ဝန်ထမ်းများဖြင့် သေချာမြင်သာ၍ ရှာဖွေစောင့်ကြည့်နိုင်သော ရည်မှန်းချက်များ ချမှတ်ခြင်း၊ တိုးတက်မှုရှိမရှိ ပုံမှန် အကဲဖြတ် ဆန်းစစ်ခြင်း တို့ကို အတူတကွလုပ်ခဲ့သည်။ သူက ကော်မရှင်နာတိုင်းက အလုပ်ဖိုင်တစ်ခု ပေးထားပါသည်။ ယင်းအလုပ်ဖိုင်တွင် အချက် ၁၀ ချက် အစီအစဉ်မှ တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီအတွက် ဆောင်ရွက်ရန် အသေးစိတ်အချက်များ ပြုတ်သိပ်နေအောင် ပါဝင်သည့် အလုပ်အစီအစဉ် ပါဝင်ပါသည်။ တာဝန်ခံ အရာရှိများ၏ လုပ်ငန်းတိုးတက်မှုကို ၎င်းတို့ တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီအတွက် ၃ လပတ်အလိုက် ရည်မှန်းချက်များဆီသို့ ဦးတည်တိုးတက်မှုရှိမရှိ အကဲဖြတ် မှတ်တမ်းတင်မှုများဖြင့် တိုင်းတာခဲ့သည်။ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းနေရာချထားရေး၊ သင်ကြားရေးနှင့် ပင်စင် ဆိုင်ရာ ကော်မရှင်နာမင်းကြီးဖြစ်သူ Jide Sanwoolu က ထိုအကဲဖြတ်မှတ်တမ်းကြောင့် “တိုင်းလို့ရတဲ့၊ ရေတွက်ပြလို့ရတဲ့၊ အချိန်ကိုက် ဝန်ဆောင်/ဆောင်ရွက်ချက်ရလဒ်များ” ဟူသည့် အောင်မြင်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ကြောင်း ရှင်းပြသည်။ အမေရိကန် အတိုင်ပင်ခံပညာရှင် George Doran

ရေးသားဖော်ထုတ်ခဲ့သော လူသိများလှသည့် စီမံခန့်ခွဲမှုနည်းစနစ် တစ်ခုဖြစ်သည့် SMART နည်းလမ်းအတိုင်း Fashola ၏ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် ဦးတည်ချက်များကို ချမှတ်ရာတွင် တိကျသေချာသော (specific)၊ တိုင်းတာ၍ရသော (measurable)၊ အောင်မြင်နိုင်စွမ်းရှိသော (achievable)၊ လက်တွေ့ကျသော (realistic)၊ အချိန်ကန့်သတ်ထားသော (time bound) ဦးတည်ချက်များဖြစ်စေရေး အလေးထား ခဲ့သည်။ Fashola နှင့် ဝန်ကြီးများသည် နိုင်ငံခြားသားပညာရှင်များ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဟောပြော ပို့ချသူများဖြင့် မကြာခဏတွေ့ဆုံ၍ စီမံခန့်ခွဲ မှုအလေ့အထကောင်းများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အကြံဉာဏ် ရယူလေ့ရှိသည်။

Tinubu က ရေရှည်ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်များနှင့် အမြန် အောင်မြင်ဖွယ်များ (quick wins) ကို ဟန်ချက်ညီအောင် ချိန်ညှိပါသည်။ ပြည်သူများအား တဖြည်းဖြည်းချင်း တိုးတက်လာစေမည့် အကြောင်းကို ပုံဖော်ပြောရာတွင် Quick wins ကို “အလွယ်ကူဆုံးနဲ့ အောင်မြင်နိုင်မယ့် အရာတွေပေါ့” ဟုရှင်းပြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြည်သူများ နေထိုင်ရာ နေရာများရှိ တောင်လိုပုံ၍ ပုပ်သိုးဆွေးရိနေသော အမှိုက်များကို ရှင်းလင်းခြင်းနှင့် သစ်ပင်ပန်းမန်များစိုက်ပျိုးခြင်းသည် မြို့မြင်ကွင်းကို ချက်ချင်း ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေသည် သာမက ထောင်နှင့်ချီသော အလုပ်လက်မဲ့ လူငယ်များကို အလုပ်ပေးနိုင်မည်လည်း ဖြစ်ပေသည်။ အပေါ်ယံ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုသည်ပင် ပြည်သူတို့၏ ဝမ်းမြောက်ဂုဏ်ယူစိတ်နှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အရှိန်အဟုန် ကို အထောက်အကူ ဖြစ်စေပါသည်။ Tinubu က စနစ်တကျရှိသော မြို့သည် မြို့သူမြို့သားများကို ပို၍စနစ်တကျရှိစေရန် တိုက်တွန်းနိုင်မည် ဟု ဆိုသည်။

Fashola က ၎င်းတို့အစိုးရအဖွဲ့ကို အလွယ်တကူ ဆက်သွယ်မေးမြန်းနိုင်ခြင်းနှင့် ရပ်ရွာလူထုဖြင့် ပိုမိုထိတွေ့ခြင်း အားဖြင့် လူထုထောက်ခံမှုကို တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့သည်။ ၎င်းနှင့် ၎င်း၏ ထိပ်တန်းအရာရှိများ၏ တယ်လီဖုန်းနံပါတ်များနှင့်

အီးမေးလိပ်စာများကို အများသိရန် ကြေညာပေးထားသည်။ “တခါတလေ လူတွေက ဒါကျွန်မဖုန်းနံပါတ် တကယ်ဟုတ်ရဲ့လားဆိုပြီး လှမ်းဆက်ကြည့်တယ်” ဟု ဒုတိယ အုပ်ချုပ်ရေးမှူး Sosan က ပြောပြသည်။ “ကျွန်မကိုယ်တိုင် ပြန်ဖြေတော့ သူတို့အံ့ဩတာပေါ့”။ မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူများ၏ ဆက်သွယ်သတင်းပေးပို့ချက်များ များပြားလွန်းသည့်တိုင် Fashola က ပြည်သူများ၏ စောဒကများ၊ အကြံပြုချက်များကို ပြန်လည် ကြိုးစားဖြေကြားပေးခဲ့သည့် အပြင် သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းများအား ဆက်လက်ကြည့်ရှု ဆောင်ရွက်ရန် ညွှန်ကြားပေးခဲ့သည်။ လာဂိုဏ်၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အားကစားနယ်ပယ်မှ ထင်ပေါ်ကျော်ကြားသူများကလည်း Fashola ကို လက်ခံအားပေးကြသည့်အတွက် လူထုထောက်ခံမှုကို ပိုမိုရရှိခဲ့သည်။

အစိုးရအဖွဲ့ ရက်တစ်ရာ ကုန်လွန်သောအခါ Fashola က ပြည်သူများနှင့် လွတ်လွတ်လပ်လပ် တွေ့ဆုံ၍ တိုးတက်မှုကို အစီရင်ခံစာဆွေးနွေးပြီး ၎င်းကို ရုပ်မြင်သံကြားမှ ထုတ်လွှင့် ပေးခဲ့သည်။ Fashola သည် မကြာခဏပြုလုပ်သည့် ရပ်ရွာလူထုအစည်းအဝေးများ၌ စီမံကိန်း တိုးတက်မှု ဖြစ်စဉ်ကို ထည့်သွင်းဆွေးနွေးစေခဲ့သည်။ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများဖြင့်လည်း ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ လူထု အသိပေးနှိုးဆော်ရေးအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည့် SERAC အဖွဲ့မှ Morka က “အရင်တုန်းကနဲ့ယှဉ်ရင် အခုက ပြည်သူတွေ ပြည်နယ်အစိုးရနဲ့ ပိုမိုထိတွေ့ဆက်ဆံလာနိုင်တယ်” ဟု ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ပြောသည်။ သို့သော်လည်း အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများဖြင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုသည် “ဒီလို နိုင်ငံရေးအနေအထား တိုးတက်ဖြစ်ထွန်း လာတဲ့အဆင့်အရပြောရမယ်ဆိုရင်တောင် သိပ်တော့ ကျေနပ်အားရစရာ မဟုတ်သေးဘူးပေါ့လေ” ဟု ၎င်းက သတိပေးမှတ်ချက်ပြုသည်။

ပြည်သူလူထုနှင့် ထိတွေ့ဆက်သွယ်ရာတွင် Fashola သည် မျှော်လင့်ချက်များ အလွန်အကျွံ မပေးမိရန် ဝရံပြုခဲ့သည်။ ပြည်သူကို အသိပေးသည့်

မဟာဗျူဟာကို “ကတိမကျ၊ ရလဒ် ပိုလွန် (under-promise, over-deliver)” ဖြစ်ရမည်ဟု ရှင်းပြသည်။ သူ့အနေဖြင့် တစ်ခုခုကို ဦးစားပေး သုံးစွဲမည်၊ ရန်ပုံငွေ ချထားပေးမည် စသဖြင့် ကတိကဝတ်များ ပေးခြင်းကို ရှောင်သည်။ ၎င်း၏ အစိုးရအဖွဲ့အတွင်းတွင်လည်း တကယ်ရလဒ် မရရှိနိုင်သည့် ကတိများပေးခြင်း လုံးဝမပြုရန် တင်းတင်းကြပ်ကြပ် စည်းကမ်း သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ထိုသို့ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ပြောဆိုခြင်းဖြင့် “မတည်တဲ့ကတိတွေနဲ့သာ အားတင်း နေခဲ့ရတဲ့ ပြည်သူတွေ” ၏ သဘောထားများကို ပြောင်းလဲ စေနိုင်ခဲ့သည်။ သို့မှသာ ပြည်သူများ အနေဖြင့် တကယ် ဖြည့်ဆည်း ဆောင်ရွက်ပေးမည့် ကတိများကိုသာ ပေးသော ပြည်နယ် အစိုးရအဖြစ် ရှုမြင်ကြမည် ဖြစ်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှုန်း နှေးကွေးမှုအပေါ် ဝေဖန်မှုများကို တုံ့ပြန်သည့် အနေဖြင့် Fashola သည် Tinubu အစိုးရအဖွဲ့တွင် ရခဲ့သော သင်ခန်းစာဖြစ်သည့် ပြည်သူများ၏ မျှော်လင့်ချက်ကိုသာ အလွန်အကျွံမဖြစ်စေရန် အလေးထား စီမံ ခဲ့သည်။

Fashola မှာ Tinubu ထက်စာလျင် နိုင်ငံရေးအရ ရပ်တည်ချက်ကင်း (neutral) သည့် ဂုဏ် ရှိနေသဖြင့် ပြည်ထောင်စု အစိုးရနှင့် ဆက်ဆံမှုပိုမိုကောင်းမွန်ရေးအတွက် အထောက်အပံ့ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၌ သမ္မတ အပြောင်းအလဲ ဖြစ်ခဲ့ခြင်းနှင့် တဆက်တည်း အာဏာရပါတီ၏ လာဂိုဏ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် အကြိတ်အနယ် ယှဉ်ပြိုင်မှုတို့ကလည်း ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ဗဟိုအစိုးရ တို့ အကြား ပဋိပက္ခများကို လျော့ချပေးနိုင်ခဲ့သည်။

Tinubu နှင့် Fashola တို့ နှစ်ဦးစလုံးသည် ပြည်နယ်လွှတ်တော်၏ ထောက်ခံမှုကို ရရှိခဲ့သည့် အပြင် လာဂိုဏ်၏ နိုင်ငံရေး၌ ပြိုင်ဘက်ကင်းများ ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ “ကျွန်တော်တို့က အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနဲ့ တရားစီရင်ရေး မဏ္ဍိုင်အချင်းချင်း အကြား နားလည်မှု ရယူထားတယ်။ ဒီလာဂိုဏ် ပြည်နယ်မှာ နိုင်ငံရေးလုပ်လို့ရတယ်၊ ဒါပေမယ့်

ပြည်နယ်ကို စတေးရတို့ နိုင်ငံရေးတော့ မလုပ်ကြေးလို့” ဟု Fashola ကပြောပြသည်။

သို့တိုင်အောင် Fashola အနေဖြင့် တခါတရံတွင် Tinubu အား ဒေသတွင်း၏ နိုင်ငံရေးအာဏာဆိုင်ရာ အကျိုးဆောင် တစ်ဦးအဖြစ် အားကိုးခဲ့ရပါသည်။ Fashola ၏ ပထမသက်တမ်း ကနဦး ကာလများတွင် ပုံမှန်တရားဝင် မဟုတ်သော (informal) ၎င်းတို့၏ မိတ်ဖွဲ့မှုပုံစံကို စာနယ်ဇင်း များက “နှစ်ဦးပေါင်း အုပ်ချုပ်ရေးမှူးဘဝ (dual governorship)” ဟု အမည်တပ်သည်။ Fashola က မူဝါဒများ စဉ်းစား စီမံမှု ကို အဓိကလုပ်ဆောင်ချိန်တွင် Tinubu က အထက်လွှတ်တော်အမတ်နှင့် ပါတီ ခေါင်းဆောင် အဖြစ်၊ Fashola ၏ နိုင်ငံရေးနည်းဗျူဟာ ဆရာအဖြစ်လည်းကောင်း၊ တိုက်တွန်း လှုံ့ဆော်သူ အဖြစ်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်။ “ကျွန်တော်တို့က မော်ဒယ်တခု တည်ဆောက်ထား တယ်ဗျ။ သူက အလုပ်အပေါ်ကိုသာ အဓိကအာရုံစိုက် ပြီး အသွင်ပြောင်းလဲရေး၊ အောင်မြင်မှုရလဒ်တွေ ရရှိရေးကိုသာ သီးသန့်လုပ်ဖို့နဲ့ ကျနော်က သိမ်မွေ့ ရှုပ်ထွေးတဲ့ နိုင်ငံရေးကိစ္စ၊ ပဋိပက္ခတွေကို တာဝန်ယူ ပေးဖို့ပဲ။ အဲဒီလိုမှပဲ သူ့အတွက် အချိန်လုံလောက် မယ်လေ။ အချိန်က တန်ဖိုးအရှိဆုံးပဲကိုး။” ဟု Tinubu က ရှင်းပြသည်။ Tinubu ၏ အထောက်အပံ့က Fashola ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအား ပိုမို အားဖြည့်ပေးနိုင်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံရေး အတိုက်အခိုက်တွေ အစား မူဝါဒချမှတ်ရေး အလုပ်ကိုသာ လွတ်လွတ် လပ်လပ် အာရုံစိုက်နိုင်စေခဲ့သည်။ “ကျွန်တော် သူ့နေ့စဉ်အလုပ်တွေကို ဝင်ရောက်မစွက်ဖက်ပါဘူး။ တကူးတကလှမ်းခေါ် ရင်တော့ တစ်မျိုးပေါ့။ ဥပမာ ပြောရရင် သပိတ်မှောက် ဆန္ဒပြတာတွေ ရှိလာပြီ ဆိုရင် ကျနော် သွားရောက်ဖြေရှင်းပေးရတယ် ဘာလို့လဲဆိုတော့ သူ့ထက် ကျနော်ကို လူတွေပိုသိကြတယ်လေ” ဟု Tinubu က ရှင်းပြ သည်။ ပဋိပက္ခ မကြီးထွားလာအောင် Tinubu ကူညီဖြေရှင်းပေးခဲ့သည်များတွင် တက္ကစီယာဉ်မောင်း များ ဆန္ဒပြခြင်း၊ ဆရာများသမဂ္ဂ၏ ပဋိပက္ခ နှင့်

အခွန်အကောက်အသစ်များ အပေါ် လူထုမကျေနပ် ဖြစ်ခြင်း စသည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။

၎င်းတို့၏ နှစ်ဦးပေါင်းအုပ်ချုပ်ရေးမှူးဘဝမှာ ၂၀၀၉ ခုနှစ်အရောက်တွင် နိုင်ငံရေးရည်မှန်းချက်မများ နှင့် ပတ်သက်ပြီး¹² လူသိရှင်ကြား သဘောထားကွဲလွဲ တင်းမာမှုများ အတော်အတန် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း Tinubu က Fashola ပြန်လည် အရွေးခံရရေး အစွမ်းကုန် ထောက်ခံပေးခဲ့ပါသည်။¹³ ဤကာလတစ်ခုတွင် အဆက်ပြတ်ခဲ့သည့်တိုင် ခေါင်းဆောင် နှစ်ဦး၏ မိတ်ဖွဲ့မှုသည် လာရီစီကို အပြောင်းအလဲဆီသို့ တွန်းတင်ရာတွင် အလွန်အရေး ပါခဲ့ကြောင်း သက်သေ ပြခဲ့ပေသည်။

အလုပ်စတင်ခြင်း (GETTING DOWN TO WORK)

၁၉၉၉ ခုနှစ်၊ Tinubu အုပ်ချုပ်ရေးမှူးတာဝန် စယူချိန်တွင် သူ၏ပထမဦးစားပေးမှာ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်း စနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် အခွန်အကောက် ပြင်ဆင်မှု၊ ပုဂ္ဂလိကရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအသစ်များအပေါ် အခြေပြု၍ ပြည်နယ်ကို ဘဏ္ဍာငွေခိုင်မာ တောင့်တင်း စေရေးတို့ ပင်ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် ထပ်မံရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရပြီးနောက် Tinubu ၏ အစိုးရအဖွဲ့မှ ၁၀ ချက်ပါ လုပ်ငန်း အစီအစဉ်တစ်ရပ်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ယင်းအစီ အစဉ် သည် ပြည်နယ်၏ ပြန်လည်ဦးမော့လာသော စီးပွားရေး အင်းအားနှင့် ရရှိလာသည့်ဘဏ္ဍာငွေများကို အသုံးချ၍ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် စီမံခန့်ခွဲရေး၊ အခြေခံအဆောက်အအုံနှင့် တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍများ ကို အလုံးစုံ စစ်ဆေး ပြင်ဆင်ရန်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ၏ အသီးအပွင့်များကို ၂၀၀၇ ခုနှစ် Fashola တာဝန်စယူချိန်မှ စတင်၍ တွေ့မြင်ခဲ့ရပါသည်။ ၎င်းတို့ အစိုးရနစ်ဆက် စလုံးသည် ဤလေ့လာချက်၏ ဘောင်ထက် ကျော်လွန်သော အခြားအရေးကြီး ကိစ္စရပ်များ

ဖြစ်သည့် ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ ရေပေးဝေရေး၊ လျှပ်စစ်ထုတ်လုပ်မှု စသည်တို့တွင်လည်း ပိုမိုတိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ကြပါသည်။

*ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းစနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း
(Reforming the civil service)*

Tinubu အမွေဆက်ခံရရှိခဲ့သည့် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းဖွဲ့စည်းပုံတွင် ပြည်နယ်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်များ၌ ဝန်ထမ်းစုစုပေါင်း ၁၀၀၀၀၀ ကျော်ရှိပြီး စိတ်ဓာတ်ပိုင်း နိမ့်ကျနေလျက်ရှိခြင်း၊ ကျွမ်းကျင်မှု မပြည့်ဝခြင်းတို့နှင့်အတူ နည်းလမ်းမကျသော ရွေးချယ်ခန့်အပ်မှု အလေ့အထများ ရှိနေခဲ့ချိန်ဖြစ်သည်။ အလုံးအရင်းဖြင့်ရှိနေသည့် မီးသတ်ဝန်ထမ်းများမှလွဲ၍ ၎င်းသည် စိတ်ဓာတ်ပိုင်းကို ပိုမိုနိမ့်ကျစေပြီး၊ အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်ခြင်းကို ပိုမိုဆိုးရွားစေမည် ဖြစ်သောကြောင့် Tibubu နှင့် အဖွဲ့သည် လက်ရှိဝန်ထမ်းများ ၌ ပညာသည် (professional) ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ် ကို ကြိုးစားရိုက်သွင်းခဲ့ရသည်။

Tinubu သည် အမှုထမ်းများ၏ စိုးရိမ်ပူပန်ချက်များကို နားထောင်ပေးရန်နှင့် စိတ်ဓာတ်ရေးရာ ပိုမိုအားကောင်းလာစေရေး မည်သို့ မက်လုံးပေးဆွဲဆောင်သင့်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် ၎င်းတို့နှင့် ကိုယ်တိုင်တွေ့ဆုံစကားပြောခြင်းဖြင့် ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ခဲ့ရသည်။ ဝန်ထမ်းများအား သူ့ထံသို့ မကျေနပ်ချက်များ၊ အကြံပြုချက်များကို အမည်ပြောစရာ မလိုဘဲ တင်ပြနိုင်မည့် သီးသန့်လျှို့ဝှက်ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း တစ်ခု ဖန်တီးခဲ့သည်။ အလုပ်နေရာများကို သန့်ရှင်းရေးပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ပစ္စည်းကိရိယာ အသစ်များတပ်ဆင်ခြင်းဖြင့် ဌာနဆိုင်ရာ ရုံးများ၏ အလုပ်အနေအထားကို တိုးတက်အောင် လုပ်ပေးခဲ့သည်။ “ခင်ဗျားတွေ့တောင် တွေးတတ်မယ်မဟုတ်ဘူး၊ ရုံးအိမ်သာတွေ ကလည်း ညစ်ပတ်လို့၊ အမှိုက်တွေကလည်း နေရာတကာ ပြန့်ကျဲလို့ဗျာ” ဟု ထိုစဉ်က အလုပ်ဝန်းကျင် ကို Tinubu က ပုံဖော်ပြော သည်။

ရုံးများပြန်လည်ပြုပြင်ရန်နှင့် လစာများတိုးမြှင့်ပေးရန် အတွက် ရန်ပုံငွေရရှိရန် Tinubu သည် ရုံးတက်ဝန်ထမ်းများ အားလုံးကို ကွန်ပျူတာစနစ်ဖြင့် biometric security (လက်ဓမ္မနှိပ်ခြင်းစသဖြင့်) သေချာစစ်ဆေးပြီး တကယ် အလုပ်မလုပ်ဘဲ/ ရိုမနေဘဲ လစာအလကား ပေးထားရသည့် ဝန်ထမ်းများကို ဖယ်ရှားပစ်ခဲ့သည်။ ထို့သို့ အကျိုးဖြစ်ထွန်းအောင် ပြုလုပ်ရာမှ ရရှိလာသည့် ပိုက်ဆံများကို ဝန်ထမ်းများ၏ အလုပ်အကိုင်အနေအထား တိုးတက်ရေးအတွက် အသုံးပြုခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏ သံသယများကို ဖယ်ရှားပစ်နိုင်ခဲ့သည်။ “သူတို့ရှင်းအောင်ပြောလိုက်တယ်၊ ဒီမှာ ဒီပိုက်ဆံတွေက အတုအယောင်၊ မမှန်မကန် လူအနည်းစုဆီ ရောက်သွားမယ့် အစား ခင်ဗျားတို့ အားလုံး ခွဲဝေသုံးလို့ရတယ် လို့” ဟု Tinubu က ပြောပြသည်။ “ပြည်နယ်နဲ့ ဒေသန္တရ ဌာနဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းတွေ အားလုံးကို စစ်ဆေးဆောင်ရွက်ပြီးတဲ့ အခါကျတော့ ပုံမှန်လစာအသုံးပြုငွေ နိုင်ရာ ၁.၂ သန်း (US\$ 9,500) ထဲကနေပြီးတော့ နိုင်ငံငွေ သန်း ၆၀၀ နီးနီးကို ဆယ်ယူလိုက်နိုင်တယ်။ လစာငွေ တစ်ဝက်လောက်က အတုယောင်၊ မမှန်မကန် လုပ်ထားတာတွေနဲ့ အလဟဿ ဖြစ်နေခဲ့တာ”ဟု ဆိုသည်။

ဝန်ထမ်းအားလုံး ပရော်ဖက်ရှင်နယ် အလုပ်ဝန်းကျင်ဖြင့် အကျွမ်းတဝင်ဖြစ်ကြသည်တော့ မဟုတ်ပါ။ ပြည်ထောင်စု စည်းမျဉ်းများအရ အကြောင်းပြချက် တိတိကျကျ မရှိဘဲ ဝန်ထမ်းများ ထုတ်ပယ် ပစ်ရန် ခက်ပါသည်။ Tinubu အစိုးရအဖွဲ့ အနေဖြင့် ထိုကန့်သတ်ချက်များ အတွင်းမှ ဝန်ထမ်းများကို ၎င်းတို့၏ တတ်ကျွမ်းမှုအဆင့်၊ ကိုယ်စွမ်းကိုယ်စများ နှင့် ကိုက်ညီမည့် နေရာများသို့ ပြန်လည် နေရာချထားပေးရပါသည်။ အရည်အချင်းပြည့်မီကြောင်း ပြသနိုင်သည့် ဝန်ထမ်းများကို ခေတ်မီ စီမံခန့်ခွဲမှု၊ စာရင်းကိုင်၊ ကွန်ပျူတာ နှင့် ပစ္စည်းကိရိယာ ထိန်းသိမ်းမှုများကို သင်ကြားလေ့ကျင့်ပေးသည်။ အခြားဝန်ထမ်းများကိုတော့ အများပြည်သူဆိုင်ရာ နေရာများ သာယာလှပကောင်းမွန်စေရေးအတွက်

ကျွမ်းကျင်မှုများစွာ မလိုအပ်သည့် အလုပ်များဖန်တီးပေးပါသည်။ Tinubu အစိုးရအဖွဲ့တွင် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးကော်မရှင်နာဖြစ်ပြီး Fashola လက်ထက်တွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကော်မရှင်နာ မင်းကြီးဖြစ်သူ Muiz Banire က “သုံးလို့မရတဲ့သူဆိုတာ မရှိပါဘူး။ သူတို့အတွက် တာဝန်တစ်ခု ဖန်တီးပေးလိုက်ရုံပါပဲ” ဟု ပြောပြသည်။ Banire က ကျွမ်းကျင်မှုမလိုသော အလုပ်သမားဆိုသည်မှာ လမ်းအချက်ပြမီး၏ မီးလုံးများ လှဲလှယ်ပေးနိုင်သူ သို့မဟုတ် အများပြည်သူနေရာများ စိမ်းလန်းစိုပြေအောင် ထိန်းသိမ်းပေးသူ တို့ကဲ့သို့ ဖြစ်ကြောင်း ဥပမာပေးသည်။

ဝန်ထမ်းများကို Tinubu ကမ်းလှမ်းခဲ့သော အခြားမက်လုံးတစ်ခုမှာ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ငွေရေးကြေးရေး ပြေလည်စေနိုင်မည့် အစိုးရချေးငွေနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အစီအစဉ်များ ဖြစ်သည်။ “လစာကနေ တဖြည်းဖြည်းချင်း ဖြတ်ယူပြီး အိမ်ပိုင်ဆိုင် စေမယ့် အစီအစဉ်ကို မိတ်ဆက်ပေးခဲ့တယ်” ဟု Tinubu က ရှင်းပြသည်။ မရေရာသည့် လုပ်ခလစာ များဖြင့်သာ အသားကျနေသည့် ဝန်ထမ်းများအတွက် Tinubu က အစိုးရငွေချေးစာချုပ်များ၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံပေးရန် အတိုးပေးချေးငွေများ ပေးမည်ဟု ကမ်းလှမ်းသည်။ “ငွေချေးစာချုပ် (bonds) တွေကနေ ပြန်ရမယ့် အာမခံချက်ရှိတဲ့ အကျိုးအမြတ်ကို မြင်တဲ့အခါ သူတို့ဝမ်းသာတာပေါ့” ဟု Tinubu ကပြောသည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ် ပင်စင်လစာ ပြင်ဆင်မှု အက်ဥပဒေတွင် နိုင်ငံ့ရိုးရိုးယား၏ပထမဆုံးဖြစ်သော အငြိမ်းစားယူမှုအတွက် မထည့်မနေရ ငွေကြေးထည့်ဝင်ခြင်း (mandatory retirement contributions) စနစ်ကို အခြေပြုသည့် ခေတ်မီပင်စင်စနစ်ကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။

Fashola တာဝန်စယူသည့် ၂၀၀၇ ခုနှစ် အရောက်တွင် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းစနစ်မှာ အတော်အသင့် ကျွမ်းကျင်၊ စနစ်ကျန နေပြီဖြစ်သည်။ ဆန်းသစ်ပြောင်းလဲမှုဖြင့် နာမည်ရလာသည့် အလျောက် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍဘက်မှ အတွေ့အကြုံနှင့် အရည်အချင်းရှိသည့် ခေါင်းဆောင်များကို ပိုမို

ဆွဲဆောင် နိုင်ခဲ့သည်။ Fashola ၏ ဘတ်ဂျက် ကော်မရှင်နာမင်းကြီးဖြစ်သော Ben Akabueze က “နောက်ဆုံးမှာ ကျွန်တော်တို့ နားလည်လာတာက ဒီအစိုးရလုပ်ငန်းတွေကို တကယ် အလုပ်ဖြစ်စေချင်တယ်ဆိုရင် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ (private sector) ဘက်မှာ အတွေ့အကြုံရှိသူတွေလိုတယ်။ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ ဘက်မှာ အလုပ်တွေပြီးမြောက်အောင် လုပ်ရာမှာ အသုံးပြုတဲ့ ကျွမ်းကျင်မှုတွေ၊ ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းတွေ၊ နည်းပညာတွေကို အသုံးပြုဖို့လိုတယ်ဆိုတာပါပဲ” ဟုရှင်းပြပါသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဘဏ်လုပ်ငန်းရှင် အဖြစ်မှ Fashola ၏အစိုးရအဖွဲ့၌ ဘဏ္ဍာရေး ကော်မရှင်နာ အဖြစ် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခဲ့သည့် Rotimi Oyekan က ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍဘက်မှ ကျွမ်းကျင်သူများကို ထည့်သွင်းခြင်းအားဖြင့် ဝန်ထမ်း စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ပြီး ခေတ်မီအဆင့်မြင့်သည့် ဘဏ္ဍာရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ကို ပိုမို အသုံးပြုလာနိုင်မည် ဟု သုံးသပ်ပြသည်။

အစိုးရဝန်ထမ်းများမှာ အသစ်ဝင်ရောက်လာသူများနှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်ကို တခါတရံတွင် ယုံကြည်မှုသိပ်မရှိကြသည်မှာ မှန်သော်လည်း မကြာခင်အချိန်အတွင်းမှာပင် ၎င်းတို့၏ သံသယများ တဖြည်းဖြည်း ပျောက်ကွယ်သွားသည်ဟု Oyekan ကပြောပြသည်။ Fashola က “စိုးရိမ်ပူပန်တာ ရှိရင်လည်း ဒါက လူ့သဘာဝ လူ့စရိုက်ပဲလေ။ အပြောင်းအလဲဆိုတာက များသောအားဖြင့် အကောင်အထည် ဖော်ဖို့အခက်ဆုံးအရာပဲ။ ကောင်းတာကို ပြောင်းဖို့ အတွက်ဆိုရင်တောင်မှပေါ့” ဟု ပြောသည်။

Tinubu နည်းတူပင် Fashola ကလည်း ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများ၏ ဘဝ ပိုမို အဆင်ပြေအောင် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းဖြင့် အကျင့်ပျက် ခြစားမှုကို လျော့ချပေးနိုင်ပြီး စိတ်ဓာတ်ရေးရာကို ပိုမိုမြှင့်တင်ပေးနိုင်မည်ဟု ဆိုသည်။ “နိုင်ငံ့ရိုးရိုးယားပြည်သူတွေ၊ တိတိကျကျပြောရရင် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းတွေကို မျှော်လင့်ချက်မဲ့တဲ့ အနေအထားရောက်အောင် တွန်းပို့နေတဲ့ အခြေအနေတွေကို ဖယ်ရှားပစ်ရမှာ ဖြစ်တယ်”

ဟု Fashola ကပြောသည်။ အစိုးရက ၎င်း၏ အမှုထမ်းများအား သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့် အလုပ် အကိုင်လုံခြုံမှု နှင့် ရေရှည် စုဆောင်းမှုတို့အတွက် နည်းလမ်းများ ပံ့ပိုးပေးပါက ၎င်းတို့အနေဖြင့်လည်း ပိုမိုယုံကြည် အားကိုးရသည့် ဆောင်ရွက်ချက်များကို ပေးနိုင်မည် ဟု ဆိုသည်။ “လူတွေကို သက်တောင့် သက်သာထားပေးရင်၊ သူတို့ကို မျှော်လင့်ချက်ပေး နိုင်ရင် ခင်ဗျားကသူတို့ကို ထင်တာထက်ပိုပြီး အားထုတ်ကြိုးစားခိုင်းလို့ရတယ်ဗျာ။ ကျွန်တော်တို့ ဘဏ္ဍာငွေတွေ ပိုရလာတဲ့အခါကျတော့ ဆက်လုပ်ရမှာ က ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းတွေကို သက်တောင့်သက်သာ ထားပေးနိုင်ဖို့ပဲ။ ဒါမှသာ အလုပ်ကို ထက်ထက် သန်သန် လုပ်ကြမှာ ဖြစ်တယ်” ဟု Fashola က ရှင်းပြပါသည်။

*အခွန်အကောက်စနစ်ကို အသွင်းပြောင်းလဲခြင်း
(Transforming Taxation)*

နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံ၏ အခြေခံဥပဒေအရ ပြည်နယ်အစိုးရသည် အခွန်များ ထပ်ဆောင်း စည်းကြပ်ရန် မလွယ်ကူ သောကြောင့် Tinubu သည် အခွန်အကောက်စီမံအုပ်ချုပ်ပုံကို ပြုပြင်ခြင်းဖြင့်သာ အခွန်ဝင်ငွေ တိုးမြှင့်နိုင်ရန် ကြိုးစားခဲ့ရသည်။ သို့သော်လည်း ခေတ်နောက်ကျနေသည့် ဥပဒေများ အရ ပြည်နယ်အခွန်ရုံး၊ ပြည်တွင်းဘဏ္ဍာအခွန် ဘုတ်အဖွဲ့တို့မှာ ပြည်ထောင်စု ထိန်းချုပ်မှုအောက် ရောက်နေပါသည်။ Tinubu သည် ပြည်နယ်အခွန် အကောက်များကို စီမံခန့်ခွဲရန်အတွက် နိုင်ဂျီးရီးယား၌ ပထမဦးဆုံးဖြစ်သော လွတ်လပ်အမှီအခိုကင်းသည့် ပြည်နယ်အဆင့် အေဂျင်စီ တစ်ခုကို တည်ထောင်ရန် ကြိုးစားခဲ့သည်။ ၎င်းအတွက်ကြောင့် အမျက် ဒေါသ ထွက်နေသည့် ပြည်ထောင်စု အစိုးရဖြင့် တရား ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပြီး အေဂျင်စီ မှာမူ ဆက်လက်ရပ်တည် နိုင်ခဲ့သည်။ Tinubu ၏အဖွဲ့သည် နိုင်ဂျီးရီးယားနှင့် ဗြိတိန်မှ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့်အတူ ယင်း အဖွဲ့အစည်း တည်ထောင်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေ ရေးဆွဲခဲ့ပြီး၊ ရုံးအသစ်ကို ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့သည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ် နှောင်းပိုင်းတွင် Tinubu သည် လာဂိုစ်ပြည်နယ် ဘဏ္ဍာအခွန် ဝန်ဆောင်မှု (Lagos Internal Revenue Service (LIRS)) ကို စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ နောက်တစ်နှစ်အတွင်းတွင် ဤဝန်ဆောင်မှုအတွက် ဥက္ကဋ္ဌအသစ် တစ်ဦး ခန့်ထားနိုင်ခဲ့ပြီး ရုံးခန်းလည်း ငှားရမ်းနိုင်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် အစောပိုင်း၌ Fashola တာဝန် စယူသည့်အခါ LIRS ဝန်ဆောင်မှု သည် အပြည့်အဝ လည်ပတ်ဆောင်ရွက်နေပြီ ဖြစ်သည်။ LIRS ကို ဦးဆောင်သူ အများစုမှာ အစိုးရ အခွန်ဝန်ထမ်း ဟောင်းများ မဟုတ်ကြဘဲ ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍ ဘက်မှ ရောက်လာသူများသာ ဖြစ်ကြသည်။ ပြည်နယ် အုပ်ချုပ်ရေးမှူး နှစ်ဦးစလုံး၏ အခွန်အကောက်ဆိုင်ရာ အထူးအကြံပေးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သူ Ade Ipaye က ပြည်နယ်အစိုးရသည် LIRS ကို ပုဂ္ဂလိက စီးပွားရေး လုပ်ငန်းတစ်ခုကဲ့သို့ လွတ်လပ်စွာ လည်ပတ် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဘတ်ဂျက်နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုတို့ကို ပြောင်းသာပြင်သာစွမ်း ရှိအောင် လုပ်ဆောင်ပေး ခဲ့သည် ပြောပြသည်။ “ကိုယ်ဘာကို လိုချင်တာလဲ၊ လိုချင်တာဖြစ်ဖို့ ဘယ်အရင်းအမြစ် (resources) တွေ သုံးရမလဲ ဆိုတာ သိတဲ့ ပုဂ္ဂလိက စီးပွားရေး ကုမ္ပဏီ တစ်ခုလိုမျိုး ဒီအခွန်အကောက် အေဂျင်စီကို ဖန်တီးခဲ့တယ်” ဟု သူက ရှင်းပြသည်။

Ipaye ၏အဖွဲ့မှ ဦးဆောင်၍ အများ ပြည်သူ ရှေ့မှောက်တွင် အသွင်ယူဖမ်းဆီးမှုများ ဆောင်ရွက်ခဲ့ ရာ အခွန်လက်မှတ် အစစ်အမှန်များကို တရားမဝင် ရောင်းချရာတွင် ထိပ်ပိုင်းမှ အခွန်အရာရှိများ ပါဝင် နေသည်ကို ဖော်ထုတ် နိုင်ခဲ့ပြီး ယင်းအရာရှိများကို ယခင်အခွန်ရုံးမှ ဖယ်ရှားပစ်ခဲ့သည်။ “အစိုးရက ဒီကိစ္စမှာ ပါဝင်နေသူတွေ အားလုံးကို ဖယ်ရှားပစ်ဖို့ အခွင့်အရေးရခဲ့တယ်။ ညွှန်ကြားရေးမှူး အတော်များ များကို အငြိမ်းစားပေးလိုက်တယ်” ဟု Ipaye က ပြောပြသည်။ တရားရင်ဆိုင် မှုများ ကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန် ထိုအရာရှိများအား ခံစားခွင့် အပြည့်ဖြင့် နှုတ်ထွက် စေခဲ့ပါသည်။

အခွန်အေဂျင်စီ အဟောင်းမှ အခြားဝန်ထမ်းများကိုမူ LIRS သို့ ပြောင်းရွှေ့တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် သို့မဟုတ် အခြား အစိုးရရုံးဌာနများကို ပြောင်းရွှေ့ရန် ကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ အများစုမှာ သာမန်ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းဘဝထက် အချိန်မရွေးအလုပ် ထုတ်ခံရရန် ပိုမိုလွယ်ကူသည့် LIRS ဘက်သို့ ဝင်ရောက် လုပ်ကိုင်ခဲ့ကြသည်။ အခြားတစ်ဖက်မှ ကြည့်လျင်မူ ၎င်းတို့အနေဖြင့် ပိုမိုမြင့်မားသည့် လစာနှင့် စွမ်းဆောင်မှုအလိုက် ချီးမြှင့်ငွေများ ရရှိနိုင်ကြမည် ဖြစ်သည်။ Ipaye က "ပြောရရင်တော့ ဒီလုပ်ငန်း တိုးတက်မှု မတိုးတက်တွေက သူတို့အပေါ်လည်း တိုက်ရိုက်သက်ရောက်မှုရှိ သွားပြီလေ" ဟုပြောပြသည်။ တစ်ဖက်တွင်မူ LIRS ဝန်ထမ်းများမှာ ကျင့်ဝတ်အရ မမှန်ကန်သည့် သာမန်အနေအထားလုပ်ဆောင်ချက်လေး တစ်ခုမျှ ကိုပင် လုံးဝလက်သင့်မခံသည့် တင်းကျပ် သော ကျင့်ဝတ်၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း သတ်မှတ်ချက်များ အောက်တွင် လုပ်ကိုင်ကြရပါသည်။ Ipaye က "တကယ်လို့ ခင်ဗျား အမှားအယွင်းတစ်ခုခု လုပ်ထား ကြောင်း သက်သေ မပြနိုင်ရင်တောင်၊ ခင်ဗျားနဲ့ ပတ်သက်ပြီး တိုင်းကြားတာတွေ များလာမယ်၊ ခင်ဗျား အကျင့်ပျက်ခြစားနေတယ်လို့ စွပ်စွဲပြောဆို တာတွေ များလာမယ် ဆိုရင် ခင်ဗျားကို ကြာကြာ စစ်ဆေးနေမှာ မဟုတ်ဘဲ ဒီအတိုင်း အလုပ်က ထုတ်ပစ်မှာပဲ" ဟု ပြောပြသည်။ ရင်းနှီးသိကျွမ်းမှုဖြင့် လာဘ်ပေး လာဘ်ယူမှု မပြုနိုင်ရန်အတွက်လည်း အခွန် ဝန်ထမ်းများ အား အလုပ်တာဝန်များ မကြာခဏ ပြောင်းရွှေ့ နေရာချပေးခဲ့သည်။

ထို့အပြင် ပြည်နယ်အစိုးရသည် မလိုအပ် သော နှောင့်နှေးရှုပ်ထွေးမှုများ လျော့ချနိုင်ပြီး၊ ဟာကွက်များ မရှိစေရေးအတွက် အခွန်အကောက် စနစ်ကို ပိုမို ရိုးရှင်းလွယ်ကူစေရန် ပြုပြင်ခဲ့သည်။ ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် သိပ္ပံနှင့် နည်းပညာဝန်ကြီး ဌာနတို့သည် ပြင်ပ ပညာရှင်များဖြင့်ပူးပေါင်း၍ အခွန်အကောက်ကို လူ့အစား ကွန်ပျူတာစနစ်ဖြင့် အပြည့်အဝ ပြောင်းလဲဆောင်ရွက်ရန် ဆော့ဝဲလ်

တစ်ခု ရေးဆွဲခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စု အခွန် အကောက်ရုံးသည်ပင် နောက်ပိုင်း၌ ဤပုံစံ အတိုင်း အတုယူလိုက်လုပ်ခဲ့ရပါသည်။ အခွန်ကောက်ခံမှုကို လူ့အစားထိုးကွန်ပျူတာ စနစ်ဖြင့် ပြောင်းလဲလိုက် သောကြောင့် အခွန်ပေးဆောင်သူများသည် ဘဏ်များ မှတစ်ဆင့် အီး (electornic) နည်းစနစ်ဖြင့်သာ သွားရောက် ပေးဆောင် နိုင်ပါသည်။ ဤအတွက် ကြောင့် ငွေသားဖြင့် ပေးချေမှုမှ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုကို လျော့ချနိုင်ခဲ့သည်။

LIRS သည် ၎င်း၏ဝန်ထမ်းများအကြား အကောင်းဆုံးဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် ယဉ်ကျေးမှု တစ်ရပ် ဖန်တီးခြင်းဖြင့် ပြည်သူများအား အခွန် ပေးဆောင်ရန် ဆွဲဆောင်တိုက်တွန်းနိုင်ခဲ့သည်။ အေဂျင်စီသည် တိုင်ကြားစာများ လက်ခံရာရုံး တစ်ခု ကို ဖွင့်လှစ်ခဲ့ပြီး ၎င်း၏ တယ်လီ ဖုန်းနံပါတ်များ ကိုလည်း အများပြည်သူ သိရှိအောင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ညံ့ဖျင်းသည့် ဝန်ဆောင်မှုကို ကိုယ်တိုင် တာဝန်ခံ နိုင်ရန် LIRS ဝန်ထမ်းများအား အမည်ကဒ် များ ချိတ်ဆွဲထားစေသည်။ "ဝန်ထမ်းတွေရဲ့ စိတ်နေ စိတ်ထားတွေ တော်တော်ပြောင်းလဲသွားပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့က သူတို့ကို အားကိုးရတဲ့ resource persons တွေ ဖြစ်လာအောင် လေ့ကျင့် သင်ကြား ပေးခဲ့တယ်။ ခင်ဗျားကို သူတို့က ငွေကြေး မတောင်း ခံဘဲ ကူညီပြီး လိုအပ်တာတွေ လိုက်လုပ်ပေး ပါလိမ့်မယ်" ဟု Ipaye က ပြောပြ ပါသည်။

လူ့အစားထိုးကွန်ပျူတာစနစ်ဖြင့် အခွန် ကောက်ခံခြင်း (automated taxation) နှင့် ဝန်ထမ်းဖွဲ့စည်း အုပ်ချုပ်ပုံများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲ ခြင်းတို့ကြောင့် LIRS သည် များစွာ အကျိုးဖြစ်ထွန်း ခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း တိုးတက်လာသည့် စီမံအုပ်ချုပ်ပုံက ပြည်နယ်၏ ဘဏ္ဍာငွေလိုအပ်ချက်ကို လုံလောက်အောင် မဖြည့်တင်း ပေးနိုင်ခဲ့သေးပါ။ "အယိုအပေါက်တွေ ဖာထေးတာကနေ ၃၀ - ၄၀% လောက် ထွက်လာတယ်။ ကျန်တာကတော့ အခွန်အကောက်ကွန်ရက်ကို ချဲ့ထွင် ကောက်ခံခဲ့တာ ကနေရတာ ဖြစ်မယ်" ဟု Ipaye က ရှင်းပြသည်။

လမ်းဘေး ဈေးသည်များနှင့် အခြား ပုံမှန် သမားရိုးကျ မဟုတ်သည့် လုပ်ငန်းများ (informal business) ကို အခွန်စနစ်အတွင်း ပါဝင်လာစေရေး အတွက် အစိုးရသည် တစ်မျက်နှာစာ အခွန်ပုံစံ (tax form) ကို မိတ်ဆက်ပေးခဲ့သည်။ ၎င်းတို့ကို အခွန်တာဝန်အရ သေချာ တွက်ချက် ပေးရန်မလိုဘဲ ပုံသေ တစ်နှစ်စာ နိုင်ငံငွေ ၂၅၀၀ (US\$ 15) ပေးဆောင်ခွင့် ပြုခဲ့သည်။ ပညာတတ်မဟုတ်သည့် နေ့စဉ်ကျပန်း ကုန်သည်များ အတွက် ပုံသေ အခွန်နှုန်းကို လာဂိုဗ်ပြည်နယ်၏ လူတစ်ဦးချင်း ပျမ်းမျှဝင်ငွေ၏ ၁ %ထက် နည်းသော ပမာဏ ဖြင့်သတ်မှတ် ကောက်ခံနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုကုန်သည်များ ထံမှ ပုံသေ ကောက်ခံ ရရှိငွေမှာ ပမာဏ သေးငယ်သည့်တိုင် ၎င်းတို့အား စနစ်တကျ မှတ်တမ်း တင်ထားနိုင်ခြင်း အားဖြင့် စာရင်းစစ်ဆေးမှုကို အထောက်အကူ ဖြစ်စေခဲ့သည်ဟု Ipaye က ရှင်းပြသည်။ ကြီးမားသည့် အရောင်းအဝယ်များ ပြုလုပ်ရာတွင် ဝယ်သူအနေဖြင့် အခွန်ဆောင် လက်မှတ် (အခွန်ဆောင်ထားကြောင်းသက်သေ) ပြသ စေပါသည်။ ထို့အပြင် ပြည်နယ်အစိုးရသည် မြေပိုင်ဆိုင်မှုများ ကို စစ်ဆေး အတည်ပြုပေးခဲ့ပြီး မြို့တော်၏ ပုံမှန် တရားဝင်မဟုတ်သည့် အကြီးမားဆုံး ဈေးကွက်ကို စစ်ဆေးကြပ်မတ်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် တက္ကစီ အငှားယာဉ်များနှင့် အခြား ကိုယ်ပိုင် မော်တော်ယာဉ်များကိုလည်း လိုင်စင်ပြုလုပ်မှု စတင်ခဲ့ ပါသည်။

၂၀၀၉ ခုနှစ်မှ စ၍ Fashola သည် အခွန်တာဝန်များကို မိမိအသိစိတ်ဓာတ်ဖြင့် လိုက်နာ ပေးဆောင်ရေး ပြည်သူ့ပညာပေး စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှု ကမ်ပိန်းတစ်ရပ်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အခွန်ရငွေကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်အောင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ “ကျွန်တော်/ ကျွန်မ အခွန်ဆောင်သည် (I pay my tax)” ဟု ခေါ်သည့် ကမ်ပိန်းကို ရုပ်မြင်သံကြားနှင့် ပုံနှိပ်မီဒီယာ များအပြင် ဘေဘုတ်များ၊ ပိုစတာများ ဖြင့်ပါ စည်းရုံး လှုံ့ဆော်ခဲ့သည်။

ကြော်ငြာများတွင် ထင်ပေါ်ကျော်ကြားသူများ ၏ အကူအညီနှင့် ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များကို အသုံးပြု၍ အခွန်ပေးဆောင်ခြင်းဟူသည် လေးစား ဂုဏ်ယူဖွယ် တာဝန်သိ နိုင်ငံသားတစ်ဦး၏ အမှတ် လက္ခဏာဖြစ်ကြောင်း အားပေးမြှင့်တင်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၀၅ နောက်ဆက်တွဲ ကမ်ပိန်းအဖြစ် နေ့စဉ် လုပ်သားများမှ မိမိမြို့တော်အတွက် ထည့်ဝင်သယ်ပိုး ပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း ရှင်းလင်းပြောပြချက်များကို ဖော်ပြခဲ့သည်။ “လူတွေက သူတို့ပိုက်ဆံကို ဘယ်မှာ အသုံးပြုလိုက်သလဲ ဆိုတာ သိမြင်လာတယ်။ သူတို့ ပိုက်ဆံကို အများပြည်သူအတွက် သုံးနေတာ တွေ့ရ တော့ ဝမ်းသာကြပါတယ်။” ဟု Sosan က ပြောပြသည်။ အစိုးရသည် ကျောင်းသင်ရိုးများတွင်ပါ အခွန်ကောက်ခံမှုအကြောင်းကို ထည့်သွင်းခဲ့ပြီး အခွန် အကောက်ဆိုင်ရာ စာစီစာကုံး ပြိုင်ပွဲများ ကျင်းပ၍ စကောလားရှစ်များ ချီးမြှင့်ခြင်းဖြင့် အားပေးမြှင့်တင် ခဲ့သည်။

များပြားလာသည့် အခွန်ပေးဆောင်ရေး ဖိအားများနှင့် ပတ်သက်ပြီး လာဂိုဗ်သူ၊ လာဂိုဗ်သား အားလုံးကတော့ ကျေနပ် ဝမ်းသာကြသည်တော့ မဟုတ်ပါ။ လာဂိုဗ်အခြေစိုက် *Guardian* သတင်းစာ၏ တနင်္ဂနွေအယ်ဒီတာဖြစ်သူ Jahman Anikulapo က အခွန်အကောက်များ ပေးဆောင်ရန် ပိုမိုတိုးမြှင့်တင်း ကြပ်လာခြင်းသည် လူ့သဘာဝအရ အသက်သာဆုံး နည်းလမ်းကိုသာ ရွေးမှာဖြစ်တဲ့ ပြည်သူများအပေါ် အစိုးရက ဖိအားပေးရာရောက်နေသည်ဟု သုံးသပ်ပြ သည်။ သာမန်ပြည်သူများ အထူးသဖြင့် အပစ်ပယ်ခံ နိုင်ငံသားများ (marginalize citizens) ကတော့ အစိုးရအခွန်ဝင်ငွေ တိုးလာခြင်းက ၎င်းတို့၏ ဘဝများအတွက် သိသိသာသာ အထောက်အပံ့ ဖြစ်စေမည် ဆိုသည်ကို အယုံအကြည် မရှိကြပါ ဟု SERAC အဖွဲ့မှ Morka ကပြောသည်။ “လူတွေကို တစ်ခုမှ ပြန်လုပ်ပေးဘူးဆိုရင်၊ ဒီလူတွေရဲ့ဘဝက ကိုယ့်အတွက်ဘာမှ ပြန်မရဘဲ အသားလွတ်ငွေထုတ် ပေးနေရတဲ့ ဘဝ (cash cow) ဖြစ်နေမယ်၊ နွားတစ်ကောင်ဆီက နို့များထွက်စေချင်ရင် သူ့ကို

ကောင်းကောင်းကျွေးမွေး ရမယ်လေ။ အာဟာရ ပြည့်အောင်ကျွေးပြီး ကောင်းကောင်းကရုစိုက်ပေးရမှာ ပေါ့။ အဲလိုမှမဟုတ်ရင် တနေ့ နွားက “နို့တွေ့မရဘူး၊ အကန်ခံပဲ ခံရမယ် ဆိုပြီး ခင်ဗျားကိုပြောလိမ့်မယ်ဗျ” ဟုသူက ပြောပြသည်။

လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ရန် ပိုမိုလွယ်ကူစေခြင်း (Making it easier to do business)

Fashola သည် အုပ်ချုပ်ရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို ပိုမိုနက်ရှိုင်းစေရန်အတွက် လုပ်ငန်း အကြံပြု ကော်မတီ (Business Ways and Means Committee) ကို နိုဝင်ဘာ ၂၀၀၈ တွင် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ကော်မတီကို ပြည်နယ်၏ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်း၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန်နှင့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရာတွင် ကုန်ကျစရိတ်များ လျော့ချပေးနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ မော်တော်ယာဉ် မှတ်ပုံတင်ခြင်း နှင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု မှတ်တမ်းတင်ခြင်း စသည့် ကိစ္စရပ်များ ကဲ့သို့သော ထိရောက်မှုမရှိ သို့မဟုတ် လိုအပ်ချက်များကို တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှု မရှိဟု ပြည်သူအများစု စောဒကတက်လေ့ရှိသော အစိုးရ လုပ်ငန်းစဉ်များအား အပေါ်မှ အောက်အထိ ကော်မတီက ပြန်လည် ကြည့်ရှုသုံးသပ်ခဲ့ပြီး အားနည်းချက်များကို လျော့ချနိုင်ရေးအတွက် ပြန်လည်ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ကော်မတီကို စီးပွားရေး စီမံကိန်းနှင့် ဘတ်ဂျက် ဝန်ကြီးဌာန တွင် ရုံးထိုင်စေပြီး ဥပဒေ၊ လူ့အရင်းအမြစ်၊ နည်းပညာနှင့် ဘဏ္ဍာရေး နယ်ပယ်များမှ ထိပ်တန်း အရာရှိများဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

ကော်မတီ၏ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူ Akabueze က စစ်ဆေးခံရသည့် ရုံးများအနေဖြင့် ပထမဆုံး “သူတို့ရဲ့ လက်ရှိ လုပ်ငန်းစဉ်များ နဲ့ တိုးတက်မှု အချက်များကို ပြုစုပေးရမှာ ဖြစ်တယ်” ဟု ဆိုသည်။ ထို့နောက်

ကော်မတီက ယင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို စစ်ဆေးပြီး လုပ်ငန်းစဉ် ပုံစံကားချပ်များ (process flowcharts) ရေးဆွဲကာ၊ အားနည်းချက်များကို ဖော်ထုတ်သည်။ နောက်ဆုံးတွင် ကော်မတီက ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေး ကောင်စီ (State Executive Council) ထံသို့ အကြံပြုချက်များကို တင်ပြသည်။ “ဒီအဆင့်မှာ လက်ခံမှုကို ရပြီဆိုရင် ဒါကို စနစ်ရဲ့ အတွင်းထဲထိ အသေးစိပ် သေချာစစ်ဆေးပြီး လိုအပ်တဲ့ အပြောင်းအလဲကို လုပ်လို့ရပြီ” ဟု Akabueze ကရှင်းပြသည်။ အပြင်ပန်းအားဖြင့် ရိုးရှင်းသည်ဟု ထင်ရသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း သည် မကြာခဏပင် ပြည်နယ်နှင့် ဒေသန္တရရုံးများ အားလုံးအကြား ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်လေ့ရှိပြီး၊ ထိပ်ပိုင်းမှ နိုင်ငံရေး ထောက်ခံမှုကိုရရှိလည်း လိုပါသည်။

၂၀၁၂ နှစ်လည်ပိုင်းတွင် Fashola သည် လုပ်ငန်း အကြံပြု ကော်မတီ (Business Ways and Means Committee)ကို အသွင်းပြောင်းလဲရေး ရုံး (Office of Transformation) အသစ်ဖြင့် အစားထိုးခဲ့သည်။ ကော်မတီ၏ လုပ်ငန်းစဉ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု ချဉ်းကပ်ပုံနည်းလမ်း (process reform approach) ကို အစိုးရရုံးအားလုံးသို့ ဖြန့်ဖြူးခြင်းဖြင့် ကော်မတီ၏ အလုပ်နယ်ပယ်ကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်စေရန် ဖြစ်သည်။ ရုံးအသစ်သည် ပြည်နယ်မှ ရုံးများအားလုံးကို ဝန်ဆောင်မှု ကြေညာချက်များ (service charters) နှင့် ရည်မှန်းချက် ချမှတ်မှုနှင့် တာဝန်ခံမှု ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ကူညီ ရေးဆွဲပေးခဲ့သည်။ “အခု ဝန်ကြီးဌာနတွေမှာ အချိန်သတ်မှတ်ချက် တစ်ခုအတွင်းမှာ သူတို့ဘယ်လို တာဝန်ခံဆောင်ရွက် ပေးမယ် ဆိုတဲ့အကြောင်း ဖော်ပြထားတဲ့ ကိုယ်တိုင် ကိုယ့်ဟာကိုယ် ရေးဆွဲထားတဲ့ ဝန်ဆောင်မှု ကြေညာချက်တွေရှိနေပါပြီ” ဟု Fashola က ပြောသည်။ အစိုးရသည် ပထမဆုံး ရုံး ၁၁ ရုံးနှင့် ဝန်ကြီးဌာနများကို စမ်းသပ် စီမံကိန်းများ (pilot projects) အတွက် ရွေးချယ်ခဲ့သည်။ ရွေးချယ်ရာတွင် ပုဂ္ဂလိကပိုင်ဆိုင်မှု အတွက် စီမံကိန်းပါမစ်များ

ထုတ်ပေးသည့်ရုံးများကဲ့သို့သော ပြည်သူတို့ ဘဝများ အပေါ်၌ သက်ရောက်မှု ကြီးကြီးမားမားရှိနိုင်သည့် ရုံးများကို ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ပုဂ္ဂလိကရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ကြိုဆိုခြင်း (Welcoming private investment)

လာဂိုဗ်၏ ဘဏ္ဍာရေး တည်ငြိမ်လာ သောကြောင့် ငွေချေးစာချုပ်များ (bonds) ကို နိုင်ငံတကာ ဈေးကွက်တွင် အောင်မြင်စွာ ရောင်းချလာနိုင်ပြီး ငွေလုံးငွေရင်း တောင့်တင်း ခိုင်မာလာခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် လာဂိုဗ်သည် စုစုပေါင်း နိုင်ငံငွေ ၁၅ ဘီလီယံ (ထိုအချိန်က US\$ 116 သန်း) ကို ငွေချေးစာချုပ်များ ထုတ်ရောင်းရာမှ ရှာဖွေနိုင်ခဲ့သည်ကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် ဈေးကွက် ဝယ်လိုအား ကောင်းမွန်မှုကို ပြသနေပေသည်။ တင်ရှီလာသည် ကြွေးမြီတာဝန်များကို စီမံခန့်ခွဲရန် လွတ်လပ်သော အေဂျင်စီတစ်ခု လိုအပ်လာသည့် အတွက် Tinubu သည် ကြွေးမြီ စီမံခန့်ခွဲမှု ရုံး (Debt Management Office) ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ရုံး၏ ညွှန်ကြားမှုအား ၎င်းကို တိုက်ရိုက် အစီရင်ခံ စေသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ကြွေးမြီ စီမံခန့်ခွဲမှု ဥပဒေ တွင် ရုံး၏ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ တာဝန်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို စုပေါင်းဖော်ပြထားသည်။ ၂၀၀၉ နှင့် ၂၀၁၀ ခုနှစ်များတွင် ကြွေးမြီ စီမံခန့်ခွဲမှု ရုံးမှ နိုင်ငံငွေ ၂၇၅ ဘီလီယံ (ထိုအချိန်က US\$ 1.8 billion) အထိ ရရှိရန် ရည်ရွယ်သည့် အဝယ် ဖိတ်ခေါ်မှုအတွဲများ ထဲမှ နှစ်ကြိမ်တွင် နိုင်ငံငွေ ၁၀၀ ဘီလီယံ (US\$ 672,000,000) ကျော်လွန်အောင် ပြည်သူ့ငွေချေး စာချုပ်များ ထုတ်ပေးခဲ့ရသည်။¹⁴ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် လာဂိုဗ်ပြည်နယ်သည် ပြည်နယ်ဘဏ္ဍာဝင်ငွေ နိုင်ငံငွေ ၂၀၁ ဘီလီယံ (US\$ 1.4 billion) ရရှိအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။¹⁵ Fashola ၏ ဘဏ္ဍာရေး ကော်မရှင်နာမင်းကြီးဖြစ်သူ Rotimi Oyekan က "ကြွေးမြီထုတ်ဝေပေးတဲ့ အစီအစဉ် (debt issuance program) ဟာ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ ရည်မှန်းချက်အတွက်

ဘဏ္ဍာရေး အထောက်အကူ ဖြစ်ခဲ့တယ်။ ဒါဟာ နိုင်ငံရုံးရီးယားမှာ ဗဟိုအဆင့်အောက် အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုက ပထမဆုံးအနေနဲ့ ကြွေးမြီစာချုပ်တွေကို ဘဏ္ဍာရေးဈေးကွက်ထဲ ပုံမှန် ထုတ်ရောင်း နိုင်ခဲ့တာဖြစ်တယ်။" ဟု ရှင်းပြသည်။ သူက ကြွေးမြီအစီအစဉ်ကို "အလွန်အလွန် အောင်မြင်ခဲ့ တယ်" ဟု ပြောသည်။ ၂၀၀၉ နှင့် ၂၀၁၀ အဝယ် ဖိတ်ခေါ်မှုများတွင် ရောင်းနိုင်သည်ထက်ပင် ဝယ်လိုအားက ၁၈% ပိုခဲ့ပါသည်။

ပိုမိုခေတ်မီ၍ အဆင့်မြင့်လာသည့် ဘဏ္ဍာ ရေးစနစ်ကြောင့် လာဂိုဗ်သည် အစိုးရ-ပုဂ္ဂလိက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ (Public-private partnerships - PPPs) ကို ထူထောင် လာနိုင်ခဲ့သည်။ ၎င်းသည် အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိက ကုမ္ပဏီများအကြား ဆုံးရှုံးမှု/အန္တရာယ် (risk) ကို မျှဝေ စေနိုင်မည့် ခေတ်မီသော စီမံကိန်းဘဏ္ဍာဆိုင်ရာ နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ အစိုးရ၏ အထောက်အပံ့တွင် ငွေလုံး ငွေရင်းအသုံးစရိတ်များ(capital outlays)၊ အခွန် အကောက် ဆိုင်ရာ အထူးမက်လုံးများ နှင့် စည်ကမ်း သတ်မှတ်ချက် ကင်းလွတ်ခွင့်များ ပါဝင်လေ့ရှိပါသည်။ အာဖရိကတိုက်နိုင်ငံများတွင် PPPs ဆိုင်ရာ အကြံပေးလုပ်ခဲ့သည့် Oyekan အတွက် PPPs များသည် အထူးဦးစားပေး ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၇ နိုဝင်ဘာတွင် လာဂိုဗ်၌ PPPs ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ တစ်ခုကို Oyekan က ဦးဆောင် စီစဉ်ခဲ့သည်။ ထိုပွဲအပြီးတွင် Fashola က သူ့ကို ပြည်နယ် အုပ်ချုပ်ရေး ကောင်စီ၏ PPPs ဆပ်ကော်မတီတွင် ဥက္ကဋ္ဌ ဆောင်ရွက်ရန် ခန့်အပ် ခဲ့သည်။ အစိုးရသည် လမ်း တိုးတက်များ၊ ရေသန့်စင် စက်ရုံများ၊ လျှပ်စစ် စက်ရုံများ၊ လုံခြုံရေး လုပ်ငန်း များနှင့် အမြန်သွား - အများသုံး ဘတ်စ်ကား စနစ် (bus rapid transit system) စသည့် PPPs များအတွက် တစ်နေရာထဲအပြီးဝန်ဆောင်မှု (one-stop shop) ပေးမည့် အစိုးရ - ပုဂ္ဂလိက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရုံး (Office of Public – Private

Partnerships) ကို ဒီဇင်ဘာ ၂၀၀၈ တွင် စတင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။

လာဂိုဏ်၏ PPPs များအပေါ် ပိုမိုမှီခိုလာခြင်းက ပြည်သူများဖြင့် အတိုက်အခံ ဖြစ်လာစေခဲ့ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ပုဂ္ဂလိကမှ စီမံဆောင်ရွက်မည့် တိုးကြေးကောက်ခံ လမ်းမများ အတွက် အိမ်များ ဖြိုချဖယ်ရှားခံရသူများဖြစ်သည်။ “နိုင်ငံရေး အတိုက်အခံ ကတော့ အမြဲရှိခဲ့ပါတယ်” ဟု Oyekan က ဝန်ခံပြောသည်။ “ဒါပေမယ့် လာဂိုဏ်မှာ အခြေခံအဆောက်အအုံ လိုအပ်ချက်က သိပ်ကြီးလွန်းတယ်။ အစိုးရတစ်ခုထဲနဲ့ ငါတို့လိုချင်တဲ့ အရင်းအမြစ်တွေ အားလုံးကို လုပ်ပေးနိုင်ဖို့ဆိုတာ စဉ်းစားကြည့်ရင် မဖြစ်နိုင်ဘူး” ဟုပြောသည်။ အစိုးရသည် ဖယ်ရှားခံရသူများအတွက် နစ်နာကြေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးများ ဆောင်ရွက် ပေးခဲ့သည်။ “ပတ်ဝန်းကျင်က ဒီလို အခြေခံအဆောက်အအုံမျိုးကို လိုအပ်နေတဲ့ အခါမှာ ဒါက လုပ်ကိုလုပ်ရမယ့် အရာ ဖြစ်သွားပြီလေ” ဟု သူက ပြောသည်။

သွားလာရေးစနစ် ရွေးချယ်စရာများ ချဲ့ထွင်ခြင်း (Expanding transit options)

လာဂိုဏ် ပြည်နယ် အစိုးရသည် လမ်းများနှင့် အများပြည်သူသုံးသွားလာရေးစနစ်များ အပါအဝင် မြို့တော်၏ အခြေခံအဆောက်အအုံ အတွက် ဘဏ္ဍာငွေနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ များစွာသုံးခဲ့သည်။ Sosan က လမ်းဖောက်ရန် ဦးစားပေးရွေးချယ်စရာများကို ဆုံးဖြတ်ရန် “ပထမဆုံး ကျွန်ုပ်တို့ အခြေပြစစ်တမ်း (baseline study) တစ်ခု ကောက်တယ်။ စီးပွားရေးနဲ့ ပြည်သူလူထုအတွက် အကျိုးအများဆုံး ရရှိမယ့် လမ်းတွေကို ကြည့်တယ်” ဟု ရှင်းပြသည်။ Johnson က အစိုးရသည် ပြည်နယ်အတွင်း ဖွဲ့တိုးတက်မှုကို ဖြန့်ဝေနိုင်ရန် မြို့တော်ကို ဖုန်များ ခွဲခဲ့သည် ဟုဆိုသည်။ “ဖုန်တစ်ခုချင်းစီမှာ လူတွေအတွက် အထောက်အပံ့

ဖြစ်ပြီး၊ ပင်မလမ်းမကြီးတွေဆီ ပို့ဆောင်ပေးမယ့် မဟာဗျူဟာလမ်းတွေကို သိနိုင်အောင် ကြိုးပမ်းခဲ့တယ်” ဟု ၎င်းက ပြောသည်။

လမ်းစီမံကိန်းများသည် ခြေကျင်သွားလာသူများကော မော်တော်ယာဉ်မောင်းသူများကိုပါ အကျိုးဖြစ်စေရန် ကြိုးပမ်းပါသည်။ အသစ်ပြုလုပ်ပေးထားသည့် ခြေကျင်လျှောက်လမ်းများ၊ လမ်းသင်္ကေတများ နှင့် လမ်းမီးများကို ရည်ညွှန်းရင်း “အခုတော့ လူတွေ လမ်းပေါ်မှာ လွတ်လွတ်လပ်လပ် ခြေကျင်လျှောက်နိုင်ပါပြီ” ဟု Johnson က ပြောသည်။ ခြေကျင်သွားလာမှု တိုးတက်ခြင်းကြောင့် အမှုအခင်းများကို ပိုမိုဟန့်တားနိုင်ပြီး မြို့တော်ကိုလည်း လှပအသက်ဝင်စေပါသည်။

သန်းနှင့်ချီသော နေ့စဉ် အသုံးပြုသူများအတွက် အများပြည်သူ သွားလာရေးစနစ် ရွေးချယ်စရာများ ချဲ့ထွင်နိုင်ရန် Fashola အစိုးရအဖွဲ့သည် ရေယာဉ်များ၊ ဘတ်စ်ကားများ နှင့် အပေါ့စား အမြန်ရထားလိုင်းများ ပါဝင်သည့် ချိတ်ဆက်သွားလာကွန်ရက် (intermodal network) တစ်ခုကို ရည်မှန်းချက်ကြီးစွာဖြင့် စီမံကိန်းရေးဆွဲခဲ့သည်။ လာဂိုဏ်မြို့သည် Bogota မြို့ကို အတုယူစရာ စံထားစရာ အဖြစ်ကြည့်မြင်သည် ဟု Johnson ကပြောသည်။ “Bogota ကို ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ တစ်ဖွဲ့ စေလွှတ်ပြီး သွားရောက်လေ့လာစေတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ လာဂိုဏ်လိုပဲ Bogota ကလည်း ယဉ်ကြောပိတ်ဆို့မှု ပြဿနာကို ကြုံခဲ့ရတယ်” ဟု ရှင်းပြသည်။ “သူတို့ဆီမှာ BRT (bus rapid transit) နဲ့ အပေါ့စား အမြန်ရထား (light rail) ကို စတင်တဲ့အချိန်မှာ မြို့တော်ဟာ အများကြီး ပြောင်းလဲသွားတာကို သူတို့ တွေ့ခဲ့ရတယ်။ သူတို့ဘယ်လို လုပ်ခဲ့တယ်ဆိုတာကို ရှင်းပြတယ်။ ကျွန်တော်တို့လည်း ဒါကိုပဲ လုပ်ခဲ့တာပါပဲ” ဟုဆိုသည်။

သယ်ယူပို့ဆောင်မှုစနစ်ကို စီမံခန့်ခွဲရန် ၂၀၀၃ နှစ်ကုန်တွင် Tinubu အစိုးရသည် လာဂိုဏ် မြို့တော် နယ်နမိတ် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး အာဏာပိုင်

အဖွဲ့ (Lagos Metropolitan Area Transport Authority) ဟုခေါ်သည့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အစိုးရ အေဂျင်စီ တစ်ခုကို စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှ ထောက်ပံ့သည့် ရန်ပုံငွေနှင့် နည်းပညာတို့ဖြင့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့သည် ၂၀၂၀ ခုနှစ်အရောက်တွင် ဖြစ်ပေါ်မည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအနေအထားကို စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရန် ကမ္ဘာ့အဆင့် ဘက်စုံပေါင်းစပ် သယ်ယူပို့ဆောင်မှု စနစ် (multimodal transport system) ကို ဖန်တီးမည့် လွှမ်းမိုးစွာချက် (master plan) ကို ရေးဆွဲခဲ့သည်။¹⁶ စီမံချက်တွင် ရထားလိုင်း (၇) လိုင်း၊ BRT လမ်းကြောင်း (၁၀) ခု၊ ရေလမ်းပို့ဆောင်မှု လမ်းကြောင်း (၁၀) ခု၊ အမြန်လမ်းအသစ်များ နှင့် မြို့ပတ်လမ်း တစ်ခု ပါဝင်မည်ဖြစ်သည်။ လွှမ်းမိုးစွာချက်အရ ဆိပ်ကမ်း အနေအထား တိုးတက်မှုများနှင့် အမြန်လမ်းများဖြင့် လာဂိုစ်ကို ဒေသတွင်း၏ ဖြတ်သန်းသွားလာမှုနှင့် စီးပွားရေး ဆံ့ချက် ဖြစ်လာရေး မျှော်မှန်းထားသည်။ ဤကြီးမားသည့် ရည်မှန်းချက်များ အထောက်အကူအညီ အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိက ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုတို့ ပေါင်းစပ် ဆောင်ရွက်နိုင်မှု အပေါ် မူတည်နေပါသည်။

Tinubu အစိုးရအဖွဲ့သည် လာဂိုစ်၏ ဘတ်စ်ကား စနစ်ကိုလဲ သေချာ စစ်ဆေးပြင်ဆင်ခဲ့ သည်။ အစိုးရပိုင်စီးပွားရေး လုပ်ငန်းတစ်ခု၊ အစိုးရမှ ထောက်ပံ့ပေးမည့် ပုဂ္ဂလိက အော်ပရေတာများ နှင့် ပြည်ပလုပ်ငန်းတစ်ခုဖြင့် ပူပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု စသည်တို့အပါဝင် ဘတ်စ်ကားစနစ်ကို ကြီးကြပ်မည့် အမျိုးမျိုးသော ဥပဒေ ဖွဲ့စည်းပုံများကို စမ်းသပ်ရေးဆွဲ ခဲ့သည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ပြည်နယ်အစိုးရသည် private limited liability company တစ်ခုဖြင့် အပြီးသတ် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပြီး LAGBUS ဟုခေါ်သည့် ဘတ်စ်ကားစနစ် ကို ဖန်တီးနိုင်ခဲ့သည်။ တာဝန်ခွဲဝေသည့် အနေဖြင့် အခြား ကုမ္ပဏီတစ်ခုကို ယာဉ် ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းမှု အတွက် စာချုပ်ချုပ်ဆို ခဲ့သည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ် အစောပိုင်းတွင် သီးသန့် လမ်းကြောင်းများ နှင့် အမြဲတမ်း ကားဂိတ်များ ဖြင့်

ပင်မလမ်းမကြီးများပေါ်တွင် ပုံသေလမ်းကြောင်း ပြေးဆွဲပြီး LAGBUS ကို အားဖြည့် မည့် BRT စနစ်အသစ်တစ်ခုကို အစိုးရ - ပုဂ္ဂလိက ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုဖြင့် ရန်ပုံငွေ ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည်။ ပထမ အဆင့်ဖြစ်သော အသုံးပြုသူများအား မြို့တော်၏ အဓိက စီးပွားရေးအချက်အချာ ခရိုင်များအကြား ပို့ဆောင်ပေးခြင်း မှာ လူကြိုက်များခဲ့သည်။ Johnson က "ကာလအလိုက် ယဉ်ကြောအနေအထား လေ့လာချက်တွေအရ လမ်းပေါ်မှ သွားရတဲ့ ကြာမြင့်ချိန် ပိုနည်းလာတယ်။ ကောင်းမွန် လာတယ်လို့ သိရတယ်။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ လူတချို့က ကိုယ်ပိုင်ကားနဲ့ လမ်းပေါ်တက်ဖို့ထက် BRT အသုံးပြုတာကို ပိုနှစ်သက်လာကြတယ်။ ဆီဖိုးမကုန် တော့ဘူး၊ ကားပြုပြင်ထိန်းသိမ်းစရိတ်မကုန်တော့ဘူး၊ ပိုလည်း ကျန်းမာလာတယ်၊ သက်တောင့် သက်သာ ထိုင်ပြီးနေရုံပဲ၊ အခုဆိုရင် လူတိုင်းက သူတို့ အနီးဝန်းကျင်မှာ BRT ရှိစေချင်ကြတယ်" စသဖြင့် ရှင်းပြသည်။ စမ်းသပ်လမ်းကြောင်း၏ အောင်မြင်မှု ကြောင့် အစိုးရသည် နောက်ထပ် တိုးချဲ့ လမ်းကြောင်း နှစ်ခုကို စတင် တည်ဆောက်ခဲ့သည်။

ရေရှည်စီမံကိန်း တစ်ခု အဖြစ် Fashola ၏ လာဂိုစ်ပြည်နယ်အစိုးရသည် ဟောင်ကောင်နှင့် ဘန်ကောက်မြို့များ၏ မော်ဒယ်များကို အတုယူ၍ ကူးတို့ရေယာဉ် လမ်းကြောင်း ကွန်ယက်များတွင် ရင်နှီးမြုပ်နှံရန် စတင်အကောင်အထည်ဖော် ခဲ့သည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် အစိုးရသည် ယာဉ်ကြော ပိတ်ဆို့သည့် ကားလမ်းကွန်ယက်များမှတစ်ဆင့် သွားလာသူများအတွက် လမ်းကြောင်း အသစ်များ ဖွင့်ပေးနိုင်ရန် လာဂိုစ်ပြည်နယ် ရေကြောင်း အာဏာပိုင် (Lagos State Waterways Authority) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ နဂိုကရှိနေခဲ့သည့် ကူးတို့လှေ/ သင်္ဘောများမှာ သက်တောင့် သက်သာ မဖြစ်လှဘဲ၊ ဘေးကင်းလုံခြုံမှုလည်း အားနည်းနေသည့် အတွက် Fashola အစိုးရအဖွဲ့သည် Tinubu လက်ထက်တွင် စတင်စဉ်းစားခဲ့သည့် ခေတ်မီ ကူးတို့ရေကြောင်း သွားလာမှုစနစ် တည်ဆောက်မည့် အစီအစဉ်များကို

စတင်အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်အကုန်တွင် ခေတ်မီ ရှေ့ပြေးပုံစံ ရေဆိပ် ၃ ခု ကို စတင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ ပြည်နယ်သည် ဘေးကင်း လုံခြုံမှုစံနှုန်းများ ပြည့်မီသည့် ကူးတို့သင်္ဘောများ ဖြင့် လည်ပတ်ဆောင်ရွက်မည့် ပုဂ္ဂလိက အော်ပရေတာ များကို ငှားရမ်းခဲ့ပြီး အခြေခံဝန်ဆောင်မှုကို ၂၀၁၀ တွင် စတင်ခဲ့သည်။ “ဒီ ကူးတို့ သင်္ဘောတွေက အရမ်းခေတ်မီပါတယ်။ လေအေးပေးစက်တွေ တပ်ဆင်ပေးထားတယ်။ လူတွေအနေနဲ့ ရေကြောင်း ကို ပိုမိုအသုံးပြုလာဖို့ ဒါက အထောက်အပံ့ဖြစ်မှာပါ” ဟု Johnson က ပြောသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ် အရောက်တွင် ရေကြောင်းစနစ်၌ ကူးတို့ သင်္ဘော ၇၁ စီး ဖြင့် ရေဆိပ် ၅ ခု မှ (စီမံကိန်းရေးဆွဲထားသည့် စနစ်အရ စုစုပေါင်း လမ်းကြောင်း ၇ ကြောင်းထဲမှ) လမ်းကြောင်း ၃ ကြောင်း ကို ပြေးဆွဲပေးနေပြီး အစီရင်ခံစာများအရ လစဉ်လိုက်ပါစီးနင်းသူ ၁.၃ သန်းရှိပါသည်။¹⁷

ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းရေးကို ခေတ်မီအောင် ပြုလုပ်ခြင်း (Modernizing sanitation)

Tinubu နှင့် Fashola တို့၏ ပတ်ဝန်းကျင် သန့်ရှင်းရေးမူဝါဒများတွင် တိုက်တွန်းအားပေးမှု၊ စည်းကမ်းတင်းကျပ်မှုများဖြင့် ပြည်သူလူထု၏ အပြုအမူစိုက်ပျိုးမှုများ ပြောင်းလဲရန် မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းမှုကို ပြသနိုင်ရန် ဝန်ဆောင်မှု ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် လုပ်ခြင်း နှစ်ခုလုံးအပေါ်တွင် အလေးထားခဲ့သည်။ Tinubu က လာဂိုဝ်၏ အမှိုက်ပြဿနာကို ရှင်းလင်းရာတွင် သူကိုယ်တိုင် “အားစိုက်ခွန်စိုက်” ပါဝင်ခဲ့ကြောင်း ပြောသည်။ အမှိုက်ပြဿနာမှာ စစ်အုပ်ချုပ်ရေး၏ နိုင်ငံအပေါ် လစ်လျူရှုခဲ့ခြင်း၏ အမြင်သာဆုံး အကြွင်းအကျန်ဟု ဆိုရမည်ပင်။

Tinubu အစိုးရသည် “အိတ်အသုံးပြုသည့် ယဉ်ကျေးမှု” ကို စတင် မိတ်ဆက်ခဲ့သည် ဟု Banire

က ပြောသည်။ ၂၀၀၀ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် ပတ်ဝန်းကျင် သန့်ရှင်းမှု ဥပဒေ အရ ပြည်သူများအနေဖြင့် အမှိုက်ကို အိတ်ဖြင့် သေချာ စွန့်ပစ်ရန် လိုအပ်ပြီး၊ လိုင်စင်မရှိဘဲ အမှိုက်ကောက် ခြင်းကို တားမြစ်ခဲ့သည့်အပြင်၊ သတ်မှတ်ထားသည့် အမှိုက်ထည့်ရန် နေရာ၏ အပြင်တွင် အမှိုက်များ ပြန့်ကျဲ ရှုပ်ပွဲ အောင် စွန့်ပစ်ပါက ပြစ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းရေး ချိုးဖောက်သူများကို စစ်ဆေး အရေးယူမည့် အထူးတရားရုံးတစ်ခုကိုလည်း တည်ထောင်ခဲ့သည်။

ပြည်သူများအား စနစ်တကျအမှိုက် စွန့်ပစ်မှု ကို အားပေးရန် အစိုးရသည် သက်သာ လွယ်ကူသည့် နည်းလမ်းများကို ဖန်တီးပေးခဲ့သည်။ အစိုးရသည် ပြည်သူများသို့ အမှိုက်ပုံးများ ဖြန့်ဝေပေးခဲ့ပြီး၊ ပုံမှန် လာရောက်သိမ်းဆည်းသည့် အများပြည်သူသုံး အမှိုက်ပုံးများကိုလည်း ထားရှိပေးခဲ့သည်။ “လူတွေကို လွယ်လွယ်ကူကူနဲ့ အမှိုက်စွန့်ပစ်နိုင်အောင် လုပ်ထား မပေးဘဲနဲ့ သူတို့ကို အမှိုက်တွေ လမ်းပေါ် မပစ်နဲ့ သွားပြောလို့ မရဘူး” ဟု Banire က ပြောသည်။

စည်းကမ်းလိုက်နာမှုရှိရေးအတွက် အစိုးရ၏ သတင်းဖြန့်ဝေပညာပေးမှု ကမ်ပိန်းများတွင် ရေသွား ရေလာ၌ အမှိုက်စွန့်ပစ်ခြင်းကြောင့် ရေကြီးခြင်း နှင့် ရောဂါဘယများ ဖြစ်ပွားခြင်းအကြောင်းများကို ရှင်းပြခဲ့ သည်။ Banire က အစိုးရအနေဖြင့် စွန့်ပစ်အမှိုက် စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး ၎င်း၏ သတင်းစကားကို အများပြည်သူထံသို့ ရောက်ရှိရန် ဆက်သွယ်မှု အမျိုးမျိုးမှ တဆင့် ကြိုးစားပုံကို “ကျွန်တော်တို့ သုံးခဲ့တဲ့ အထိရောက်ဆုံးနည်းလမ်းကတော့ အပြန် အလှန် တွေ့ဆုံ စကားပြောတာပါ။ ရပ်ရွာလူထုနဲ့ စကားပြောတာ၊ လူထုတွေဆုံပွဲတွေ လုပ်တာ၊ ပြည်သူတွေဆီ ကားနဲ့ လှည့်ပတ်သွားပြီး ဘာတွေ ဖြစ်နေလဲ၊ ကျွန်တော်တို့ ပေါ်လစီတွေက ဘာတွေလဲ စသဖြင့် ပြောဆိုဆွေးနွေးတဲ့ နည်းလမ်းနဲ့ စနစ်ကို ကောင်းအောင်လုပ်ခဲ့တယ်” ဟု ရှင်းပြသည်။ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ဝန်ကြီးဌာနသည် အသိပညာပေးရေး အတွက် မှတ်တမ်းရုပ်ရှင် အတွဲများ ရိုက်ကူးခဲ့ပြီး

DVDs များကို အခမဲ့ ဖြန့်ဝေခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ဝန်ကြီးဌာနသည် ဂီတအနုပညာရှင်များဖြင့် ပူးပေါင်း၍ အသိပညာပေးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ Kwam1 ကဲ့သို့ ထင်ရှားသည့် ဒေသတွင်း အနုပညာရှင်များက အမှိုက်စွန့်ပစ်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး တေးသီချင်းများ ရေးသား သီဆို ပေးခဲ့ကြသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ရောက်သည့်အခါတွင် လာဂိုဏ်း၏ စွန့်ပစ်အမှိုက် ၈၅% သည် အစိုးရ၏ သတ်မှတ် အမှိုက်ကျင်းများသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည် ဟု Banire က အစီရင်ခံသည်။ ထိုအတွက်ကြောင့် အစိုးရသည် အမှိုက်သိမ်းဆည်းခြင်းကို ပိုမို၍ လျှင်လျှင်မြန်မြန် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဖိအားများရှိလာပါသည်။ ပြည်နယ်အစိုးရသည် စုပုံပုံလျှံလာသည့်အမှိုက်များကို ရှင်းလင်းနိုင်ရန် ပုဂ္ဂလိက အော်ပရေတာများဖြင့် လ အလိုက် စာချုပ်ချုပ်ဆိုခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း အော်ပရေတာ အနည်းမျှသာ ဖော်တော်ယာဉ်များ လုံလုံလောက် လောက် ရှိကြသည်။ အစိုးရက အော်ပရေတာများကို ချေးငွေများ ရယူ၍ ပစ္စည်း ကရိယာများ လုံလောက်အောင် တပ်ဆင်ရန် တိုက်တွန်းခဲ့ပြီး အော်ပရေတာ အသစ်များကို လည်း ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်စေ ရန် ဖိတ်ခေါ်ခဲ့သည်။ "ဒီလုပ်ငန်းမှ ပါဝင်လာဖို့ လူအတော်များများကို တိုက်တွန်းခဲ့တယ်။ လူတွေ ပါဝင်လာကြပြီး မြန်မြန်ဆန်ဆန် ဆောင်ရွက်ကြတယ်" ဟု Banire က ပြောပြသည်။

၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် စွန့်ပစ်အမှိုက် စီမံခန့်ခွဲမှု စနစ်ကို ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန်နှင့် အမှိုက်ကားကြီး များကို နှောင့်နှေးစေသည့် ယာဉ်ကြော ပြဿနာများ ကို သက်သာစေရန်အတွက် ပြည်နယ်အစိုးရသည် အနောက်အာဖရိကတွင် ပထမဆုံးဖြစ်သော အမှိုက် လွှဲပြောင်း အတင်အချစခန်း (transfer loading station) ကို ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့သည်။ အတင်အချ စခန်း တွင် အမှိုက်ကားများမှ နေ့စဉ်သိမ်းဆည်း အမှိုက်များ ကို ချထားပြီး ယာဉ်ကြောရှင်းလင်းသည့် အချိန်ရောက် မှ ပိုမိုဝေးလံသည့် အမှိုက်စွန့်ပစ်ကျင်းများသို့ ညတွင်း ချင်း ပို့ဆောင်သည်။ ဒုတိယ စခန်းတစ်ခုကို ၂၀၁၁ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းတွင် ထပ်မံဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။

မြို့ပြပတ်ဝန်းကျင်ကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း (Managing an urban environment)

Tinubu နှင့် Fashola အစိုးရအဖွဲ့တို့သည် အမှိုက်များပြည့်နေသည့် မိုးပျံလမ်းများ နှင့် လမ်းမကြီးလမ်းဘေးဝဲယာ၊ လမ်းအလယ်မြေလွတ် များကို ဥယျာဉ်ပန်းခြံငယ်များ အဖြစ် ပြောင်းလဲနိုင်ရန် "သန့်ရှင်း စီမံလန်းရေး" ကို အလေးထား ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် အစိုးရသည် ပိုမိုလုပ်ဆောင် စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရန် လာဂိုဏ်းပြည်နယ် ဥယျာဉ်/ပန်းခြံများဆိုင်ရာ လွတ်လပ်သည့် အေဂျင်စီ တစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။

Banire က အများပြည်သူဆိုင်ရာ နေရာများ ကို သန့်ရှင်းခြင်းနှင့် သစ်ပင်ပန်းမန်များ စိုက်ပျိုးခြင်း သည် သစ်ရပ်လှပခြင်း ထက်ပိုသည့် အကျိုးကျေးဇူး များကို ဖြစ်စေသည်ဟု ဆိုသည်။ ဥယျာဉ်ပန်းခြံများက အလုပ်သမားပေါင်း ၄၀၀၀ ကျော်ကို အလုပ်အကိုင် ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ အလုပ်သမားအများစုမှာ ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန် ဖြစ်ပွားနိုင်ချေများသည့် အရွယ် (crime-prone population) ဖြစ်သည့် အလုပ်လက်မဲ့ လူငယ်များဖြစ်ကြသည်။ Banire က ပြည်နယ်မှ လိုအပ်သည်များ ဝယ်ယူမှုကြောင့် အသေးစား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို တိုးတက်စေခဲ့ကြောင်းကို "အခု ကျွန်တော်တို့မှာ ပန်းပင်ရောင်းသူ ၅၀၀ ကျော် ရှိတယ်။ ပန်းစိုက်ပျိုးသူတွေ အများကြီးပါပဲ။ လမ်းခင်း ကျောက်ပြားနဲ့ သံမဏိ တပ်ဆင်သူတွေ၊ မြစ်ထဲမှာ ပန်းရေဆေးသူတွေ စသဖြင့် ဒီ ထောက်ပံ့မှု ကွင်းဆက် (supply chain) ထဲမှာ လူတွေ အများကြီး ပါဝင်နေပါတယ်" ဟု ရှင်းပြသည်။

အစီအစဉ်သည် ပြည်သူလူထု ဘေးကင်း လုံခြုံမှုကိုလည်း တိုးတက်စေခဲ့သည်။ ပတ်ဝန်းကျင် သန့်ရှင်းသစ်ရပ်မှု တိုးတက်လာ သောကြောင့် လူဆိုးလူမိုက်များ ကျင်လည်နိုင်သည့် နေရာများ ပျောက်ကွယ်သွားပြီး၊ ရေလွှမ်းမိုးခြင်းနှင့် မြေသား

တိုက်စားမှု တို့မှ ခံနိုင်အောင်လည်း ထိန်းတုတ် နိုင်ခဲ့ပါသည်။ အသစ်စိုက်ပျိုးထားသည့် သစ်ပင်များ ကလည်း မကြာခဏဖြစ်ပေါ်သည့် လေမုန်တိုင်းဒဏ်မှ အကာအကွယ် ဖြစ်စေပါသည်။ သို့သော်လည်း ပြည်နယ်၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် မူဝါဒများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အဓိက ဝေဖန်ပြစ်တင်မှု ၂ မျိုးကြုံခဲ့ရ သည်။ ပထမတစ်ခုမှာ လာဂိုဏ်ပြည်သူများက အပြောင်းအလဲကို အပေါ်ယံ ရွှေ့မှုန်ကြံ ဟု ဝေဖန်ခြင်း ဖြစ်သည်။ “ကျွန်တော်တို့ အစိုးရဟာ အလွယ် မြင်သာတဲ့ အရာတွေကိုပဲ သိပ်အလေးထား လွန်းတယ်” ဟု Morka က ဝေဖန်သည်။ Anikilapo ကလည်း “အစိုးရက မျက်နှာကို သန့်ရှင်းလှပ အောင် လုပ်ပေမယ့် ခန္ဓာကိုယ်ကတော့ ပုပ်သိုးနေတုန်း ပါပဲ” ဟုအစိုးရ၏ အပေါ်ယံ သန့်ရှင်းလှပရေးအပေါ် အလေးထား ခြင်းကို ရှုတ်ချ ပြောဆိုသည်။

လာဂိုဏ် အစိုးရ၏ ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းရေး ကိစ္စရပ်အပေါ် အကြမ်းနည်းဖြင့် ကိုင်တွယ်ပုံ ကိုလည်း ဝေဖန် ပြစ်တင်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် Tinubu မှ ပတ်ဝန်းကျင် သန့်ရှင်းရေး ဥပဒေကို ကြပ်မတ် အကောင်အထည်ဖော်ရန် ၂၀၂၃ တွင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သော စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းရေး တပ်ဖွဲ့ဖြစ်သည့် Kick Against Indiscipline (KAI) အဖွဲ့ အပေါ်တွင် ဖြစ်သည်။ KAI တပ်ဖွဲ့သည် မြို့တော်နေရာ အနံ့အပြား၌ မကြာခဏ အတင်းဝင်ရောက်စီးနင်းပြီး ဈေးဆိုင်များ ပိတ်သိမ်းကာ ခြိမ်းခြောက် နှောင့်ယှက်မှု များ ပြုလေ့ရှိကြောင်း ပျံ့ကျဈေးသည်များ က စွပ်စွဲ ပြောကြားပါသည်။¹⁸ လာဂိုဏ်မှ ဂျာနယ်လစ်တစ်ဦး ဖြစ်သူ Shaibu Husseini က KAI တပ်ဖွဲ့သည် “ခြိမ်းခြောက်အမြတ်ထုတ်မှုများလုပ်နေပြီး၊ အထက် - အောက် အမိန့်အာဏာဖြင့် စေခိုင်းမှု များလွန်းသည်” ၊ သာမန် ကျူးလွန်မှုများအတွက် “များပြားလွန်းသည့် ဒဏ်ငွေများ” တပ်လေ့ရှိသည် ဟု ပြောသည်။ ဝေဖန်မှုများကို တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် အစိုးရသည် KAI တပ်ဖွဲ့အချို့ကို အကျင့်ပျက်ခြစားမှုဖြင့် အောက်တိုဘာ ၂၀၁၁ တွင် ထုတ်ပယ် ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း အစိုးရသည် ဤတပ်ဖွဲ့၏ မတရား

လုပ်ရပ်များကို မသိကျိုးကျွံပြုနေဆဲဟု ဝေဖန်မှု များ ဆက်လက်ရှိနေပါသည်။¹⁹

တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို ပြုပြင်ခြင်း (Mending the justice system)

တရားစီရင်ရေးကို ပိုမိုကြပ်မတ်နိုင်ရန်၊ နိုင်ငံသားများကို အကာအကွယ် ပေးရန်နှင့် ရင်နှီးမြှုပ်နှံသူများကို ဆွဲဆောင်နိုင်ရန်အတွက် လာဂိုဏ်အစိုးရသည် တရားရုံးများ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး နှင့် ဆန်းသစ် ပြင်ဆင်ရေးကို အလေးထား ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ “ကျွန်တော်တို့ တရားရုံးတွေရဲ့ အခြေအနေကို မြင်ရတော့ ကျွန်တော် မျက်ရည်ကျ မတတ်ပါပဲ” ဟု Tinubu က သူ့တာဝန်ယူစ ကာလများ အကြောင်း ပြောပြသည်။ ကြွက်များ ပြေးလွှားနေပြီး မှတ်တမ်းမှတ်ရာများလည်း ဖရိုဖရဲဖြစ်လျက်ရှိသည့် အပြင် “တက်ကြွမှုကင်းမဲ့လှသည့်” တရားသူကြီးများ မှာလည်း “ငြီးငွေ့ဖွယ် မှတ်တမ်းတင်ရေးသားမှုများ” နှင့်အတူ နည်းပါးလှသည့် လစာများဖြင့် ဝန်ပိ လျက်ရှိသည်ဟု Tinubu က ပြောပြသည်။

“ဒီတရားသူကြီးတွေကို အကျင့်ပျက်ခြစား တာ မဖြစ်စေချင်ဘူးဆိုရင် သူတို့အတွက် ရိုးသား ကောင်းမွန်တဲ့ မက်လုံးတွေ (incentives) ပေးနိုင်ရ မယ်။ တရားသူကြီး အလုပ်ဟာ အနာဂတ်အတွက် လုပ်ရကျိုးနပ်တဲ့ အလုပ်တစ်ခု ဖြစ်ရမယ်” ဟု Tinubu က ရှင်းပြပါသည်။ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းစနစ် ပြုပြင်မှုနှင့် အလားတူပင် ပြည်နယ်အစိုးရသည် တရားသူကြီးများ ကို ပြည်နယ်အစိုးရပိုင် မော်တော်ယာဉ်များ၊ အစိုးရ ထောက်ပံ့သည့် အိမ်ပိုင်ဆိုင်ရေး အစီအစဉ်များ နှင့် ၎င်းတို့အလုပ် ပိုမိုလွယ်ကူ အဆင်ပြေစေမည့် ပစ္စည်း၊ ကရိယာများ ကို ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည်။ Tinubu က ထို မက်လုံးများကြောင့် ကျင့်ဝတ်ဖောက်ဖျက်ခြင်းနှင့် အလုပ်ဝင်/ထွက် ပြဿနာများကို လျော့ပါးသွားစေ သည်ကို “မှော်အစွမ်းလို အလုပ်ဖြစ်တယ်” ဟုပြောသည်။

Tinubu အစိုးရလက်ထက်တွင် တရားရေး ဝန်ကြီးဌာန (Ministry of Justice) သည် ပြည်နယ်တွင်ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည် ကိုလိုနီခေတ်မှ ပင်ရင်း/အရင်းခံဥပဒေများ (substantive laws) နှင့် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးဥပဒေများ (procedural criminal laws) ကို စတင်ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ရေးဆွဲသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အသစ်တွင် ရာဇဝတ်ပြစ်မှုများ ချမှတ်ရာတွင် ရပ်ရွာအတွင်း မဖြစ်မနေ လုပ်အားပေးခြင်း (community service) ဖြင့် ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း၊ အပြစ်ဝန်ခံထွက်ဆိုရန် ညှိနှိုင်းမှု (plea bargaining) ကို စတင်မိတ်ဆက်ခြင်း နှင့် ဥပဒေဆိုင်ရာ အညွှန်များ စုစည်းမှု တို့ပါဝင်သည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံး အသစ်တွင် ပြစ်မှုအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကို အီလက်ထရောနစ် နည်းလမ်းဖြင့် လိမ်လည်ခြင်းစသောသို့ ပြစ်မှု ပုံစံအသစ်များကိုပါ ထည့်သွင်းခြင်းနှင့် ကျူးလွန်ခံရ သူနှင့် တရားခံ နှစ်ဘက်စလုံးအတွက် ခံစားခွင့်ရှိသည့် အခွင့်အရေးအသစ်များ ထည့်သွင်းခြင်း စသဖြင့် ခေတ်နှင့် လျော်ညီအောင် ရေးဆွဲခဲ့သည်။ တရားရေး ဆိုင်ရာ ကော်မရှင်နာ မင်းကြီးဖြစ်သူ Olasupo Shashore က “လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ငါးဆယ်အတွင်း ကမ္ဘာပေါ်က ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းတွေမှာ ဟိုအရင် ကတည်းက ပြုပြင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သင့်တာတွေအားလုံး ဒီ document ထဲမှာ ပါတယ်” ဟု ပြောသည်။ နိုင်ငံရေးဗဟိုအဖွဲ့အစည်းများသည်လည်း လာဂိုဏ်၏ ပုံစံအတိုင်း လိုက်လုပ်ခဲ့ကြပါသည်။ ရှေ့နေချုပ်၏ အကြီးတန်း အထူးလက်ထောက် ဖြစ်သူ Akeem Bello က ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို “ပြစ်မှုဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေးကို မြန်ဆန်ပြီး ထိရောက်အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေမယ့် အစီအစဉ်သစ်တွေ၊ ဆန်းသစ်ပြောင်းလဲမှုတွေ အများကြီး ပါဝင်တဲ့ သိပ်ကိုကြီးမားလွန်းတဲ့ အပြောင်း အလဲတစ်ခုပဲ” ဟု ပြန်လည်ပြောပြသည်။

ပုံမှန်အားဖြင့် နိုင်ငံရေးဗဟိုအဖွဲ့အစည်းများတွင် တရားရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို အထက်တရားရုံးများမှ စတင် လေ့ရှိပါသည်။ Fashola ၏ အစိုးရအဖွဲ့ကမူ နိစ္စဓူဝ

ပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရသည့် ဒေသန္တရ တရားရုံးများကို ဦးတည်ချက်ထားခဲ့သည်။ “တရားရုံး တွေ ဆိုတာက တစ်ခုနဲ့တစ်ခု ဆက်စပ်နေတာပါ။ အဲဒီတော့ ပထမအဆင့်မှာ ရှိနေတဲ့ တရားရုံးတွေကို မပြုပြင်ဘဲ ဒုတိယအဆင့်က တရားရုံးတွေကိုသာ သွားပြင်ရင် ဒီတရားစီရင်ရေးစနစ်က ဘယ်လိုမှ ပြောင်းနိုင်မှာ မဟုတ်ဘူး” ဟု Shashore က ရှင်းပြသည်။ လာဂိုဏ်ရှိ အောက် တရားရုံး ၁၁၈ ခုသည် ပြည်နယ်အတွင်းရှိ အမှုပေါင်း ၉၀% ကျော်ခန့်ကို ကိုင်တွယ်နေရပြီး ဆယ်စုနှစ်များစွာ လစ်လျူရှုခံထားရသဖြင့် တိုးတက်ပြောင်းလဲမှု မရှိ ဖြစ်နေခဲ့ပါသည်။ တရားသူကြီးများမှာ တောင်ပုံရာပုံ အလုပ်များဖြင့် နှစ်မြုပ်နေပြီး အမှုစစ်ဆေးချက် လက်ရေးမှတ်တမ်းများကို ပြင်ဆင်ရေးသားခြင်း စသည့် စီမံရေးရာ တာဝန်များဖြင့်လည်း ဝန်ပိ လျက်ရှိသည်။ “အခြေခံအဆောက်အအုံတွေ ပျက်စီး ယိုယွင်းနေတယ်။ လူအရင်းအမြစ် ကလည်း လျော့နည်း၊ အဲဒီအပြင် ခေတ်မမီတော့တဲ့ ဥပဒေတွေ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေကို အသုံးပြုနေကြတယ်။ ဒါကြောင့် အောက် တရားရုံး စနစ် (magistrate courts system) တစ်ခုလုံးက အလုပ်မဖြစ်တာပေါ့” ဟု Shashore က ပြောပြသည်။

တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုအဖြစ် တရားရေးဝန်ကြီး ဌာနသည် Fashola တာဝန်စယူပြီးနောက် မကြာခင် တွင် ရဲတပ်ဖွဲ့၊ ပုဂ္ဂလိက ဥပဒေအကျိုးဆောင်များ၊ ဥပဒေကျွမ်းကျင်သူများ နှင့် တရားသူကြီးများပါဝင် သည့် ကဏ္ဍပေါင်းစုံ တရားရေးစီရင်ရေး ကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု ကော်မတီ (multi-sector justice sector reform committee) ကို ဖွဲ့စည်း၍ “အသေးစိတ် အစီအစဉ် ရေးဆွဲ လေ့ကျင့်မှုတစ်ခု” (blueprint-making exercise) ဖြင့် စတင်ခဲ့သည်။ ကော်မတီ၏ တွေ့ရှိချက်များ အပေါ်အခြေခံ၍ ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေး ကောင်စီသည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲ မှုများ အကောင်အထည်ဖော်ရန် Shashore ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဦးဆောင်သည့် နည်းပညာဆိုင်ရာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေး ကော်မတီ

(technical implementation committee) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ဥပဒေအဖြစ် ၂၀၀၉ တွင် ရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ထို့အပြင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုများအပေါ် လူထုသဘောထားအမြင် နှင့် ထောက်ခံမှုများ ရယူရန် လာဂိုဏ်အစိုးရသည် တရား စီရင်ရေးကဏ္ဍ စီမံအုပ်ချုပ်မှု ဆိုင်ရာ stakeholder ဆွေးနွေးပွဲကြီး တစ်ခု ကျင်းပခဲ့သည်။

အမှုရွှေ့ဆိုင်းခြင်းများကို ကန့်သတ်ရန်နှင့် အမှုရင်ဆိုင်ကာလကို လျှော့ချနိုင်ရန် တရားစီရင်ရေး ကျင့်ထုံးများ (judicial codes)၊ ငှားရမ်းနေထိုင်မှု ဥပဒေများ (tenancy laws) နှင့် တရားမမှု လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ (civil procedures)ကို ရှင်းလင်းလွယ်ကူအောင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ခဲ့ သည်။ အချို့သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများတွင် တရားသူကြီးများကို စနေနေ့ အလုပ်ဆင်းစေ၍ တရားရုံး အမှုချိန် ပိုမို ရရှိစေခြင်း၊ တရားရုံး၏ ငွေရေးကြေးရေး စီမံဆုံးဖြတ်မှု တိုးမြှင့်ခြင်း စသဖြင့် တာဝန်အသစ်များ ပေးအပ်သည်။ ဤအပြောင်းအလဲ များသည် “အောက်ရုံး တရားသူကြီးတွေကို ကိစ္စရပ် အတော်များများအပေါ် ထိန်းချုပ် ကိုင်တွယ်နိုင်စေတာ ကြောင့် အထက်တရားရုံးတွေ အတွက်လည်း သက်သာရာ ရစေပါတယ်” ဟု Bello ပြောပြသည်။ အပြန်အလှန်အနေဖြင့် လာဂိုဏ်အစိုးရသည် အောက်တရားရုံး များ၏ အဆောက်အဦး ပစ္စည်း ပစ္စယများကို အဆင့်မြှင့်တင် ပေးခဲ့သည်။ အောက်ရုံး တရားသူကြီးများအား စာရေး အလုပ်များ (clerical duties) မှ သက်သာစေရန် တရားရေး ဝန်ကြီးဌာန သည် လက်နိပ်စက်သမား များစွာကို လေ့ကျင့် သင်ကြား၍ ခန့်အပ်ထားပြီး တရားခွင် ထွက်ဆိုချက် မှတ်တမ်းများ ရယူရန် လက်နိပ်စက်များကိုလည်း တပ်ဆင်ပေးခဲ့သည်။ ဤရိုးရှင်းသည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲ မှုသည် “အခြေခံကျပြီး လက်ရှိတာဝန်ခံတွေ (တရားသူကြီးများ) ရဲ့ စိတ်ဓာတ်ပိုင်းနဲ့ အလုပ်ပြီး မြောက်မှုတွေအပေါ်မှာကော၊ ကိုယ်ပေးနေတဲ့ ဝန်ဆောင်မှု အပေါ်ထားတဲ့ သဘောထား

အယူအဆတွေ အပေါ်မှာပါ အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိခဲ့တယ်” ဟု Shashore က ရှင်းပြသည်။

လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအသစ်များတွင် တရား သူကြီးများအား ၎င်းတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်အပေါ်၌ တာဝန်ခံစေပါသည်။ စွမ်းဆောင်မှု အကဲဖြတ်သူ များက စုစုပေါင်း အလုပ်ပြီးမြောက်မှုထက် အမှု ပြီးပြတ်အောင်ဖြေရှင်းနိုင်စွမ်း ပုံမှန် နိမ့်ကျလျက်ရှိခြင်း၊ ပေါ့ဆစွာ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်ကို အယူခံတွင် စစ်ဆေး တွေ့ရှိခြင်း နှင့် မှားယွင်းစွာ စီရင်သည်ကို တွေ့ရှိခြင်း စသည့် အမှားသတိပေးချက်များ (red flags) ကို အလေးထားကြည့်ရှုမည် ဖြစ်သည်။ တရားရေးရာ ဝန်ဆောင်မှု ကော်မရှင်သည် အလွဲသုံးစား ပြုလုပ်နိုင်ဖွယ် ရှိသည့် အမှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် ဌာနတွင်း ကော်မတီတစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ပထမဆုံးအကြိမ် အဖြစ် ရာထူးတိုးမြှင့်မှု ဆုံးဖြတ်ချက် များတွင် တရားစီရင်ရေး စွမ်းဆောင်မှု ကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့ပါသည်။

ပြည်သူများ၏ ဘေးကင်းလုံခြုံမှု တိုးတက်ကောင်းမွန် စေခြင်း (Improving citizen safety)

“လူတွေ အခွန်ဆောင်တဲ့အခါ အဲ့ဒီ အခွန်ကနေ သူတို့ လုံခြုံမှုရရှိဖို့ မျှော်လင့်တာဟာ ဖြစ်သင့်ပါတယ်။” ဟု Fashola က ပြောသည်။ Tinubu နှင့် Fashola အစိုးရအဖွဲ့များက ပြည်ထောင်စု အစိုးရသည် မြို့ပြရာဇဝတ်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်း နိုင်ခြင်းမရှိဟု ပြစ်တင်ဝေဖန်ပြီး ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အတွင်းမှ လုံခြုံရေးလိုအပ်ချက်ကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ကြိုးစားခဲ့ကြသည်။

၁၉၉၉ ဂျန်နဝါ၊ အုပ်ချုပ်ရေးမှူး တာဝန် စယူပြီးခါစအချိန်တွင် Tinubu သည် တည်ငြိမ် အေးချမ်းမှုကို ခြိမ်းခြောက်နေပြီး အသေအပျောက် များပါ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည့် ဘက်ခါးပြတိုက်မှုများ နှင့် အခြား ရာဇဝတ်မှုများကို ဟန့်တားနိုင်ရေးအတွက် အလျင်အမြန်တုံ့ပြန်နှိမ်နင်းရေး အထူးတပ်ဖွဲ့ (Rapid

Response Squad) ကို ဖွဲ့စည်းရေးအတွက် အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့ (National Police Force) ၏ ပြည်နယ်တပ်ခွဲနှင့် အတူ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံများစွာတွင် ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် SWAT (special weapons and tactics) အဖွဲ့များကို အတုယူ၍ ဖွဲ့စည်းထားသည့် တပ်ဖွဲ့ဖြစ်ပြီး အထူးလေ့ကျင့်သင်ကြားပေးထား၍ လက်နက်ကရိယာများ တပ်ဆင်ပေးထားသည်။ ၎င်းတို့ကို ပြည်နယ်အစိုးရက တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ထောက်ပံ့ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ အထူးတပ်ဖွဲ့အနေဖြင့် ၁၉၉၀ အလွန်နှစ်များတွင် အများပြည်သူ အထိတ်တလန့်ဖြစ်ရသည့် နေ့ခင်းကြောင်တောင် ဓါးပြတိုက် လုယက်မှုများကို လျော့ချပေးနိုင်ခဲ့သော်လည်း ခြုံငုံကြည့်လျှင် ရာဇဝတ်မှုများအပေါ် သက်ရောက်နိုင်မှု သိပ်မရှိခဲ့ပါ။ ထို့အပြင် လက်နက်ကရိယာ မလုံလောက်မှုများကြောင့် ထိထိရောက်ရောက် မလုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပါ။

ပြည်နယ်အစိုးရသည် ၎င်း၏ တရားဝင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အတွင်းတွင် ရှိသည့် သေးငယ်သော ပြစ်မှုများနှင့် ယဉ်စည်းကမ်း လမ်းစည်းကမ်း ချိုးဖောက်မှုများ ကိုလည်း တင်းတင်းကြပ်ကြပ် စတင် ကိုင်တွယ် ခဲ့သည်။ “ဥပဒေစိုးမိုးမှု ရှိဖို့ ရည်ရွယ် ပြဋ္ဌာန်းထားတဲ့ အခြေခံစည်းမျဉ်း စည်းကမ်း တွေကို လူတွေက စတင်ပြီး မလိုက်နာကြ ဘူးဆိုရင် စစ်မှန်တဲ့ တိုးတက်မှု ဖြစ်ပေါ်မှာ မဟုတ်ဘူး” ဟု Bello က ပြောသည်။ ဥပဒေစိုးမိုးရေးဟု ဆိုရာတွင် အသေးအဖွဲ့ ပြစ်မှု၊ လမ်းစည်းကမ်း ယဉ်စည်းကမ်းမလိုက်နာမှုများ ကိုပါ ရည်ရွယ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤပြစ်မှု အသေးအဖွဲ့ လေးများကို ထူးထူးထွေထွေ အန္တရာယ်မရှိဟု သီးခံ ခွင့်လွှတ်ခဲ့သည်မှာ ကြာပြီဖြစ်သော်လည်း Tinubu နှင့် Fashola တို့ကမူ ဤသို့ အသေးအဖွဲ့ စည်းကမ်း ချိုးဖောက်ခြင်းသည် ဥပဒေလေးစားလိုက်နာမှုကို လျော့တိလျော့ရဲဖြစ်စေမည့် စနစ်၏ အက်ကြောင်းများ အဖြစ် ရှုမြင်ခဲ့ကြသည်။ “ပတ်ဝန်းကျင်မှာ အဲဒီလို ပရမ်းပတာ နေလို့ရတယ်ဆိုတဲ့ စိတ်အခံက ကြီးလေးတဲ့ ရာဇဝတ်ပြစ်မှုတွေကျူးလွန်လာအောင် တဖြည်းဖြည်း မွေးမြူထားတာနဲ့ တူနေတယ်” ဟု

Shashore က ပြောသည်။ စည်းမဲ့ကမ်းမဲ့ အနေအထားများကို ပြစ်ဒဏ်များချမှတ်ခြင်းဖြင့် “ပြည်နယ်အစိုးရက ပြည်သူအားလုံး တည်ငြိမ်အေး ချမ်းတဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုနဲ့ ထိုက်တန်တယ် ဆိုတဲ့ ခိုင်မာအားကောင်းတဲ့ သတိပေးချက်တစ်ခုကို ပေးခဲ့တယ်။ ဒီအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ကျွန်တော်တို့အားလုံး ထောက်ခံအတည်ပြုခဲ့ကြတာပဲ လေ။ တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးကို ဖော်ဆောင်ဖို့က ပြည်နယ်ရဲ့ တာဝန်ပဲ” ဟု Shashore က ပြောပြသည်။

Tinubu သည် ပထမဆုံးအနေဖြင့် လမ်းစည်းကမ်းလိုက်နာမှုကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ကြပ်မတ်စစ်ဆေး၍ ယာဉ်ကြောပိတ်ဆို့မှုကို လျော့ပါး အောင် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ သူ၏ အစိုးရ ပထမ သက်တမ်းတွင် လာဂိုစ်ပြည်နယ် ယာဉ်ကြော စီမံ ခန့်ခွဲရေး အာဏာပိုင်အဖွဲ့ (Lagos State Traffic Management Authority (LASTMA)) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ LASTMA တွင် ယူနိုဖောင်းဝတ် စည်းကမ်းထိန်းသိန်းရေး တပ်ဖွဲ့ ပါဝင်ပြီး ၎င်းတို့သည် ယာဉ်စည်းကမ်း လမ်းစည်းကမ်း ချိုးဖောက်သူများကို ဒဏ်ကြေးဆောင်ခိုင်းခြင်းနှင့် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူအဖြစ် မှတ်တမ်းယူခြင်းများ(citations) တင်းတင်းကြပ်ကြပ် ဆောင်ရွက်သည်။ အာဏာပိုင်အဖွဲ့သည် ခန္ဓာကိုယ် ကြံ့ခိုင်ပြီး ကျွမ်းကျင်မှုမလိုအပ်သည့် အလုပ်သမား (physically fit but low-skilled workers) ထောင်နှင့်ချီ၍ အလုပ်အကိုင် ပေးနိုင်ခဲ့ရာတွင် ပြစ်မှု အသေးအဖွဲ့များ ကျူးလွန်နိုင်ဖွယ်ရှိသော လူငယ် လူရွယ်များလည်း ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းအရာရှိများကို ငြင်းခုံမှုမပြုရန် သို့မဟုတ် လာဘ်မယူရန် လေ့ကျင့် သင်ကြားပေးခဲ့သည်။ ထိုအရာရှိအသစ်များမှာ စည်းကမ်း ထိန်းသိမ်းရေးကို အလွန်အကျွံ ပြုလုပ် လွန်းသည်ဟု ယာဉ်မောင်းများက ဝေဖန်ကြသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စု တရားရုံးများက LASTMA ၏ ဒဏ်ကြေးကောက်ခံမှုများကို အခြေခံ ဥပဒေဖြင့် မညီညွတ်ဟု သေချာစစ်ဆေးကြားနာမှု မရှိဘဲ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သဖြင့် ၂၀၁၂ခုနှစ်တွင် LASTMA ကို ပြန်လည်ပြင်ဆင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ရသည်။²⁰

Tinubu ၏ ဒုတိယသက်တမ်းအတွင်း၌ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ကော်မရှင်နာမင်းကြီးဖြစ်သူ Banire က Anti-One-Way Squad ခေါ် အထူးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်း၍ ယာဉ်စည်းကမ်း လမ်းစည်းကမ်း ထိန်းသိမ်းကြီးကြပ်မှုကို ထပ်မံမြှင့်တင်ခဲ့သည်။ “လမ်းပြောင်းပြန်မောင်းနေပြီ ဆိုကတည်းက ဒါဟာ ပုံမှန်လူ မဟုတ်တော့ဘူး” ဟု Banire က ပြောသည်။ သူက ယာဉ်ကြော ပြောင်းပြန်မောင်းသည့် ယာဉ်မောင်းများကို ဖမ်းမိသည့်အခါ မြင့်မားသည့် ဒဏ်ကြေးအပြင် ပြင်ပလူနာဌာနတွင် တစ်နေ့တာ ကြာမြင့်သည့် စိတ်ရောဂါစစ်ဆေးမှု ပြုလုပ်ခိုင်းသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ယာဉ်မောင်း ၂၆၀၀ ကျော် ထိုကဲ့သို့ စစ်ဆေးခံ ခဲ့ရသည်။²¹ ဝေဖန်သူများကမူ ဤကဲ့သို့ ပြုလုပ်ခြင်းသည် ကျန်းမာရေး အရင်းအမြစ်များကို အလဟဿ ဖြန့်တီးပစ်ရာ ရောက်ပြီး နိုင်ငံသား လွတ်လပ်ခွင့် ကို ချိုးဖောက်ရာ ရောက်သည် ဟု စွပ်စွဲပြောဆိုကြပါသည်။ သို့သော်လည်း Banire က ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် ယာဉ်မောင်းများကို တင်းတင်းကြပ်ကြပ် သတိပေးရာရောက်ပြီး စည်းကမ်းချိုးဖောက်မှုများ လျော့ချနိုင် ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။²²

၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် အစိုးရသည် အဆိုပါ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို တင်းတင်းကျပ်ကျပ် စစ်ဆေးအကောင်အထည်ဖော်မှု မပြုမီတွင် အသိပညာပေးလှုံ့ဆော်မှု ကမ်ပိန်းတစ်ခု ကို ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ “လူတွေကို ဥပဒေ စည်းနောင်တဲ့ နိုင်ငံသား တစ်ယောက် (a law-abiding citizen) အနေနဲ့ လိုက်နာရမယ့် အရာတွေ၊ မလုပ်သင့်တဲ့ အရာတွေ စတဲ့ အခြေခံစည်းကမ်းတွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး အသိပညာပေးတာ၊ ကာလတစ်ခု လွန်မြောက်တဲ့အခါ စစ်ဆေး အပြစ်ပေးတာတွေ စတင်မယ်ဆိုတဲ့ အကြောင်းတွေကို သတင်းစာတွေ ရေဒီယိုတွေမှာ ကြော်ငြာ ခဲ့ပါတယ်” ဟု Bello က ရှင်းပြသည်။

အတားအဆီးများကို ကျော်လွှားခြင်း
(OVERCOMING OBSTACLES)

Tinubu လက်ထက်တွင် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများ တိုးမြှင့်လာခဲ့သည့်တိုင် လာဂိုစ်ပြည်နယ်သည် ၂၀၀၇ ခုနှစ် ရောက်သည့်အခါတွင် ရာဇဝတ်မှုများ ကပ်ရောဂါတစ်ခုသဖွယ် ပြန့်နှံ့ထူပြော လျက်ရှိရာ အစိုးရအနေဖြင့် အခြေခံမူစ၍ လုံးဝပြောင်းပစ်နိုင်မည့် မူဝါဒ အပြောင်းအလဲတစ်ခု (a radical policy shift) ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်ခဲ့သည်။ ထို့အတွက် ပြည်နယ်အစိုးရသည် ပုဂ္ဂလိက အလှူရှင်များ၏ ထည့်ဝင်မှုဖြင့် ဗဟိုရဲတပ်ဖွဲ့ကို ပံ့ပိုးမည့် ရန်ပုံငွေတစ်ရပ်ကို ဖန်တီးခဲ့သည်။

ထို့အပြင် ပြည်နယ်အစိုးရ၏ ကြမ်းကြမ်းတမ်းတမ်း လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည့် အိမ်အဆောက်အဦများ ဖယ်ရှားဖျက်ဆီးခြင်း၊ အဆောက်အဦ ဆောက်လုပ်ခြင်းများ အပေါ် ရပ်ရွာလူထု၏ ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်မှု ကလည်း စိန်ခေါ်မှု တစ်ခု ဖြစ်လာပါသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် မြို့တော်၏ အခြေခံ အဆောက်အအုံ လိုအပ်ချက်ကို အလျင်အမြန် ပြင်ဆင်ပေးနိုင်ရေး ကြိုးပမ်းရာတွင် အချို့သော ပြည်သူများအနေဖြင့် မိမိတို့ကိုယ်ကို မိမိ အဖိနှိပ်ခံ သို့မဟုတ် အိုးမဲ့အိမ်မဲ့များအဖြစ် ခံစားခဲ့ကြရပါသည်။

ရာဇဝတ်မှု လှိုင်း ကို ချိုးဖျက်ခြင်း (Breaking a crime wave)

၂၀၀၇ ခုနှစ်၊ Fashola ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်ချိန် မတိုင်မီတွင် ပြန်လည်ပေါ်ပေါက်လာသည့် ရာဇဝတ်မှု လှိုင်းတစ်ခုက မြို့တော်ကို ရိုက်ခတ်နေခဲ့ပါသည်။²³ “လာဂိုစ်မှာ အကြမ်းဖက် ရာဇဝတ်မှုတွေ တိုးလာတာ၊ လုံခြုံမှု မရှိတာ ကို ဒီတိုင်း ခံစားသိနိုင်တယ်” ဟု လာဂိုစ်ပြည်နယ် လုံခြုံရေး ရန်ပုံငွေ (Lagos State Security Trust Fund - LSSTF) ၏ တည်ထောင်သူ ဒါရိုက်တာ ဖြစ်သည့် Arthur-Worrey က ထိုစဉ်က အခြေအနေကို ပြန်ပြောပြသည်။ “ရဲတပ်ဖွဲ့ရဲ့ အနေအထားကလည်း အတော်ကို အခြေအနေဆိုးနေတယ်။ သူတို့မှာ မော်တော်ယာဉ်က အစီး ၃၀ လောက်၊

Rapid Response Force ဘက်မှာ ၁၅ စီးလောက် ပဲ ရှိခဲ့တဲ့ အနေအထား ဖြစ်နေတယ်”ဟု ဆိုသည်။ Tinubu က သူ့အစိုးရအဖွဲ့ ပုံရိပ်ကျဆင်းနေခဲ့ချိန်တွင် ကား ၉၂ စီး ကို ဗဟိုရဲတပ်ဖွဲ့သို့ လှူဒါန်းခဲ့ ပါသေးသည်။ သို့သော်လည်း ရဲတပ်ဖွဲ့အနေဖြင့် လူဦးရေ ၁၀သန်း ကျော် ဖြင့် ပိုမိုကြီးထွားလျက် ရှိသည့် ပြည်နယ် ကို ရဲလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရန် လက်နက်ကရိယာများ များစွာ ထပ်မံ လိုအပ်နေခဲ့ ပါသည်။

၂၀၀၇ မေလတွင် Fashola တာဝန်စ ယူသည့်အခါ “ပြည်နယ် အုပ်ချုပ်ရေးမှူး Fashola ပထမဆုံးလုပ်ခဲ့တာက ပြဿနာတွေကို စုံစမ်း စစ်ဆေးပြီး အဖြေရှာဖို့အတွက် ယခင်က စုံစမ်း စစ်ရေးမှူးချုပ်ရဲ့ အောက်မှာ ကျယ်ပြန့်တဲ့ ကော်မတီ တစ်ခု ဖွဲ့စည်းခဲ့တယ်” ဟု Arthur-Worrey က ပြောသည်။ ကော်မတီက ဥပဒေချိုးဖောက်ခြင်း၏ အရင်းခံ အကြောင်းများကို ဖြေရှင်းရန် လိုအပ် ကြောင်းကို အသိအမှတ်ပြုလက်ခံခဲ့ပါသည်။ သို့သော် လည်း ဖြစ်ပွားနေသည့် ရာဇဝတ်မှုများကို “တံတိုင်း ခတ် တားဆီးရန်” အရေးတကြီး လိုအပ်နေသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ “အရင်းစစ်လိုက်ရင်တော့ အင်အား (resources) မလုံလောက်တဲ့ ပြဿနာပါပဲ” ဟု Arthur-Worrey က ပြောသည်။

ဥပဒေက ပြည်နယ်အစိုးရအား ရဲအရာရှိများ ခန့်အပ်ခြင်း သို့မဟုတ် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အခွန် အသစ် ကောက်ခံခြင်း တို့ကို ခွင့်မပြုပါ။ “ကျွန်တော်တို့ လုံခြုံရေးအတွက် အခွန် ကောက်ခံ စည်းကြပ်လို့ မရဘူး။ ဒါပေမယ့် ကျည်ကာ မော်တော်ကားတွေ၊ ကျည်လုံ အိမ်တွေ အတွက် လူတွေသုံးနေကြတဲ့ ပိုက်ဆံတွေကိုသာ ပေါင်းလိုက်မယ်ဆိုရင် အဲ့ဒီလို ကိုယ်ကိုယ်ကို ကာကွယ်ဖို့ တတ်နိုင်တဲ့ လူအနည်းငယ် ထက်ပိုပြီး လူအများကြီးကို ကာကွယ် ပေးနိုင်မယ် လို့ ကျွန်တော်တို့ စဉ်းစားမိတယ်” ဟု Fashola က ပြောသည်။

ပြည်နယ်အစိုးရသည် ဗဟိုအစိုးရ၏ ၂၀၀၅ ခုနှစ်၌ လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်းများ အတွက် ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍဘက်မှ ထည့်ဝင်ငွေ ရရှိအောင် ဆွဲဆောင်ခဲ့ သည့် ကြိုးပမ်းချက် (၎င်းမှာ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ ဘက်မှ ယုံကြည်မှုမရသဖြင့် ဆက်လက်မအောင်မြင်ခဲ့ပါ) ကိုအတုယူခဲ့သည်။ Fashola အစိုးရအဖွဲ့အနေဖြင့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍဘက်ရှိ အဆက်အသွယ်များထံမှ ကူညီတောင်းခံခြင်းနှင့် ၎င်း၏ အစွမ်းအစတို့ဖြင့် ရန်ပုံငွေတစ်ရပ်ကို ထူထောင်နိုင်လိမ့်မည်ဟု ယုံကြည် ခဲ့သည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲ များအပြီး ပြည်ထောင်စု - ပြည်နယ်ဆက်ဆံရေး ပိုမို နွေးထွေးမှု ရှိလာခြင်းက လုံခြုံရေး ကိစ္စရပ်များတွင် ပိုမို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်စေခဲ့သည် ဟု Arthur-Worrey က ပြောပြသည်။

ဩဂုတ်လ ၂၀၀၇ခုနှစ်၌ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပထမဆုံး လူထုတွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးပွဲတွင် Fashola က ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ ကို အကူအညီတောင်းခံခဲ့သည်။ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍသည်လည်း ရာဇဝတ်မှုထူးပြောခြင်း၏ ဒဏ်ကို ခံနေကြရသည်ပင်ဖြစ်သည်။ “သူတို့ ကူညီဖို့ ကတိပေးခဲ့ကြပါတယ်။ တကယ်လည်း ပြောတဲ့ အတိုင်း ထည့်ဝင်ပေးခဲ့ပါတယ်။ အများအကျိုး ဆိုတာရဲ့ နောက်မှာ သူတို့ကိုယ်ကျိုးစီးပွားလည်း ပါနေတယ်လေ” ဟု Arther-Worrey က ပြောသည်။ ပြည်နယ်လွှတ်တော်မှ ၎င်း၏ အသစ်ကျင်းပသော လွှတ်တော်အစည်းအဝေးတွင် ပထမဆုံး အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် ဥပဒေ တွင် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ရန်ပုံငွေ ထူထောင်ရန် ထည့်သွင်းထားပါသည်။ “ဒီရန်ပုံငွေ ထူထောင်ရခြင်းရဲ့ အခြေခံရည်ရွယ်ချက်က ရဲတပ်ဖွဲ့ကို လက်နက်ကရိယာနဲ့ ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးစတာ တွေ ပံ့ပိုးဖို့နဲ့ သူတို့လုပ်ငန်းဆောင်တာတွေ ကောင်းကောင်းမွန်မွန်လုပ်နိုင်အောင်လို့ လိုအပ်တာ ဖြည့်ဆည်းပေးဖို့ ဖြစ်တယ်” ဟူ၍ ရှေ့နေချုပ်၏ အကြီးတန်း အထူးလက်ထောက် Bello က ရှင်းပြသည်။

ရန်ပုံငွေအဖွဲ့သည် ပြည်ထောင်စု လုံခြုံရေး အဖွဲ့အစည်းများကို လက်နက်ကရိယာ ဖြည့်တင်းခြင်း၊

သင်တန်းပေးခြင်းနှင့် ထောက်ပံ့ပေးခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နိုင်ရန် ငွေ သို့မဟုတ် ငွေမဟုတ်သော အခြားလှူဒါန်းကူညီမှုများကို လက်ခံခဲ့သည်။ အလှူရှင်များကို တွန်းအားပေးနိုင်ရန်အတွက် ရန်ပုံငွေ ကို ပွင့်လင်းမြင်သာမှု အရှိဆုံးဖြစ်အောင် လုပ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ စာရင်းစစ်ကမ္ဘာ့တစ် ဘက်စုံဖြင့် ရန်ပုံငွေကို နှစ်စဉ် စာရင်းစစ်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် အဆောက်အဦး ပစ္စည်းကရိယာများ ထိန်းသိမ်း ထားရှိမှုကိုလည်း နှစ်စဉ် စစ်ဆေးခဲ့သည်။ မည်သည့် အသုံးစရိတ်မဆို ရန်ပုံငွေဘုတ်အဖွဲ့ ဒါရိုက်တာများ၏ အတည်ပြုချက် ရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဘုတ်အဖွဲ့ဒါရိုက်တာ အများစုမှာ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ဖြစ်ကြသည်။ “ပထမဆုံးအကြိမ် စပြီး စာရင်းစစ် တွဲအခါမှာ အလှူရှင်တွေ ပိုပြီးစိတ်ကျေနပ်ကြတယ်။ မြို့တော်က ပိုပြီး ဘေးကင်းလုံခြုံလာတာကိုလည်း သူတို့ကိုယ်တိုင် တွေ့မြင်လာတယ်” ဟု Arthur-Worrey က ပြောသည်။

ဘုတ်အဖွဲ့ကို မဖွဲ့စည်းမီမှာပင် စုစုပေါင်း ထည့်ဝင်လှူဒါန်းမှု ကားအစီးရေပေါင်း ၁၃၀ နှင့် နိုင်ငံငွေ ၂ ဘီလီယံ (US\$12 million) ကျော် ကို ရရှိထားပြီး ဖြစ်ခဲ့သည်။ အမျိုးသား ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့ (National Police Force (NPF)) နှင့် အခြား လုံခြုံရေး အဖွဲ့အစည်းများထံမှ “တောင်းခံအဆိုပြုလွှာတွေ အများကြီး ရောက်လာခဲ့တယ်” ဟု Arthur-Worrey က ထိုစဉ်က အခြေအနေ ကို ပြောပြသည်။ ဘုတ်အဖွဲ့မှ အဆိုပြုလွှာတစ်ခုချင်းကို အကဲဖြတ်၍ လိုအပ်သလို စိစစ်ရွေးချယ်ခဲ့သည်။ “ရဲတပ်ဖွဲ့ရဲ့ လုပ်ငန်းတွေအားလုံးကို တာဝန်ယူနိုင်မှာ မဟုတ်ဘူး လို့ သေသေချာချာ ရှင်းရှင်းလင်း လင်း ပြောခဲ့ပါတယ်” ဟု Arthur-Worrey က ပြောပြသည်။ မော်တော်ယာဉ်၊ ကျည်ကာဝတ်စုံ နှင့် လက်နက် စသဖြင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များကိုသာ အဓိက ဆောင်ရွက်မည် ဟု ဆိုသည်။

ရန်ပုံငွေ၏ အကူအညီဖြင့် အလျှင်အမြန် တုံ့ပြန်နှိမ်နင်းရေး တပ်ဖွဲ့ (Rapid Response Force) သည် ဘဏ်ခါးပြများကို တိုက်ခိုက်ရန် စစ်သုံး

ကျည်ကာပို့ဆောင်ရေးယာဉ် (armored personnel carriers (APCs)) များကို ဝယ်ယူခဲ့သည်။ “APCs တွေဝယ်ပြီး ကတည်းက ဘဏ်ခါးပြတိုက်တာတခုမှ မအောင်မြင်မှုတွေဘူး” ဟု Arthur-Worrey က ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ပြောသည်။ အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့ (NPF) က လာဂိုဏ်၏ ကြပ်ပိတ်နေသည့် ယာဉ်ကြောများအတွင်း အလွယ်တကူ သွားလာနိုင်မည့် မော်တော်ဆိုင်ကယ် တပ်ဖွဲ့ တစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ပင်လယ်စားပြများကို တိုက်ခိုက်နှိမ်နင်းရန် ကမ်းခြေစောင့် တပ်ဖွဲ့ကိုလည်း ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ “Fashola က လုံခြုံရေးကိစ္စအတွက် ပိုက်ဆံတွေ ပုံအော သုံးပြီး ရဲတပ်ဖွဲ့ကို တကယ်ကို အင်အား တောင့်အောင် လုပ်ခဲ့တယ်ဗျ။ အခု လာဂိုဏ်မှာ ရင်ဆိုင်တိုက်ခိုက်ဖို့ အမြဲအဆင်သင့် ဖြစ်နေတဲ့ ရဲတပ်ဖွဲ့ကို ခင်ဗျားတွေ့ပါလိမ့်မယ်” ဟု သတင်းစာ အယ်ဒီတာ Anikulapo က ပြောသည်။

“ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ကျွန်တော်တို့က ရဲတပ်ဖွဲ့ကို လိုတာ ဖြည့်တင်းပေးတယ်။ သူတို့က ကျွန်တော်တို့ လိုအပ်တာကို ဆောင်ရွက်ပေးတယ်။ လိုအပ်တာ ဆိုတဲ့နေရာမှာ နိုင်ငံရေးအရ လိုအပ်တာ ကို ပြောတာမဟုတ်ဘူး။ ဥပဒေစိုးမိုးရေး အရ လိုအပ်တာကို ပြောတာ” ဟု Arthur-Worrey က ပြောသည်။ အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့ (NPF) ဖြင့် ပိုမိုပူးပေါင်းဆောင်ရွက် လာခဲ့ရာမှ “သူတို့မှာ ဘာအခက်အခဲ ပြဿနာတွေ ရှိတယ်ဆိုတာ ကျွန်တော်တို့ နားလည်လာတယ်။ လက်နက် ကရိယာ မလုံလောက်တာ တစ်ခုထဲ မဟုတ်ဘူးဗျ။ သူတို့မှာ စွမ်းဆောင်ရည် (capacity) မရှိတဲ့ ပြဿနာ ဖြစ်နေတာ” ဟု Arther-Worrey က ရှင်းပြသည်။ LSSTF ရန်ပုံငွေဖြင့် လာဂိုဏ်တွင် တာဝန်ကျသည့် ရဲအရာရှိများ အတွက် သင်တန်းများကို ကုန်ကျစရိတ် ကျခံ ပံ့ပိုးခဲ့သည်။

သို့သော်လည်း ပြည်နယ်မှ ရန်ပုံငွေပံ့ပိုး၍ အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့ အရာရှိများကို သင်တန်းပေးရာ တွင် ဖြစ်လာနိုင်ဖွယ် ပြဿနာ တစ်ခု ရှိနေပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လေ့ကျင့် သင်တန်းပေးထား

သည် အရာရှိများကို အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့ (NPF) က အခြားပြည်နယ် များသို့ အချိန်မရွေး ပြောင်းရွှေ့ နေရာချထားနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ရန်ပုံငွေ၏ ဥပဒေအရ ရွေးချယ်စရာမှာ တာဝန်ကျ NPF အရာရှိများအတွက် ယာဉ်မောင်းများ အဖြစ် တာဝန် ထမ်းဆောင်ရန် အရန်ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များ ထားရှိပေး ရန်ပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းအရန်ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များ မှာ လက်နက်ကိုင်ဆောင်ခွင့် မရှိဘဲ၊ အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့ (NPF)၏ အဖွဲ့ဝင်များလည်း မဟုတ်ပါ။ သို့သော်လည်း ၎င်းတို့ကို ရဲကောလိပ်တွင် ထိုးစစ်ယာဉ်မောင်း၊ ခံစစ်ယာဉ်မောင်းနည်းများကို လေ့ကျင့်သင်ကြားပေး ထားပြီး ကျည်ကာ ဝတ်စုံများလည်း ပေးထားပါသည်။ ဒေသခံများဖြစ်သည့် အတွက် ၎င်းတို့သည် အများအားဖြင့် အခြားပြည်နယ်များမှ ရောက်လာသူ များဖြစ်သည့် NPF အရာရှိများထက် လာဂိုဏ်၏ လမ်းများကို ကျွမ်းကျင်ရင်းနှီး ကြပါသည်။ ၂၀၁၁ နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် ရန်ပုံငွေမှ ထိုအရန်ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင် ၃၀၀ ကို လေ့ကျင့်သင်တန်း ပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။

လက်နက်ကရိယာများ ပံ့ပိုးပေးခြင်းအပြင် ရန်ပုံငွေ သည် လုံခြုံရေး ညွှန်ကြားမှု စင်တာ (security command center) တစ်ခုကို လည်း ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်။ ၂၄ နာရီ လည်ပတ်ဆောင်ရွက် သည့် စင်တာသည် ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ဖန်တီးခဲ့သည့် လာဂိုဏ်၏ ပထမဆုံးဖြစ်သော အရေးပေါ် ဖုန်းလိုင်း (emergency hotlines) နှစ်ခုကို စီမံခန့်ခွဲပါသည်။ "ဒါမတိုင်ခင်ကတော့ အကူအညီ လှမ်းတောင်းဖို့ဆိုရင် ရဲအရာရှိတစ်ဦးရဲ့ ကိုယ်ပိုင်ဖုန်းနံပါတ် ကို လှမ်းခေါ်မှပဲ ရမယ်" ဟု Arthur-Worrey က ပြောသည်။

LSSTF ရန်ပုံငွေသည် နိုင်ငံရေးရိုးယားတွင် စံထားစရာ မော်ဒယ် တစ်ခု အဖြစ် လျှင်မြန်စွာပင် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အခြားပြည်နယ် ခြောက်ခုက ရန်ပုံငွေ ဖြင့် လာရောက် တိုင်ပင်ဆွေးနွေး ခဲ့ပြီး အလားတူ ပုံစံမျိုးတည်ထောင်ရန် အကြံဉာဏ် ရယူခဲ့ကြသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် လူမျိုးရေး ဘာသာရေး ပဋိပက္ခများအပေါ် စိုးရိမ်မှုများ တိုးမြှင့်လာသောကြောင့် ပြည်နယ် ရဲတပ်ဖွဲ့များ

ဖွဲ့စည်းခွင့်ပြုနိုင်မည့် အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးမှာမူ အလှမ်းဝေးနေဆဲ ဖြစ်သည်။

ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ ရပ်ရွာလူထု စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ခြင်း (Addressing community concerns about development)

Tinubu နှင့် Fashola တို့ကို အာဏာရရှိအောင် တွန်းပို့ပေးခဲ့သည့် ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းမှုသည် နိုင်ငံသားများကိုလည်း ၎င်းတို့၏ သဘောထား ကွဲလွဲချက်များကို စုရုံး၍ အသံပြုတတ်အောင် အင်အားပေးခဲ့ပါသည်။ လာဂိုဏ်၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများမှ ချန်လှပ်ခံထားရသည်ဟု ယူဆနေသူများ သို့မဟုတ် အပြီးတိုင် နေရာရွှေ့ ပြောင်းခံရသူများ တို့သည် သူတို့၏ ဆန့်ကျင် ကန့်ကွက်မှုကို ဆန္ဒမဲပုံး၊ မီဒီယာ၊ လမ်းပေါ်တွင် ဆန္ဒပြခြင်း၊ တရားရင်ဆိုင်ခြင်း စသည့် နည်းလမ်း အမျိုးမျိုးဖြင့် ပြသ အသံပြုခဲ့ကြသည်။ လူထုပိုင် သည့် ဒီမိုကရေစီကို လိုလားကြောင်း ၎င်းတို့၏ လူသိထင်ရှား ပြောဆိုချက်များဖြင့် လွန်ဆွဲလျက် Tinubu နှင့် Fashola တို့သည် အချို့သော အခြေအနေများတွင် ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်သူများကို အများ လက်ခံထားသည့် ဒီမိုကရေစီ နှုန်းစံများဖြင့် မကိုက်ညီသော ယေဘုယျဆန်သော အခြေခံဥပဒေ အာဏာများကို သုံးခြင်းဖြင့် ကျော်လွှား အနိုင်ယူ ခဲ့ကြသည်။

တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းများကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ရပ်ရွာလူထု ထိခိုက်မှု အနည်းဆုံး ဖြစ်အောင် အစိုးရက ပါဝင်သက်ဆိုင်သူ လူထု အစည်းအဝေးများ (stakeholders' meetings) ပြုလုပ်၍ ဤစီမံကိန်းများက ၎င်းတို့၏ ဘဝများကို မည်သို့ တိုးတက်စေနိုင်မည် ဖြစ်ကြောင်း နှင့် ထိခိုက်မှု အနည်းဆုံး ဖြစ်အောင် မည်သို့ အဆင့်အဆင့် ဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ကြောင်းကို ရှင်းလင်းပြီး တည်ဆောက်မှု အချိန်မီ ပြီးစီရန် အာမခံခဲ့သည်။

အထူးသဖြင့် လမ်းတည်ဆောက်မှုများတွင် Fashola က တတ်မကျွမ်း၊ ရလဒ် ပိုလွန် (under-promising and over-delivering) ဖြစ်စေရန် အလေးထားခဲ့သည်။ သူက "ပြည်မကြီးရဲ့ တတိယမြောက် တံတားဖြစ်တဲ့ ပြည်မကြီးနဲ့ လာဂိုဏ်ကို ဆက်ထားတဲ့ တံတားကို ပြင်ဆင်ဖို့ လိုလာတဲ့အခါမှာ၊ လူတိုင်းက ထင်ကြတယ် ပြည်နယ်တစ်ခုလုံး အသွားအလာ ရပ်ပစ်ရတော့ မယ်ပေါ့။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်တို့ စီမံဆောင်ရွက် နိုင်ခဲ့တယ်။ သွားလို့ရမယ့် တခြား လမ်းကြောင်းတွေ ဖန်တီးပေးခဲ့တယ်။ ပြည်သူတွေကို ဒါက ၈ ပတ်ပဲ လောက်ကြာမယ်လို့ ပြောခဲ့တယ်။ တကယ်တမ်း ကြတော့ ၇ ပတ်နဲ့တင် ပြီးခဲ့တယ်" ဟု ပြောပြသည်။

Johnson က "မှန်တာပေါ့ လူတွေ ဆန့်ကျင် ကန့်ကွက်ကြမှာပဲလေ။ ဒါပေမယ့် အများအားဖြင့်တော့ ကျွန်တော်တို့က သူတို့ကို ဘာကြောင့် ဒီလို တိုးချဲ့ ဆောင်ရွက်တာတွေ လိုအပ်လဲဆိုတာ ရှင်းပြဖို့ ကြိုးစားတယ်။ ဒီစီမံကိန်းတွေ ပြီးသွားတဲ့ အခါကျတော့ သူတို့ ပိုပျော်တယ်ဗျာ ဘာကြောင့်လဲ ဆိုတော့ အခု သူတို့မှာ အကြာကြီးခံမယ့် အခြေခံအဆောက်အအုံ တွေ ရနေပြီလေ။ နောက်ထပ် တိုးချဲ့တည်ဆောက်မှု ဆိုတာကို စဉ်းစားဖို့က အနှစ် ၂၀ ၊ ၂၅ နှစ်လောက် အထိ ကြာဦးမှာပါ" ဟု ပြောပြသည်။ Susan က လမ်းအသစ်များမှာ အရည်အသွေး အထူးကောင်းမွန် သည့် နိုင်လွန်ကတ္တရာဖြင့် ဖောက်လုပ်ထားသော ကြောင့် အရင် လမ်းဟောင်းများကဲ့သို့ မကြာခဏ ပြုပြင်ရန် လိုအပ်မည်မဟုတ်တော့ ဟု ဆိုသည်။ Tinubu က "ကောင်းမွန်ပြီး ကြာကြာခံတဲ့ လမ်းတစ်ခု ဖောက်ပေးထားပြီး လမ်းသွားလမ်းလာတွေအတွက် လျှောက်လမ်း လုပ်ပေးထားမယ် ဆိုရင်၊ လမ်းမီးတွေ တပ်ပေးထားမယ်ဆိုရင် တဖြည်းဖြည်းနဲ့ လူတွေက တုံ့ပြန်ပါလိမ့်မယ်။ ဒါမျိုးကို သူတို့ ရပ်ရွာထဲမှ လိုချင်တယ် လို့" ဟု ပြောပြပါသည်။

တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းများကြောင့် နေရာရွှေ့ပြောင်းခံရသည့် ပြည်သူများအတွက် "နေအိမ်အဆောက်အအုံ တစ်ခုလုံး ဒါမှမဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြိုဖျက်ချခံရသူတွေကို ပိုင်ဆိုင်ကြောင်း

တရားဝင် အထောက်အထားတွေ ပြန်င်တဲ့အပေါ် မူတည်ပြီး လျော်ကြေးတွေပါ ပေးခဲ့ပါတယ်" ဟု Johnson က ပြောသည်။ တရားဝင် ပိုင်ဆိုင်ကြောင်း သက်သေ အထောက်အထား မှာ မရှိမဖြစ် လိုအပ်ကြောင်း၊ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် "အစိုးရ အနေနဲ့ ဘယ်သူ့ကိုမှ တရားမဝင် ဆောက်လုပ်ထား တာကို ခွင့်ပြုနိုင်မှာ မဟုတ်ပါဘူး ခွင့်ပြုလိမ့်မယ် မဟုတ်ပါဘူး" ဟု Johnson က ရှင်းပြသည်။

သို့သော်လည်း နိုင်ဂျီးရီးယား၏ ပုံမှန် မဟုတ်သည့် ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများကြောင့် ပိုင်ဆိုင်ကြောင်း တရားဝင် အထောက်အထားပြနိုင်ရန် ခက်ခဲစေပါသည်။ စစ်အုပ်ချုပ်မှုအောက်မှ အခြေခံ ဥပဒေတွင် အလေးထား ထည့်သွင်းထားခဲ့သည့် နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံ၏ မြေယာ အသုံးပြုမှု အက်ဥပဒေ အရ ထိုစဉ်က ပိုင်ရှင်မရှိသည့် မြေယာအားလုံး၏ ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ကို အုပ်ချုပ်ရေးမှူးကို အပြည့်အဝ အပ်နှင်းထားခဲ့သည်။ လက်ရှိနေထိုင်နေသည့် မြေပိုင်ရှင်များအနေဖြင့် အစိုးရထံတွင် နေထိုင်ခွင့် လက်မှတ်ကို ပြန်လည် လျှောက်ထားရယူခဲ့ရသည်။ လက်မှတ်ထုတ်ပေးသည့် စနစ်မှာ "အလွန်အကျွံပင် မယုံနိုင်လောက်အောင် အကျင့်ပျက်ခြစားပြီး မျှော်လင့်စရာလုံးဝမရှိသည့် ပြုပြင်ရေးစီမံ" ဖြစ်ခဲ့သည်ဟု ရှင်းလင်းဖယ်ထုတ်ခံရ မှုကြောင့် အိမ်ခြေယာမဲ့ ဖြစ်ခဲ့ရသည့် လာဂိုဏ်ပြည်သူ များအတွက် ရှေ့နေအဖြစ် လိုက်ပါဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် SERAC အဖွဲ့မှ Morka က ပြောသည်။ မြေဝယ်ယူသူများအနေဖြင့် လက်မှတ်အတွက် ပုံမှန် အားဖြင့် မြေတန်ဖိုး၏ ၃၅% ကျော်ကို ပေးဆောင် ခဲ့ရပြီး ၎င်းသည် ပုံမှန် မြေခွန်များထက် အဆမတန်များနေပါသည်။ ဤသို့ များပြားလွန်းသည့် ကုန်ကျစရိတ်များကြောင့် နိုင်ဂျီးရီးယား ပြည်သူ အများစုမှာ မြေကို တရားဝင်မဟုတ်သည့် ပုံစံဖြင့်သာ လက်မှတ်မရရှိဘဲ လွှဲပြောင်း ရယူခဲ့ကြသည်။ "လာဂိုဏ်ရဲ့ အထက်တန်းလွှာတွေနေထိုင်တဲ့ ခရိုင်တွေ မှာတောင် ဒီအတိုင်းဖြစ်ခဲ့တယ်။ လေ့လာချက်အရ Ikeja (အစိုး သီးသန့် နယ်နမိတ်) ဘက်လို

အထက်တန်းလွှာတွေ အများဆုံးနေတဲ့ အပိုင်းမှာ တောင် အိမ် ၆၀% ကျော်က နေထိုင်ခွင့် လက်မှတ်နဲ့ မဟုတ်ဘူး” ဟု Morka က ပြောသည်။

ထို့ကြောင့် လာဂိုစ်ပြည်သူများစွာမှာ ဥပဒေအရကြည့်လျှင် ကျူးကျော်များ ဖြစ်နေပြီး၊ ကြိုတင်သတိပေးမှု သို့မဟုတ် လျော်ကြေးငွေ မရဘဲ ရှင်းလင်းဖယ်ရှား ခံရနိုင်ပါသည်။ ဤအတွက် ကြောင့်ပင် လာဂိုစ် ပြည်နယ်အစိုးရသည် သိမ်းယူ လိုသည့် နယ်မြေမှ အိမ်များ၊ လုပ်ငန်းများကို လွယ်လွယ်ကူကူ ရှင်းလင်းပစ်နိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤအတွက်မည်သည့် အရေးယူမှု ပြစ်ဒဏ်မှ မရှိသလို ကာလကြာရှည် နေထိုင်လာခဲ့သည့် ပိုင်ရှင်များစွာကို လျော်ကြေးပေးစရာ မလိုခဲ့ပေ။

စစ်အုပ်ချုပ်ရေး၏ လက်ကျန်အဖွဲ့ဖြစ်ပြီး အုပ်ချုပ်ရေးမှူးကို တိုက်ရိုက် တာဝန်ခံသည့် လာဂိုစ်ပြည်နယ် ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းရေးနှင့် အထူးပြစ်မှုဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့ (Lagos State Task Force on Environmental Sanitation and Special Offences) သည် မြေသိမ်းသည့် ကိစ္စများတွင် နာမည်ဆိုးဖြင့် ကျော်ကြားသော အဖွဲ့ဖြစ်ကြောင်း Morka က စွပ်စွဲ ပြောသည်။ “ဒီအဖွဲ့အစည်းဟာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် စံနှုန်းတွေ ကြပ်မတ် အကောင်အထည်ဖော်တယ် ဆိုတဲ့ နာမည်နဲ့ တကယ်တော့ ပြည်သူတွေရဲ့ ဘဝတွေကို ဖျက်ဆီး နေတဲ့ အဖွဲ့ပါပဲ။ ဥပဒေအရ ကြိုတင် အသိပေးဖို့ လိုအပ်တဲ့အပေါ်မှာလည်း လုံးဝ လေးစားလိုက်နာ မှုမရှိတဲ့အပြင်၊ တရားဥပဒေကနေ ကင်းလွတ်ခွင့် ကြီးကြီးမားမားရနေပါတယ်။ မြို့ကို လျှောက်ပတ်သွား ပြီး သူတို့ ဖြိုဖျက်ပစ်ချင်တဲ့ ဘယ်အရာကို မဆို ဘာ ကြိုတင်အသိပေးမှုမှ မရှိဘဲ၊ ဘာ လျော်ကြေးမှ မပေးဘဲ “မဟာ လာဂိုစ်မြို့တော်ကြီး” တည်ဆောက် ရေး ဆိုတဲ့ ခေါင်းစဉ်တပ်ပြီး ဖြိုဖျက်ပစ်တာပါပဲ” ဟုပြောသည်။ Morka က ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၀ တွင် Mokoko ဟု ခေါ်သည့် ရပ်ရွာတစ်ခုတွင် သူကိုယ်တိုင် ပါဝင်ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် ဖြစ်ရပ်ကို “ပတ်ဝန်းကျင် အလုပ်အဖွဲ့က ဖယ်ရှားရှင်းလင်းရေး လုပ်တဲ့ နေရာမှာ

ကျွန်တော် ရဲတွေ ပစ်သတ်တာ ခံရလုနီးနီး ဖြစ်ခဲ့တယ်။ အဲဒီနေရာမှာနေတဲ့ လူတွေက ကိုယ်ပိုင်မြေမှာ နေကြတာပါ။ တကယ်တော့ ဒီမြေကို လိုချင်တဲ့သူ တွေက အလုပ်အဖွဲ့ကို ပိုက်ဆံပေးငှားခဲ့ပြီး ဒီတရားမဝင် လုပ်ရပ်ကို လုပ်ခဲ့တာပါ” ဟု ပြောပြသည်။ ယင်းဖြစ်ရပ်ကြောင်း ၂ ဦးသေဆုံးခဲ့ပြီး လူအများအပြား ဒဏ်ရာ ရရှိခဲ့သည်။²⁴

ဤသို့ အကြမ်းဖက် ဖြစ်ရပ်များကို လာဂိုစ်ပြည်နယ်၏ ဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်းများတွင် တွေ့ရလေ့မရှိသော်လည်း မြေယာ အသုံးပြုမှု အက်ဥပဒေ တွင်ပါရှိသည့် ပြည်နယ်အစိုးရ၏ အလွန်အကျွံ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကြောင့် ၎င်းအနေဖြင့် ဤကဲ့သို့သော အခြေခံအဆောက်အအုံများကို ရပ်ရွာ လူထု၏ သဘောတူညီမှု ရယူရန် မလိုအပ်လှဘဲ အလျင်အမြန် တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း နားလည်နိုင်ပေသည်။ မြေယာ ပိုင်ဆိုင်မှု လက်မှတ် ရရှိရေး စနစ်သည် ပြည်နယ်များအားလုံးအတွက် ကြီးမားသည့် ဝင်ငွေ ရပေါက်ရလမ်း ဖြစ်နေပြီး အခြေခံဥပဒေပါ ပုဒ်မများ ပြင်ဆင်နိုင်ရေးမှာ ၃ ပုံ ၂ သော ပြည်နယ်များမှ ထောက်ခံရန် လိုအပ်သဖြင့် ဤစနစ်ကို ပြင်ဆင်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းမှာ မှေးမှိန်လှပါသည်။ သို့သော်လည်း နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းမှ ဖိအားများကြောင့် ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် လာဂိုစ်ပြည်နယ်အစိုးရသည် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုစနစ်၏ အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှု၊ မျှတမှု အနေအထားကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို စတင် ရှာဖွေခဲ့ပါသည်။

Fashola ကတော့ သူ့အစိုးရ၏ ရည်မှန်းချက်မြင့်မားသည့် ဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ်နှင့် ဒီမိုကရေစီ တန်ဖိုးများ အကြား မကိုက်ညီတာ မရှိပါဟု ဆိုသည်။ “ဒီမိုကရေစီက အခွင့်အရေးတွေကို ကာကွယ်ပေးတယ်။ ဒါပေမယ့် အခွင့်အရေးဆိုတာ အကြွင်းမဲ့ မဟုတ်ဘူး။ အခွင့်အရေးကို တာဝန်နဲ့ တွဲပေးထားတယ်။ ဟုတ်ပါတယ် ခင်ဗျားမှာ အိမ်တစ်လုံး ဆောက်ခွင့်ရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီလိုပြောလို့ ခင်ဗျား စိတ်ဆန္ဒအတိုင်း

ဆောက်ချင်တဲ့ နေရာမှာ သွားဆောက်လို့တော့ မရဘူးလေဗျာ။ ခင်ဗျားက ဆောက်လုပ်ရေး စည်းမျဉ်းတွေကို လိုက်နာ ပြီး ဆောက်ရမယ်၊ ဘေးပတ်ဝန်းကျင်ကနေ ဖြတ်သန်းသွယ်တန်း အသုံးပြုရတဲ့ အခွင့်အရေးအပေါ်မှာ၊ နောက်ပြီး လေကောင်းလေသန့်၊ ပတ်ဝန်းကျင်မှာ ရှိတဲ့ အခြားအရာတွေကနေ လိုအပ်သလို ခွာပြီး ဆောက်လုပ်ဖို့ စတာတွေကို လေးစားလိုက်နာမှု ရှိရမယ်။ ဥပမာ တူးမြောင်း၊ ရေနုတ်မြောင်းရဲ့ ဘေးမှာ ဆောက်ပြီး အခြားသူတွေအားလုံးကို အန္တရာယ် ဖြစ်အောင် လုပ်လို့မရဘူး” ဟု Fashola က ပြောသည်။

ထို့အပြင် Fashola က ပြည်နယ်၏ ရေမကြာခဏ လွှမ်းမိုးလေ့ရှိသော အနိမ့်ပိုင်း စိမ့်မြေများတွင် အများအားဖြင့် ဆောက်လုပ်ထား ကြသည့် ကျူးကျော်နေအိမ်များသည် အများပြည်သူ ဘေးကင်းလုံခြုံမှုအတွက် အန္တရာယ်တစ်ခု ဟု ရှုမြင် ခဲ့သည်။ “ရေကြီးပြီဆိုရင် အသက်တွေ ဆုံးရှုံးကြရ တယ်” ဟု သူက ပြောသည်။ “ကျွန်တော်တို့ ဖယ်ရှားရှင်းလင်းရေး လုပ်တဲ့အခါ ပြင်းထန်လွန်း တယ်လို့ လူတွေကပြောကြတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်တို့မှာက အခွင့်အရေးတွေကို ကာကွယ်ပေး ရမယ့် တာဝန် ဝတ္တရားရှိတာလေ။ ဥပဒေမဲ့မှုကို ကာကွယ်ပေးဖို့ တာဝန်ဝတ္တရားရှိတာ မဟုတ်ဘူး။ ဥပမာ - လူတွေရဲ့ အိမ်မြေ အဆောက်အအုံ တွေကို ဥပဒေနဲ့အညီ သိမ်းယူရတဲ့အခါ ဥပဒေက တာဝန်ထားတဲ့အတိုင်း လျော်ကြေးတွေ ပေးခဲ့ပါတယ်” ဟု ဆိုသည်။

ရလဒ်များကို အကဲဖြတ်ခြင်း (ASSESSING RESULTS)

Tinubu က သူတာဝန်ယူခဲ့ချိန်တွင် “ပြည်နယ်ရဲ့ ဝင်ငွေက တစ်လကို နိုင်ရာ သန်း ၆၀၀ (ထိုစဉ်က US\$ 6 million) ပဲ ရှိခဲ့တယ်” ဟု ဆိုသည်။

၂၀၀၇ ခုနှစ် သူတာဝန်မှ အနားယူချိန်တွင် ပြည်နယ်သည် တစ်လလျှင် နိုင်ရာ ၈ ဘီလီယံ မှ ၁၀ ဘီလီယံ ကြား (US\$64 million မှ US\$81 million) ရရှိအောင် လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။²⁵ “ဒါက ပြည်နယ်ရဲ့ ဘဏ္ဍာရေး ပြန်ပြီး နလန်ထူ လာတဲ့ ဇာတ်လမ်း ပေါ့ဗျာ” ဟု သူက ပြောသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် လာဂိုဏ်းပြည်နယ်၏ ပြည်နယ်တွင်း ဘဏ္ဍာငွေရရှိမှုမှာ တစ်လ လျှင် နိုင်ရာ ၁၈ ဘီလီယံ (ထိုစဉ်က US\$112 million) ကျော်လွန်ခဲ့ပါသည်။²⁶

၂၀၁၂ နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် လာဂိုဏ်း၏ မြို့မြင်ကွင်းတွင် အလျှင်အမြန် ပြောင်းလဲ တိုးတက်မှု များ တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ မြို့တော် သန့်ရှင်းသာယာ လှပမှု နှင့် ဘတ်စ်ကားအသစ်များ အပြင် ပြည်နယ် အစိုးရသည် ၁၀ လမ်းသွား မဟာလမ်းမကြီးတစ်ခု၊ အပေါ့စား အမြန်ရထားလိုင်း တစ်ခု၊ အနောက် အာဖရိက၏ ပထမဆုံး သံမဏိကြိုးဆိုင်းတံတား၊ ရေနက်ဆိပ်ကမ်းတစ်ခု နှင့် လူပေါင်း ၂၅၀ ၀၀၀ အတွက် အိမ်ယာများနှင့် လူပေါင်း ၁၅၀ ၀၀၀ အတွက် ရုံးအဆောက်အဦများ တည်ဆောက်ရန် အဆိုပြု ထားသည့် Eko Atlantic City ဟု ခေါ်သော ခမ်းနားထည်ဝါသည့် ကမ်းနားမြို့တော်စီမံကိန်း စသော တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းများဖြင့် အရှိန် အဟုန်မြှင့်လျက်ရှိသည်ကို တွေ့မြင်ရမည်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ တည်ဆောက်ရေးစီမံကိန်းများစွာကို နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံ၌ အစိုးရ၊ ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍများစွာအား ပိုမိုခေတ်မီ ကောင်းမွန်လာအောင် ပြုလုပ်ပေးနိုင်ခဲ့သည့် အစိုးရ-ပုဂ္ဂလိက ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုများ (public-private partnerships) ဖြင့်အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ရေနံကို အဓိက မှီခိုအားထားနေရဆဲ ဖြစ်သည့်တိုင် လာဂိုဏ်းသည် ပိုမိုကြီးထွားလာလျက်ရှိသည့် လူလတ်တန်းစား လူဦးရေနှင့် အတူ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ကို အခြေပြု၍ ကဏ္ဍစုံ ဖြစ်ထွန်းသည့် စီးပွားရေး (diverse economy) ဖြစ်လာအောင် ပိုမို လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။

သတင်းစာ အယ်ဒီတာ Anikulapo က “မြို့တော်က ရုပ်အသွင်အပြင်အရ ပြောင်းလဲသွားခဲ့ပါတယ်။ ပိုပြီး စနစ်တကျဖြစ်လာတယ်။ ဒါက စိတ်ပိုင်းအရလည်း သက်ရောက်မှု ရှိပါတယ်။ လူတွေ ပိုပြီး တာဝန်သိလာကြတယ်။ သိပ် ရန်မလိုကြတော့ဘူး။ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှု ပိုရှိလာတယ်” ဟု ပြောသည်။ သို့သော်လည်း “လူအများစုနေတဲ့ နေရာတွေမှာတော့ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတွေက သိပ်မသိသာခဲ့ဘူး။ အစိုးရက မြို့ရဲ့ စီးပွားရေး အချက်အချက်အလက်တွေကို ပဲ အဓိက အလေးထား လုပ်ခဲ့တာပါ” ဟု Anikulapo က သုံးသပ်သည်။

Morka ကလည်း “ပြောရရင် ပြည်နယ်က တကယ် ပြောင်းလဲခဲ့တယ်လို့ ကျွန်တော်တော့ သိပ်မထင်ဘူးပဲ။ အခြေခံအရာတွေက အရင်အတိုင်းပဲ။ လူအများစုရဲ့ ဘဝတွေက ဘာမှ ထူးခြားလာတာ မဟုတ်ဘူး။ အစိုးရရဲ့ ပြည်သူအပေါ် ဆက်ဆံပုံက ပိုတောင် မပြောင်းဘူးလို့ ပြောရမယ်။ သူတို့ရဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်တွေကြောင့် နောက်ဆက်တွဲ ဘာတွေ ဖြစ်လာနိုင်တယ်ဆိုတာ ဘာမှ သေချာစဉ်းစားတာ မရှိဘဲ အမိန့်အာဏာနဲ့ လုပ်တယ်” ဟု ပြောသည်။

Fashola ၏ ဒုတိယသက်တမ်း အစတွင် မြို့တော်၏ ပတ်ဝန်းကျင် လုံခြုံရေးအနေအထားမှာ အလွန်ဆိုးဝါးသည့် အခြေအနေမှ စခဲ့သော်လည်း သိသိသာသာပင် တိုးတက်လာခဲ့ပါသည်။ “လုံခြုံရေးအတွက် Fashola ငွေတွေ ပုံအော သုံးခဲ့တာက ရဲတပ်ဖွဲ့အတွက် အရမ်းကို အင်အားဖြစ်စေခဲ့တယ်ပဲ” ဟု Anikulapo က ပြောသည်။ “အခုဆိုရင် လာဂိုစ်မှာ အချိန်မရွေး ရင်ဆိုင် တိုက်ခိုက်ဖို့ အဆင်သင့် ဖြစ်နေတဲ့ ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်တွေကို ခင်ဗျားတွေ့ရပါလိမ့်မယ်” ဟု သူက ပြောသည်။ ၂၀၁၀ တွင် ပြည်နယ် ရဲမင်းကြီး Marvel Akpoyibo က “၂၀၀၇ ကနေ အခုအချိန်အထိ အကြားမှာ ရာဇဝတ်တွေ သိသိသာသာ လျော့ကျ သွားတယ်။ ၂၀၀၇ တုန်းက ဘဏ်ခားပြမှုတွေ အရမ်းကိုဖြစ်ခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့် ၂၀၁၀ မှာတော့ လုံးဝ မရှိတော့တဲ့ အနေအထားအထိ ကျဆင်းသွားတယ်။ ခိုးဆိုးလုယက်တာတွေလည်း

ကျဆင်းလာပါတယ်” ဟုဆိုသည်။²⁷ ရဲတပ်ဖွဲ့၏ ၂၀၁၀ ခုနှစ် ကိန်းဂဏန်း အချက်အလက်များအရ လာဂိုစ်တွင် ပြည်နယ်လုံခြုံရေး အလုပ်အဖွဲ့ (Lagos State Security Task Force) ကို ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ချိန်မှ စ၍ ရာဇဝတ်မှု ၈၀% ကို လျော့ချနိုင်ခဲ့ပြီး လာဂိုစ်ပြည်နယ်အား နိုင်ငံ၌ ဘေးကင်းလုံခြုံမှုအရှိဆုံး ပြည်နယ်များအနက် တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်လာစေသည်ဟု ဆိုသည်။²⁸ ထို့အပြင် တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ် ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များ သေဆုံးမှု နှုန်းမှာ ၂၀၀၇ မှ ၂၀၁၀ အတွင်း ၉၀% အထိ ကျဆင်းသွားခဲ့သည် ဟုဆိုသည်။²⁹

ပြန်လည်သုံးသပ်ချက်များ (REFLECTIONS)

ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများဖြစ်ကြသည့် Bola Tinubu နှင့် Babatunde Fashola တို့နှစ်ဦး စလုံးက လာဂိုစ်ကို မဟာမြို့တော်ကြီးတစ်ခု (megacity) ဖြစ်လာခဲ့သည့်အတွက် လွန်စွာ ဂုဏ်ယူကြောင်း ပြောဆိုကြသည်။ Fashola ကို ၂၀၁၁ တွင် ပြန်လည်ရွေးကောက် တင်မြောက်ခံရရေးအတွက် ထောက်ခံပေးရင်း Tinubu က သူ့ကိုဆက်ခံသူ ဖြစ်သည့် Fashola ၏ အောင်မြင်မှုကြောင့် သူ မကျေမချမ်းဖြစ်နေသည်ဟူသော ကောလဟာလများကို ပယ်ချခဲ့သည်။ “အောင်မြင်တိုးတက်အောင် သူလုပ်နိုင်ခဲ့တာတွေကို ကျွန်တော်က မနာလို ဖြစ်နေတယ် လို့ ပြောကြတာတွေ ရှိတယ်။ ခင်ဗျားရဲ့ သားက ခင်ဗျားရဲ့ စံချိန်ကို ချိုးနိုင်ရင် ခင်ဗျား ချီးကျူးဂုဏ်ပြုမှာပဲ မဟုတ်ဘူးလား။ ကျွန်တော်က လမ်းပြပေးနိုင်ခဲ့သူ (pathfinder) ဆိုရင် သူက လိုရာရောက်အောင် လမ်းကြောင်း မောင်းနှင်ပေးခဲ့သူ (navigator)ပါ။ အဲဒီလို အရည်အချင်းရှိသူကို ရှာဖွေပေးခဲ့တာက ကျွန်တော်ပါ” ဟု Tinubu က ပြောသည်။³⁰

Fashola က လာဂိုစ်တွင် လုပ်စရာများ မည်မျှ ကျန်ရှိနေသေးကြောင်းကို ကောင်းစွာ သဘောပေါက်

သူဖြစ်သည်။ သူတစ်ယောက်တည်းဖြင့် တိုးတက်မှု ရအောင် လုပ်နိုင်စရာ မရှိဟု ခပ်သွက်သွက် ပြောသည်။ “အစိုးရဆိုတာက နှစ်လမ်းသွား လမ်းတစ်ခုပါ” ဟုသူက ပြောသည်။ “ကျွန်တော်တို့မှာ လိုရာဖြစ်စေတဲ့ မှော်ကြိမ်လုံး ရှိတာမဟုတ်ပါဘူး၊ ဒါကြောင့် လူတွေအနေနဲ့ လမ်းလိုချင်တယ်၊ ရေလိုချင်တယ်၊ အမှိုက်တွေ ရှင်ပေးစေချင်တယ်၊ ဆေးရုံတွေ ကောင်းကောင်းလည်ပတ်နေတာ လိုချင်တယ် ဆိုလို့ရှိရင် မဲပေးတာထက် ပိုတဲ့ တာဝန် ရှိပါသေးတယ်” ဟု Fashola က ပြောသည်။ သူက ပြည်သူများအား အခွန်ဆောင်ကြရန်၊ ဥပဒေကို လေးစား လိုက်နာကြရန် နှင့် မိမိပတ်ဝန်းကျင် နှင့် မြို့တော်ကို လေးစားရန် တိုက်တွန်းခဲ့သည်။

လာဂို့စ်ပြည်နယ် လုံခြုံရေး ရန်ပုံငွေ (Lagos State Security Trust Fund) ကို ဦးဆောင်သူ Fola Arthur-Worreyက လာဂို့စ်သည် အလွဲလွဲအချော်ချော် ဖြစ်နေခြင်း၊ ပရမ်းပတာဖြစ်ခြင်း ဟူသော အမည်ဆိုး ဖြင့် ကျော်ကြားခဲ့သည့်တိုင် Tinubu နှင့် Fashola တို့လက်ထက်တွင် ရရှိခဲ့သော ရလဒ်များက လာဂို့စ်၏ မီးခဲပြာဖုံးနေသည့် တိုးတက်မှု အလားအလာကောင်း များကို ပြသနိုင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ “ဒီပတ်ဝန်းကျင် မှာက ယုံကြည်မှုနဲ့ တည်ဆောက်ထားတဲ့ အရာတစ်ခု ဟာ ကြာကြာခံ ပါတယ်။ အဲ့ဒီပတ်ဝန်းကျင်ဆိုတာ ပျက်စီးခြစားနေတယ်လို့ လူတွေပြောခဲ့ဖူးတဲ့ ပတ်ဝန်း ကျင်ပါပဲ။ ကျွန်တော်တို့အတွက်ကတော့ ဒါဟာ လူတွေအနေနဲ့ ကိုယ်လက်မခံတဲ့ အရာတွေကို ပြောင်းလဲပစ်ဖို့ သန့်ဋ္ဌာန်ချနိုင်ရင် ဘာတွေဖြစ်လာနိုင် တယ်ဆိုတဲ့ အဖြေတစ်ခုပါ။ ပူပေါင်းဆောင်ရွက်မှု နဲ့ အသင်းအဖွဲ့လိုသာ ဆောင်ရွက်မယ်ဆိုရင် ဒီလို အခက်အခဲ အတားအဆီးမျိုးတွေကို အလွယ်တကူ ကျော်လွှားနိုင် မှာပါ။”

အောင်မြင်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် တီထွင်ဆန်းသစ်မှုများ (Innovations For Successful Societies-ISS) အစီအစဉ်က ဖြစ်ရပ်နမူနာ လေ့လာထားမှုများနှင့် အခြားထုတ်ဝေမှုများကို သတ်မှတ်လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်ညီသော အောက်ဖော်ပြပါအသုံးပြုမှုအတွက် ကုန်ကျစရိတ်မရှိစေဘဲ ရရှိနိုင်ပါသည်။ ISS အချက်အလက်သို့မိုးရာ website ကိုစိတ်ကူးအကြံဉာဏ်များ၏ ဘဏ်တစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုရန် ရည်ရွယ်ပြီး၊ မတူညီသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနည်းဗျူဟာများ၏ အားနည်းချက်၊ အားသာချက်များကိုလက်တွေ့ကျင့်သုံးနေသူများနှင့် ပညာသင်ဆရာကျောင်းသားများက သုံးသပ်နိုင်ရန်နှင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့်အကြောင်းအရာများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကိုချိန်ဆနိုင်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဖြည့်စွက်လိုသောခေါင်းစဉ်များနှင့် စဉ်းစားရန်မေးခွန်းများ၊ ပြင်ဆင်ချက်များ၊ ဖြစ်ရပ်နမူနာ လေ့လာချက်များကို မည်သို့အသုံးပြုလျက်ရှိသည် စသည့် စာဖတ်သူ၏ တုန့်ပြန်မှုများကို ISS က ကြိုဆိုပါသည်။ iss@princeton.edu

အသုံးပြုရန်သတ်မှတ်ချက်များ

ISS၏ websiteမှ မည်သည့်စာရွက်စာတမ်းကိုမဆို လက်ခံရယူခြင်းမပြုမီ၊ အသုံးပြုမည့်သူများသည် ထိုစာရွက်စာတမ်းများရရှိနိုင်စေရန် သတ်မှတ်ချက်များကိုဖတ်ရှု၍ သဘောတူလက်ခံရမည်ဖြစ်သည်။ သတ်မှတ်ချက်များတွင် www.princeton.edu/successfulsocieties နှင့် Princeton တက္ကသိုလ်မှ ရရှိနိုင်သည့် သတင်းအချက်အလက်ကိုအသုံးပြုလိုသည့် မည်သူမဆိုနှင့် Princeton တက္ကသိုလ်အကြားတွင် ဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်တစ်ခုပါဝင်ပါသည်။

ဤသတင်းအချက်အလက်များကိုလွှဲပြောင်းလက်ခံရယူခြင်း သို့မဟုတ် အသုံးချခြင်းပြုလုပ်ရာတွင် အသုံးပြုသူများအနေဖြင့်-

- (က) website မှ လွှဲပြောင်းလက်ခံရယူထားသည့် စာရွက်စာတမ်းကို အမေရိကန်နိုင်ငံမူပိုင် ခွင့်ဥပဒေ (Title 17, United State Code) ဖြင့် ကာကွယ်ထားကြောင်းသိရှိကြပါသည်။
- (ခ) ၎င်းစာရွက်စာတမ်းကိုပညာရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော၊ ပညာရှင်ဆန်သော၊ စီးပွားရေး မဟုတ်သော ရည်ရွယ်ချက်များအတွက်သာအသုံးပြုကြပါမည်။
- (ဂ) ဤသတင်းအချက်အလက်များ၏ မည်သည့်အပိုင်းကိုမဆို အခြားတတိယ အဖွဲ့အစည်း ထံသို့ ရောင်းချခြင်း၊ လွှဲပြောင်းခြင်း၊ ခွဲဝေခြင်း၊ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ထုတ်ဝေခြင်း၊ ငှားရမ်းခြင်း သို့မဟုတ် အသိပေးခြင်းတို့ ပြုလုပ်မည်မဟုတ်ပါ။ (တတိယအဖွဲ့အစည်း၏ website တွင် ပြန်လည်ထုတ်ဝေခြင်း သို့မဟုတ် ပြသခြင်းပြုလိုလျှင် Princeton တက္ကသိုလ်၏ ISS အစီအစဉ် သို့မဟုတ် စာကြည့်တိုက်ထံမှ တိကျပြတ်သားသော၊ စာဖြင့်ရေးသားထား သော၊ ခွင့်ပြုချက် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်)

(ဃ) ဤစုဆောင်းထားသည့် သတင်းအချက်အလက်များ ပေါင်းစပ်ပါဝင်သည့် သို့မဟုတ် မှီငြမ်းထားသည့် ထုတ်ဝေမှုများ၊ တင်ပြချက်များ သို့မဟုတ် အခြားဆက်သွယ် လုပ်ဆောင်မှု များအားလုံးတွင် ထိုသတင်းအချက်အလက်များမှာ ISS website မှ ရရှိကြောင်းကို အသိအမှတ်ပြုဖော်ပြပါမည်။ အကြံပြုလိုသည့် ကိုးကားဖော်ပြချက် ပုံစံမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ် ပါသည်-

[စာရေးသူ (ဖော်ပြထားလျှင်)], [ခေါင်းစဉ်], Innovations For Successful Societies, Princeton University, <http://princeto.edu/successfulsocieties> မှ ရရှိသည်။ [website မှ ရရှိသည့်နေ့]

(င) ကိစ္စရပ်အလိုက် လေ့လာချက်တွင် အသုံးပြုထားသည့် ကိုးကားချက်များသည် တွေ့ဆုံမေးမြန်း ခံရသူ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာအမြင်ရှုထောင့်ဖြစ်ကြောင်းသိရှိကြပါသည်။ စုဆောင်း ထားသည့် သတင်းအချက်အလက်များ၏ တိကျမှန်ကန်မှုအတွက် ကြိုးပမ်း ထားသော်လည်း Princeton University သည် online မှ ရရှိသည့် မည်သည့်သတင်းအချက်အလက်အတွက်မဆို တိကျမှန်ကန်မှု၊ ပြည့်စုံမှု၊ အချိန်မီမှု သို့မဟုတ် အခြားဝိသေသ လက္ခဏာများအတွက် အာမခံမည်မဟုတ်ပါ။

(စ) အချက်အလက်စုဆောင်းသိုမှီးသည့် ပုံစံနှင့်/ သို့မဟုတ် အကြောင်းအရာနှင့် website ကို ပြင်ဆင်မည်၊ နောက်ဆုံးအခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီအောင်ပြုလုပ်မည် သို့မဟုတ် အချိန် ကာလအလိုက် မွမ်းမံမည်ကိုသိရှိကြပါသည်။

(ဆ) အချက်အလက်များသိုမှီးထားရှိမှုကိုရယူရန်နှင့် အသုံးပြုရန်မှာမိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင် စွန့်စားမှုဖြစ်ကြောင်းလက်ခံပါသည်။ သိုမှီးထားမှုမှ အချက်အလက်များကိုအသုံးပြုခြင်းမှ ပေါ်ပေါက်လာသည့် မည်သည့်ဆုံးရှုံးမှုများ သို့မဟုတ် ပျက်စီးမှုများအတွက်မဆို Princeton University တွင် တာဝန်ရှိစေမည်မဟုတ်ပါ။ သိုမှီးထားမှုစနစ်၏ လုပ်ဆောင် ချက်နှင့်ပတ်သက်သောမည်သည့်မှားယွင်းမှု သို့မဟုတ် ပျောက်ဆုံးမှုအတွက်မဆို Princeton University က တာဝန်မရှိပါ။

ISS သည် Princeton University ၏ Woodrow Wilson ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံတကာရေးရာကျောင်းနှင့် Bobst Center for Peace & Justice တို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် အစီအစဉ် တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ Woodrow Wilson ကျောင်းသည် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းအလုပ်များအတွက် ကျောင်းသားများကို ပြင်ဆင်ပေးပြီး မူဝါဒပိုင်းနှင့် အုပ်ချုပ်မှုပိုင်းတွင် ပညာရပ်ပိုင်း သုတေသနလုပ်ငန်းများကိုပံ့ပိုးပေးပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် မျှတမှုအတွက် Bobst Center ၏ ရည်မှန်းချက်မှာ နိုင်ငံများအတွင်းနှင့် နယ်ခြားတစ်လျှောက် လုံးတွင် တိုင်းရင်းသားခလေ့ထုံးစံနှင့် ဘာသာရေးယုံကြည်မှု များအတွက် နှစ်ဖက်နားလည်မှုနှင့် လေးစားမှုမှ တဆင့် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားများ တိုးပွားလာစေရန်ဖြစ်ပါသည်။

ရည်ညွှန်းချက်များ

¹ United Nations Population Division, "World Urbanization Prospects: The 1999 Revision," 1999.

² "Lagos to Emerge 13th Largest Economy in Africa by 2014," *This Day Live*, 9 May 2013, <http://www.thisdaylive.com/articles/lagos-to-emerge-13th-largest-economy-in-africa-by-2014/147109/>.

³ Ibid.

⁴ United Nations Population Division, "World Urbanization Prospects: The 1999 Revision," www.un.org/esa/population/publications/wup1999/urbanization.pdf, accessed 17 December 2011.

⁵ Ibid.

⁶ For example, Nigeria consistently ranked in the bottom 10 of the 140 cities surveyed in the Economist Intelligence Unit's annual "Global Liveability Ranking and Report" from 2002 to 2012.

⁷ World Bank, "Project Information Document: Nigeria—Lagos Urban Transport Project," 23 October 2002, <http://documents.worldbank.org/curated/en/2002/10/1637767/nigeria-lagos-urban-transport-project>.

⁸ Ibid.

⁹ Maps of India.com, <http://www.mapsofindia.com/maps/delhi/delhiroads.htm>.

¹⁰ Etannibi Eo Alemika and Innocent C. Chukwuma, "Criminal Victimization and Fear of Crime in Lagos Metropolis, Nigeria," CLEEN Foundation, 2005, <http://www.cleen.org/LAGOS%20CRIME%20SURVEY.pdf>.

¹¹ "'Rest in Pieces': Police Torture and Deaths in Custody in Nigeria," Human Rights Watch, 2005, Vol. 17, No. 11(A).

¹² "Nigeria: Fashola, Tinubu Split Over 2011," *Daily Champion*, 9 December 2009, <http://allafrica.com/stories/200912090010.html>.

¹³ "ACN, Tinubu Endorse Fashola's Re-Election Bid," *The Will*, 6 January 2011, <http://www.thenigerianvoice.com/news/42466/1/acn-tinubu-endorse-fasholas-re-election-bid.html>.

¹⁴ "Lagos State N50 Billion Fixed Rate Bond Oversubscribed by 249%," Lagos State Government, 20 April 2010, <http://www.lagosstate.gov.ng/news2.php?k=456>.

¹⁵ "Lagos Tops IGR Report," *Vanguard*, 9 December 2013, <http://www.vanguardngr.com/2013/12/lagostops-igr-report/>.

¹⁶ "Strategic Transport Master Plan Propositions," Lagos Metropolitan Area Transport Authority, <http://www.lamata-ng.com/stmp.php>.

¹⁷ "Transportation as Key to Economic Development: The Lagos Example," *Lagos Indicator*, 21 November 2012, http://www.lagosindicatoronline.com/Transportation_as_key.html.

¹⁸ See, e.g., *PM News* articles tagged with "Kick Against Indiscipline," <http://pmnewsnigeria.com/tag/kickagainst-indiscipline/>.

¹⁹ "Lagos Sacks 90 KAI Officers Over Stealing, Extortion," *PM News*, 13 September 2011, <http://pmnewsnigeria.com/2011/09/13/lagos-sacks-90-kai-officers-over-stealing-extortion/>.

²⁰ "LASTMA's Imposition of Fines Unconstitutional— Court," *The Nigerian Voice*, 22 September 2011, <http://www.thenigerianvoice.com/news/70543/31/lastmas-imposition-of-fines-unconstitutional-court.html>.

²¹ Will Connors, "Traffic Drives Nigerians Nuts, but a Trip to a Shrink May Go Too Far," *Wall Street Journal*, 27 July 2011, <http://online.wsj.com/article/SB10001424053111903999904576467920603000658.html>.

²² Ibid.

²³ Femi Adisa, "Nigeria: Crime Waves in Lagos," *Vanguard*, 15 June 2007, <http://allafrica.com/stories/200706150404.html>.

²⁴ "Makoko: Tales of Tears and Blood over eviction," *Vanguard*, 30 December 2010, <http://www.vanguardngr.com/2010/12/makoko-theses-of-tears-and-blood-over-eviction/>.

²⁵ Lagos State Government, "Digest of Statistics," annual reports available at <http://www.lagosstate.gov.ng/subpage.php?k=51>.

²⁶ "Lagos Tops IGR Report," *Vanguard*, 9 December 2013, <http://www.vanguardngr.com/2013/12/lagostops-igr-report/>.

²⁷ Emma Nnadozie and Ifeanyi Okolie, "How I Reduced Crime Rate in Lagos State, CP Akpoyibo," *Vanguard*, 20 May 2010, <http://www.vanguardngr.com/2010/05/how-i-reduced-crime-rate-in-lagos-state-cpakpoyibo/>.

²⁸ "Sustaining the Momentum on Lagos Security," *This Day Live*, 30 November 2010, <http://www.thisdaylive.com/articles/sustaining-the-momentum-on-lagos-security/73017/>.

²⁹ Ibid.

³⁰ Clifford Ndujihe and Olasunkanmi Akoni, "Is Lagos Still Working? Fashola Struggles to Sustain Tempo," *Vanguard*, 13 October 2011, <http://www.vanguardngr.com/2011/10/is-lagos-still-working-fashola-struggles-to-sustain-tempo/>.